

บทที่ 4

กายภาพ ประชากร เศรษฐกิจ

4.1 กายภาพ

4.1.1 การใช้ที่ดินในบริเวณพื้นที่ศึกษาอ่าวคังกระเบน

การศึกษาการใช้ที่ดินบริเวณพื้นที่ศึกษา โดยใช้ข้อมูลจากการแปลภาพถ่ายทางอากาศของกรมแผนที่ทหาร พ.ศ.2518 และ พ.ศ. 2524 ภาพถ่ายดาวเทียม พ.ศ. 2531 และการสำรวจเพิ่มเติม พ.ศ.2532 ทำให้ทราบถึงการใช้ที่ดินในพื้นที่ศึกษา 3 ช่วงปีด้วยกัน คือ พ.ศ. 2518 2524 และ 2532 ดังนี้

1. พื้นที่นาข้าว
2. พื้นที่ สวน ไร่ ได้แก่ ยางพารา ผลไม้ มะพร้าว พืชไร่ ฯลฯ
3. ป่าบก ได้แก่ ป่าดงดิบ ป่าพรุ ป่าชายหาดเดิม ป่าละเมาะ ฯลฯ
4. ป่าชายเลน ได้แก่ แสม โกงกาง โปรง ฯลฯ
5. พื้นที่นาเกลือ
6. หนองน้ำ ได้แก่ หนองน้ำจืด หนองน้ำเค็ม ลำคลองต่าง ๆ
7. พื้นที่อื่น ๆ เช่น ที่ว่าง ที่สาธารณะ สถานที่ราชการ โรงงาน วัด

โรงเรียน โรงงาน ฯลฯ

ส่วนพื้นที่อยู่อาศัยนั้นปะปนอยู่ในพื้นที่เกษตร

ลักษณะการใช้ที่ดิน พ.ศ.2518 ส่วนใหญ่เป็นที่ดินสำหรับการเพาะปลูกจำนวน 17,503 ไร่ หรือร้อยละ 58.31 ของพื้นที่ทั้งหมด โดยแยกเป็นพื้นที่ทำสวน ทำไร่ 10,807 ไร่ และที่นา 6,697 ไร่ รองลงมาได้แก่พื้นที่ป่าไม้จำนวน 10,981 ไร่ หรือร้อยละ 36.59 แยกเป็นป่าบก 7,200 ไร่ และป่าชายเลน 3,781 ไร่ นอกจากนี้ยังมีพื้นที่หนองน้ำ 1,364 ไร่ และพื้นที่อื่น ๆ ประมาณ 168 ไร่ (ตารางที่ 4.1 แผนที่ 4.1)

การใช้ที่ดิน พ.ศ.2524 พื้นที่ส่วนใหญ่ยังคงเป็นพื้นที่ทำการเพาะปลูกประมาณ 18,542 ไร่ หรือร้อยละ 61.77 ของพื้นที่ทั้งหมด โดยแยกเป็นพื้นที่ทำสวน และทำไร่ 11,292 ไร่ และพื้นที่นาข้าว 7,250 ไร่ รองลงมาได้แก่พื้นที่ป่าไม้ จำนวน 9,990 ไร่ หรือร้อยละ 33.28 แยกเป็นพื้นที่ป่าบก 6,358 ไร่ พื้นที่ป่าชายเลน 3,632 ไร่ เห็นได้ว่าพื้นที่ทำการเพาะปลูกมีจำนวนเพิ่มขึ้น จากปี พ.ศ.2518 ในขณะที่พื้นที่ป่าไม้มีจำนวนลดลง ส่วนพื้นที่หนองน้ำและพื้นที่

ที่อื่นๆ ยังคงไม่มีการเปลี่ยนแปลง (ตารางที่ 4.1 แผนที่ 4.2)

ลักษณะการไร่ที่ดิน พ.ศ.2532 เป็นพื้นที่สำหรับการเพาะปลูกถึง 18,924 ไร่ หรือร้อยละ 63.05 โดยแยกเป็นพื้นที่สวน ไร่ ประมาณ 11,417 ไร่ พื้นที่นา 7,507 ไร่ รองลงมาได้แก่พื้นที่ป่าไม้ จำนวน 6,965 ไร่ หรือร้อยละ 23.20 แยกเป็นป่าบก 4,450 ไร่ ป่าชายเลน 2,515 ไร่ พื้นที่หนองน้ำประมาณ 1,197 ไร่ และพื้นที่อื่น ๆ 738 ไร่ ซึ่งการไร่ที่ดิน พ.ศ.2532 นี้แตกต่างจากการไร่ที่ดินใน พ.ศ.2518 และ 2524 เนื่องจากมีการไร่ที่ดินประเภทใหม่เกิดขึ้น ได้แก่ พื้นที่นาแก้ง มีพื้นที่ประมาณ 2,192 ไร่ หรือร้อยละ 7.30 ของพื้นที่ทั้งหมด (ตารางที่ 4.1 แผนที่ 4.3)

จากลักษณะการไร่ที่ดินดังกล่าวเห็นได้ว่าในช่วงปี พ.ศ.2518-2532 ที่ดินที่มีการเปลี่ยนแปลงลดจำนวนลงได้แก่ พื้นที่ป่าไม้ ทั้ง ป่าบก ป่าชายเลน และพื้นที่หนองน้ำ ส่วนพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นได้แก่ พื้นที่สวน ไร่ นาข้าว และนาแก้ง ทั้งนี้ การไร่ที่ดินส่วนใหญ่มักมีการเปลี่ยนแปลงจาก พื้นที่ป่าบกเป็นพื้นที่ทำสวน ไร่ นา และเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าชายเลน และหนองน้ำ เป็นพื้นที่เพาะเลี้ยงกุ้งทะเลนั่นเอง (ตารางที่ 4.1 แผนที่ 4.3)

ตารางที่ 4.1 การไร่ที่ดินบริเวณพื้นที่ศึกษาอำเภอดำรงวิทยารอบ พ.ศ.2518 2524 และ 2532

ประเภท	พ.ศ.2518		พ.ศ.2524		พ.ศ.2532	
	พื้นที่	ร้อยละ	พื้นที่	ร้อยละ	พื้นที่	ร้อยละ
นาข้าว	6,696	22.31	7,250	25.15	7,507	25.01
สวน ไร่	10,807	36.00	11,292	37.62	11,417	38.04
ป่าบก	7,200	23.99	6,358	21.18	4,450	14.82
ป่าชายเลน	3,781	12.60	3,632	12.10	2,515	8.38
นาแก้ง	-	-	-	-	2,192	7.30
หนองน้ำ	1,364	4.54	1,316	4.38	1,197	3.99
อื่น ๆ	168	0.56	168	0.56	738	2.46
รวม	30,016	100.00	30,016	100.00	30,016	100.00

ที่มา : จากการวัดแผนที่ ภาพถ่ายทางอากาศ พ.ศ.2518 2524 และภาพถ่ายดาวเทียม พ.ศ.2532

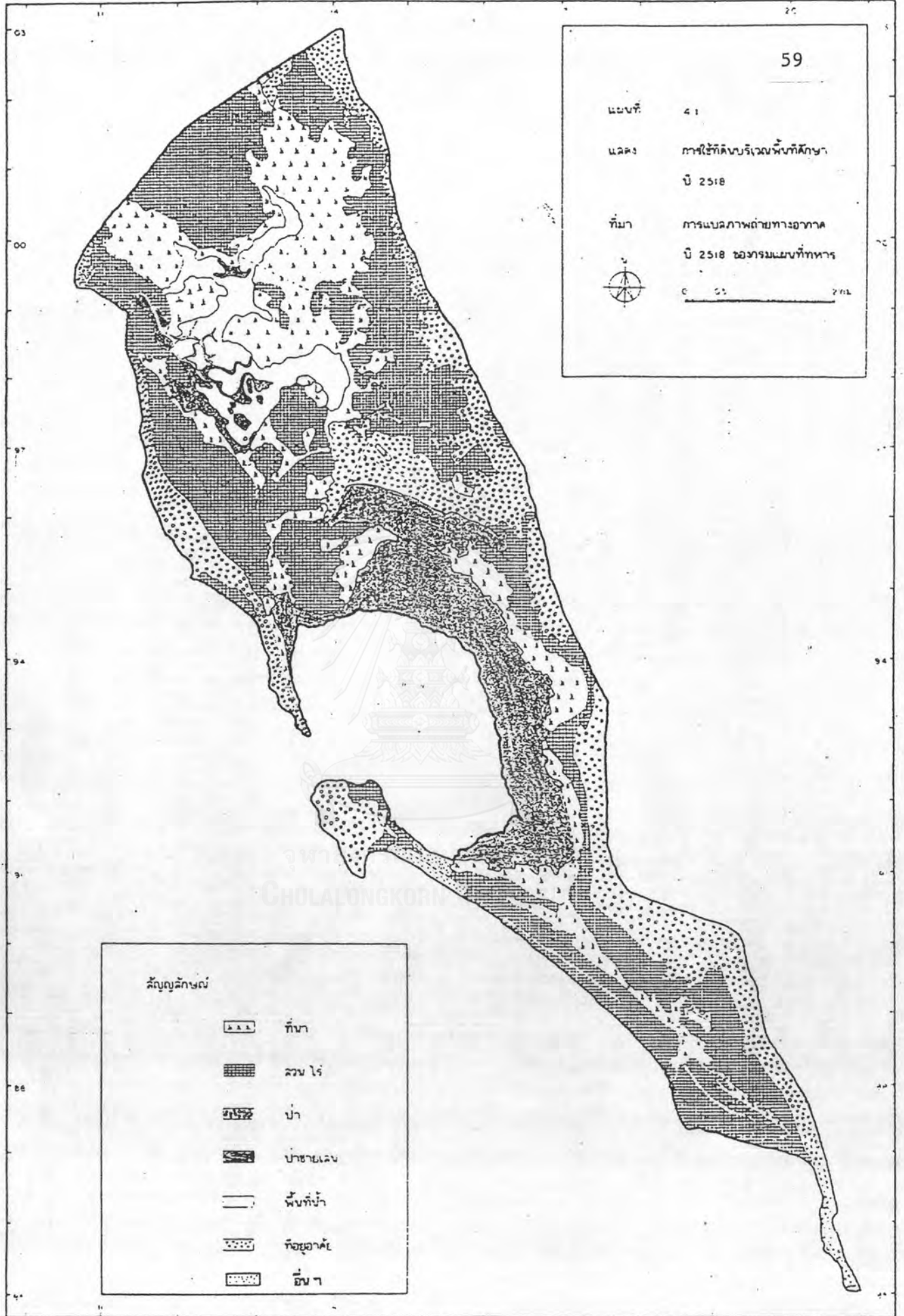
แผ่นที่ 41

และ การใช้ที่ดินบริเวณพื้นที่ศึกษา
ปี 2518

ที่มา การแปลภาพถ่ายทางอากาศ
ปี 2518 ของกรมแผนที่ทหาร

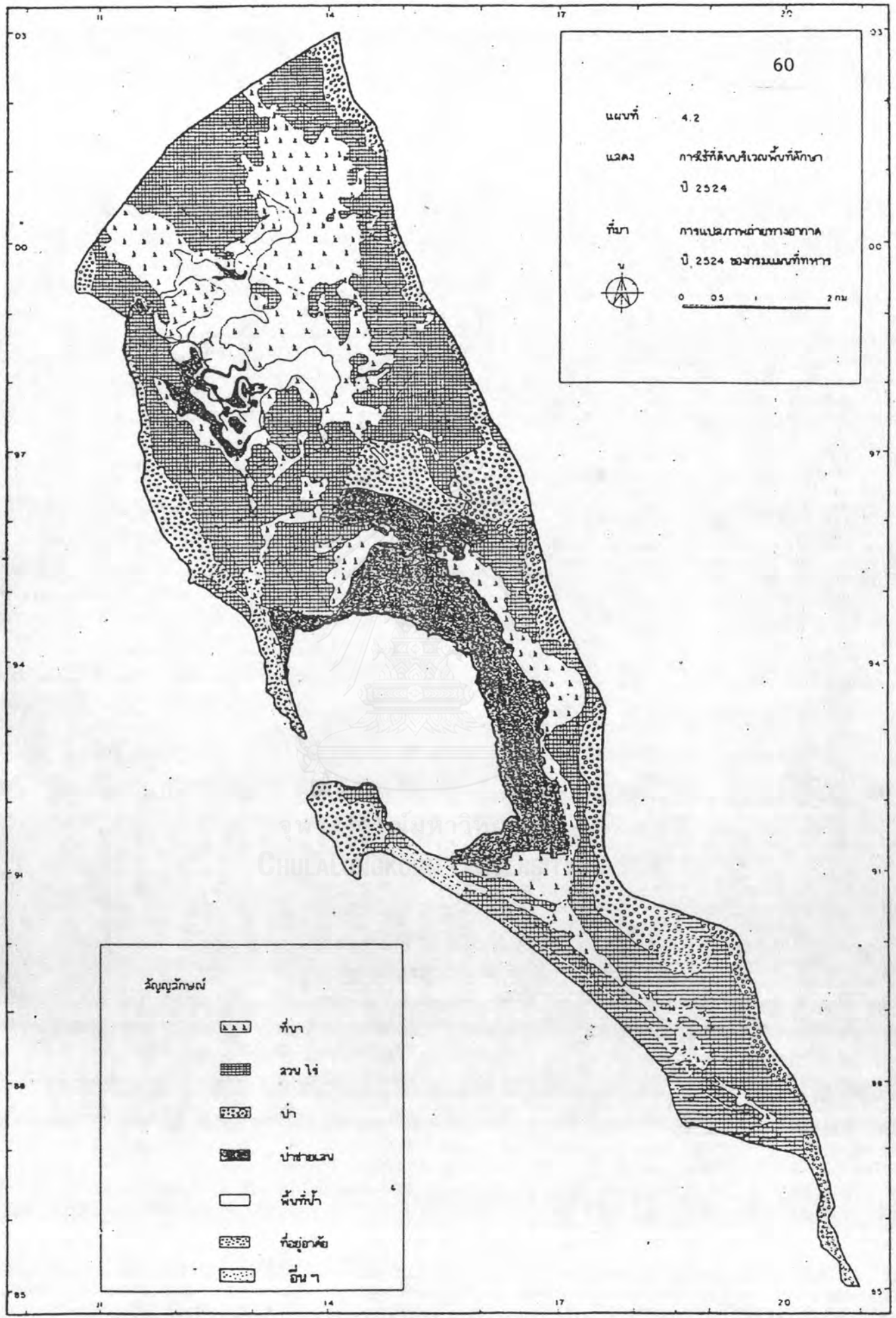

0 5 10 2 กม.

สัญลักษณ์

- ที่นา
- สวน ไร่
- ป่า
- ป่าชายเลน
- พื้นที่ป่า
- ที่อยู่อาศัย
- อื่น ๆ

60

แผนที่ 4.2
 แฉก การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
 ปี 2524
 ที่มา การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
 ปี 2524 ของกรมแผนที่ทหาร

0 0.5 1 2 กม

สัญลักษณ์

- ทุ่งนา
- ลานไร่
- ป่า
- ป่าชายหาด
- พื้ชที่น้ำ
- ที่อยู่อาศัย
- อื่น ๆ

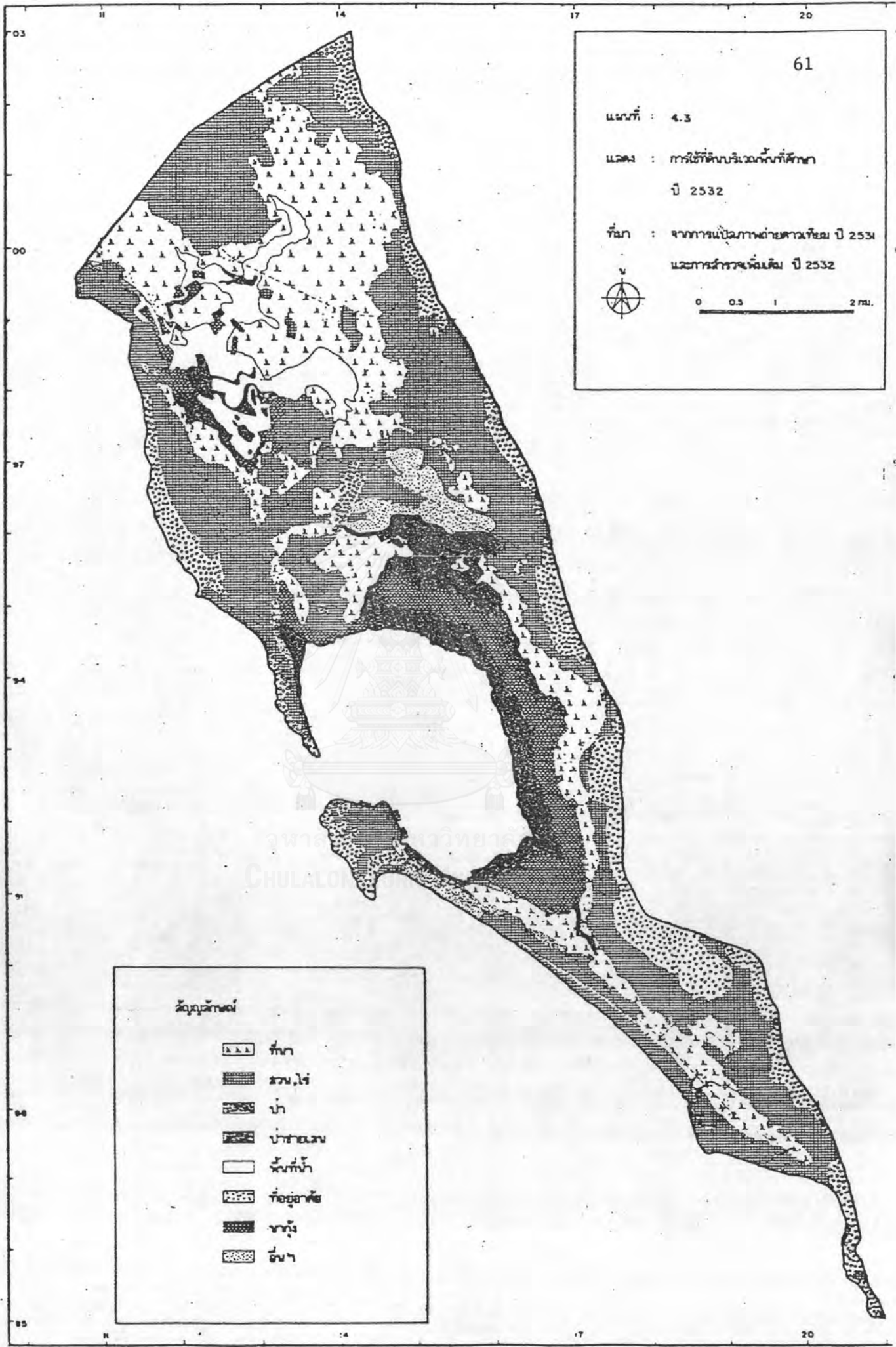
แผนที่ : 4.3

แหล่ง : การใช้ที่ดินบริเวณพื้นที่ศึกษา
ปี 2532

ที่มา : จากการแปลภาพถ่ายดาวเทียม ปี 2534
และการสำรวจพื้นที่เดิม ปี 2532

0 0.5 1 2 กม.

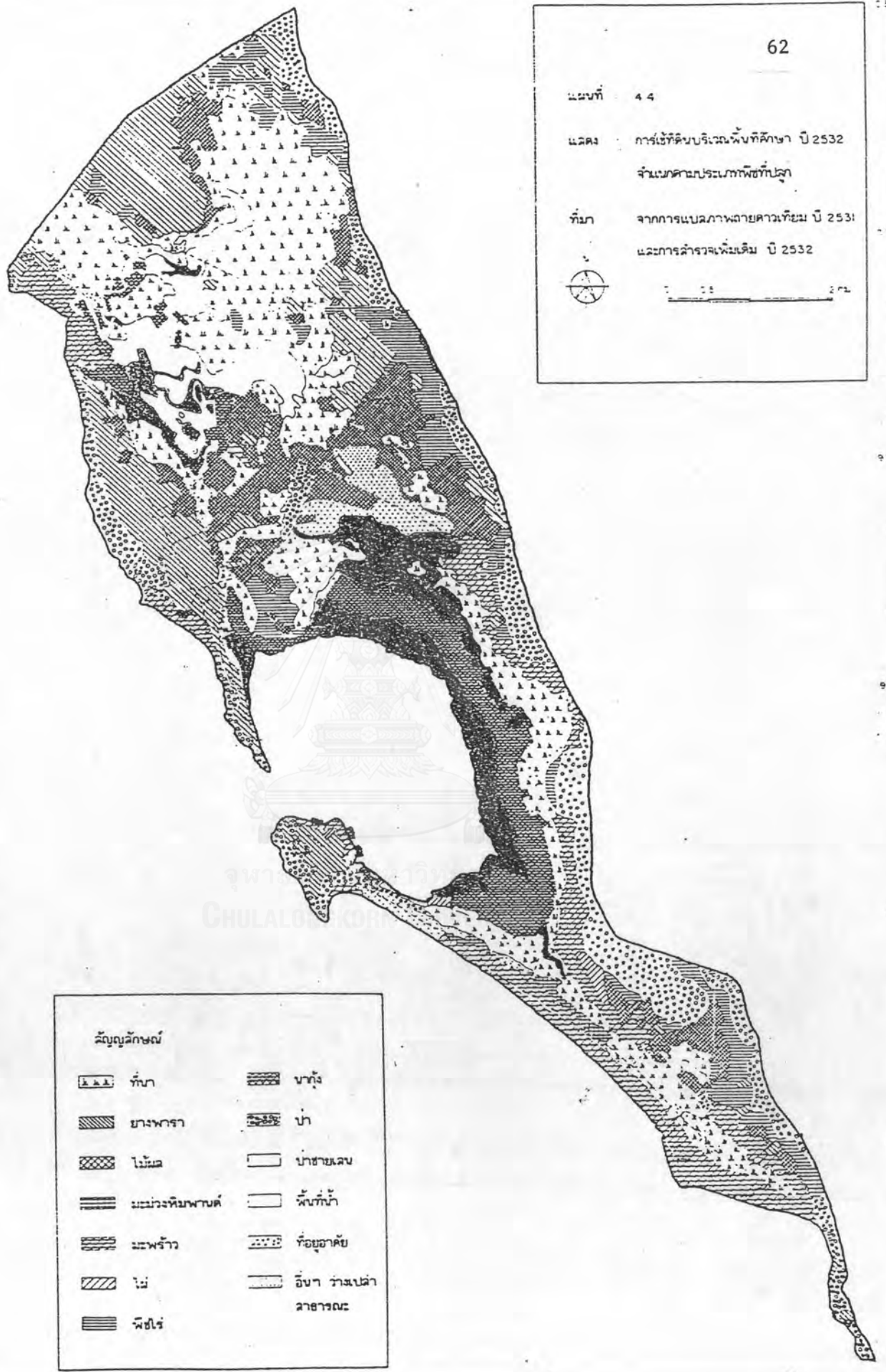
สัญลักษณ์

- ที่นา
- สวน, ไร่
- นา
- นาที่ชลประทาน
- พื้นที่ว่าง
- ที่อยู่อาศัย
- ทางบก
- อื่นๆ

แบบที่ 44

แสดง การใช้ที่ดินบริเวณพื้นที่ศึกษา ปี 2532
จำนวนตามประเภทพืชที่ปลูก

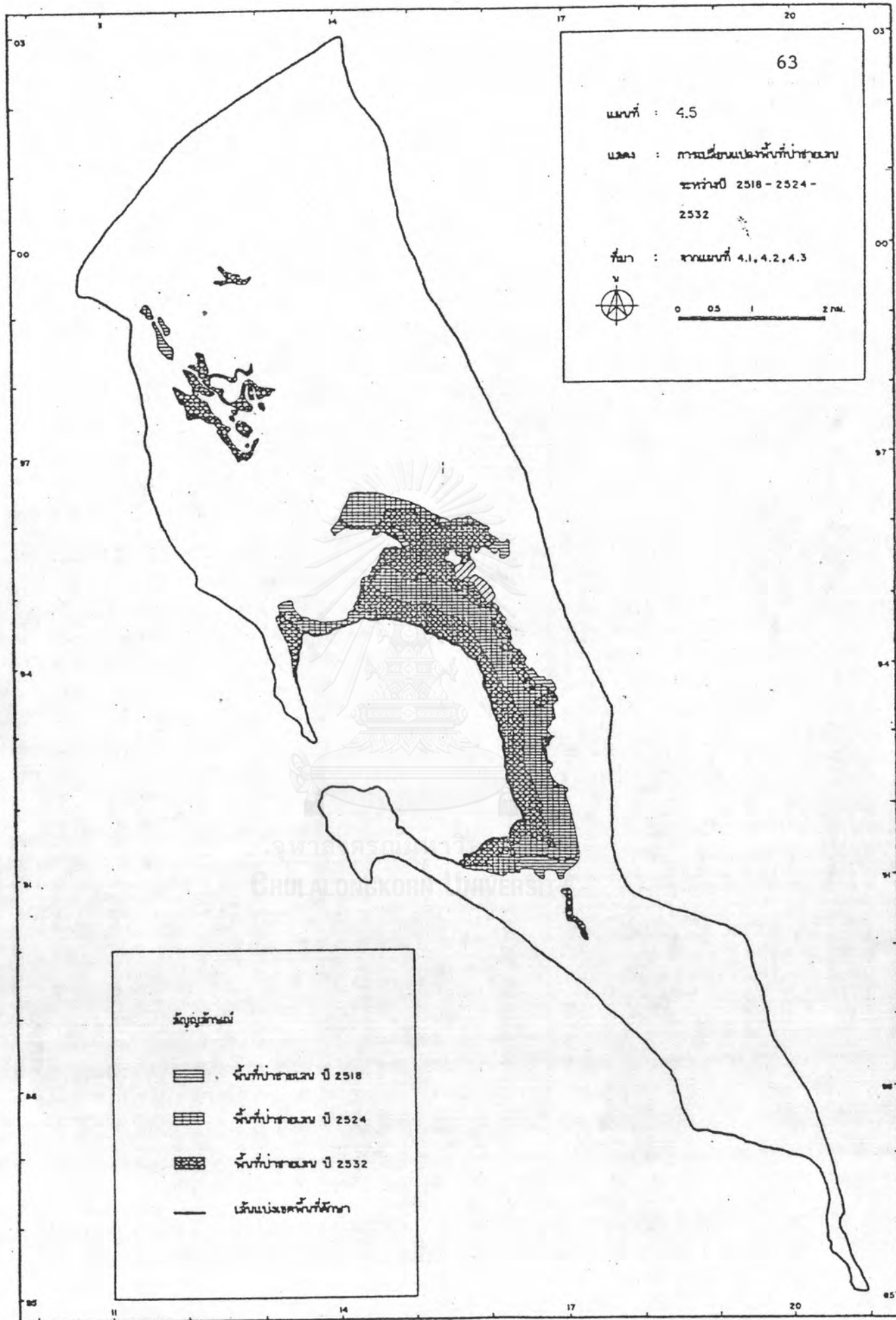
ที่มา จากการแปลภาพถ่ายดาวเทียม ปี 2531
และการสำรวจเพิ่มเติม ปี 2532

สัญลักษณ์

	ทึบ		พาส์
	ยางพารา		ป่า
	ไม้ผล		ป่าชายเลน
	มะพร้าวหิมพานต์		พื้นที่น้ำ
	มะพร้าว		ที่อยู่อาศัย
	ไร่		อื่นๆ ทางปลา ลาธารณะ
	พืชไร่		

14
20
97
94
91
88
85
14
20

63

แผนที่ : 4.5

แนว : การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าชายเลน
ระหว่างปี 2518 - 2524 -
2532

ที่มา : จากแผนที่ 4.1, 4.2, 4.3

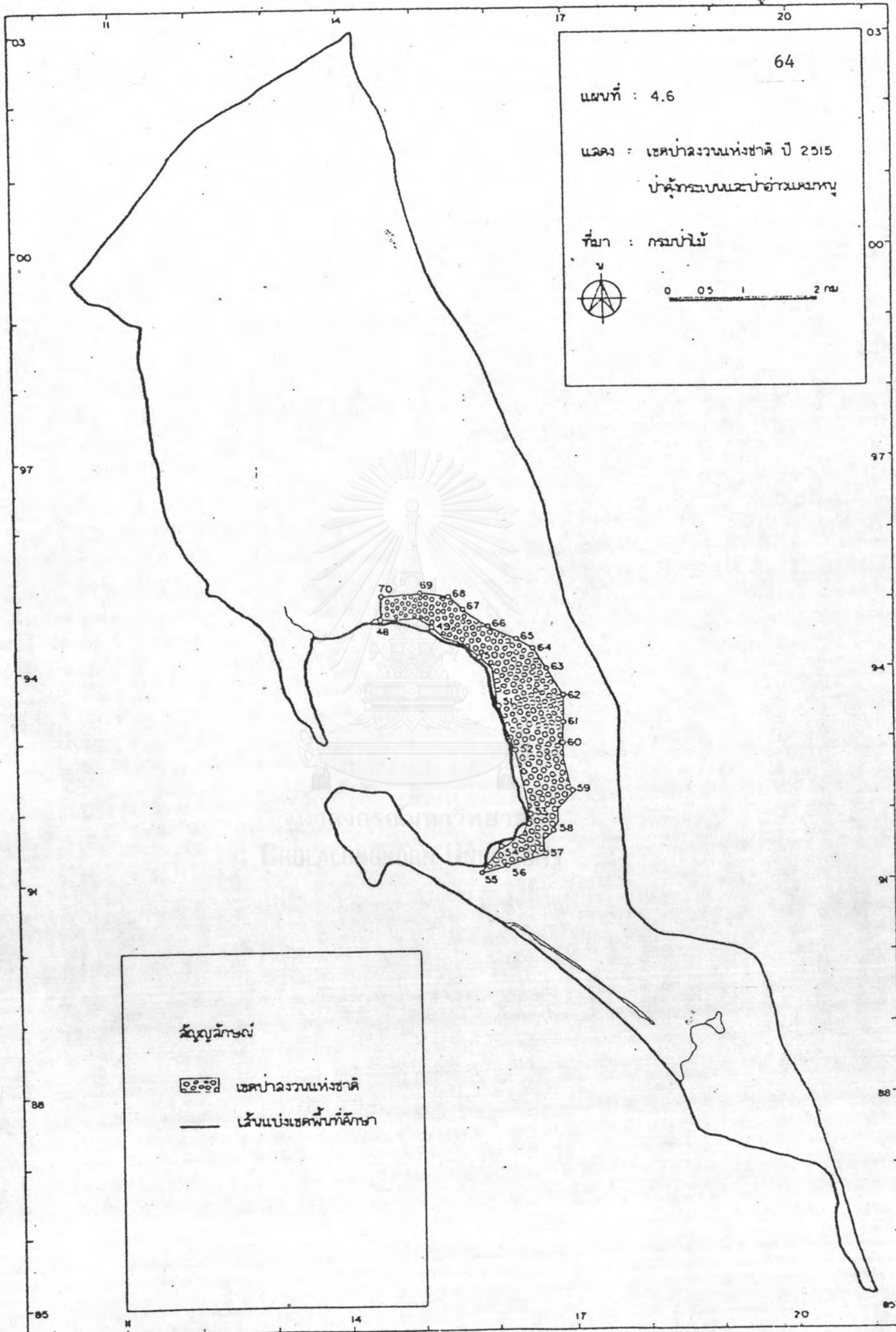

0 0.5 1 2 กม.

สัญลักษณ์

- พื้นที่ป่าชายเลน ปี 2518
- พื้นที่ป่าชายเลน ปี 2524
- พื้นที่ป่าชายเลน ปี 2532
- เส้นแบ่งเขตพื้นที่พิพาท

CHULALONGKORN UNIVERSITY

64

แผนที่ : 4.6

แหล่ง : เขตป่าดงรวนแห่งชาติ ปี 2515

ป่าดงดิบและป่าอ่วมสมบูรณ์

ที่มา : กรมป่าไม้

0 0.5 1 2 กม

สัญลักษณ์

เขตป่าดงรวนแห่งชาติ

เส้นแบ่งเขตพื้นที่ศึกษา

4.1.2 การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ

การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินบริเวณพื้นที่ศึกษาอ่าวคังกระเบน ในช่วงระยะ 14 ปี ตั้งแต่ พ.ศ.2518-2532 พื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดได้แก่ พื้นที่ป่าไม้ โดยพื้นที่ป่าปกลดจำนวนลงถึง 2,750 ไร่ พื้นที่ป่าชายเลนลดลง 1,266 ไร่ และพื้นที่หนองน้ำลดลง 167 ไร่ หรือมีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลงร้อยละ 2.73 2.39 และ 0.89 ตามลำดับ ส่วนพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นได้แก่ ที่นา สวนไร่ และพื้นที่อื่น ๆ เพิ่มขึ้นจำนวน 811, 610 และ 570 ไร่ หรือมีอัตราเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.86, 0.40 และ 22.49 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีการใช้ที่ดินประเภทใหม่เกิดขึ้น ได้แก่พื้นที่นาุ้งจำนวน 2,192 ไร่ สำหรับการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินบริเวณพื้นที่ศึกษา ส่วนใหญ่มีการเปลี่ยนแปลงที่ดินจาก ป่าบก เป็นที่นา สวนไร่ และจากพื้นที่ป่าชายเลนหนองน้ำ เป็น นาุ้ง (ตารางที่ 4.2)

ในช่วง พ.ศ.2518-2524 มีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เป็นจำนวนมากในพื้นที่ป่าบก ซึ่งลดจำนวนลง 842 ไร่ โดยมีอัตราการลดลงร้อยละ 1.95 ส่วนบริเวณพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นได้แก่ ที่นา สวน ไร่ เพิ่มขึ้นจำนวน 554 และ 485 ไร่ หรือมีอัตราเพิ่มร้อยละ 1.38 และ 0.75 ตามลำดับ

ในช่วงพ.ศ. 2524-2532 พื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงที่ดินมากที่สุด ได้แก่พื้นที่นาุ้งที่เกิดขึ้นจำนวนถึง 2,192 ไร่ ส่วนพื้นที่อื่น ๆ พื้นที่นาข้าว สวน ไร่ มีจำนวนเพิ่มขึ้น 570, 257 และ 125 ไร่ หรือมีอัตราเพิ่มร้อยละ 42.41, 0.44 และ 0.14 สำหรับพื้นที่ที่เปลี่ยนแปลงลดลง ได้แก่ ป่าบก ป่าชายเลน และหนองน้ำ ลดลงจำนวน 1,908, 1,117 และ 119 ไร่ หรือมีอัตราลดลงร้อยละ 3.75, 3.84 และ 1.13 เห็นได้ว่าในระยะ 8 ปี จาก พ.ศ. 2524-2532 นี้ พื้นที่ที่มีอัตราการลดลงสูงสุดได้แก่ พื้นที่ป่าชายเลน เนื่องจากมีการใช้พื้นที่ป่าชายเลนเป็นนาุ้ง โดยเริ่มเลี้ยงก้นใน พ.ศ.2527 และขยายพื้นที่เพาะเลี้ยงก้นมากในช่วงปี 2530-2532 (ตารางที่ 4.2 แผนที่ 4.3, 4.5)

ตารางที่ 4.2 การเปลี่ยนแปลงการไร่ที่ดินบริเวณพื้นที่ศึกษาอ่าวคู้กระเบน

ประเภท	พ.ศ.2518-2532		พ.ศ.2518-2524		พ.ศ.2524-2532	
	พื้นที่	อัตราเพิ่มเฉลี่ย	พื้นที่	อัตราเพิ่มเฉลี่ย	พื้นที่	อัตราเพิ่มเฉลี่ย
นาข้าว	811	0.86	554	1.38	257	0.44
สวน ไร่	610	0.40	485	0.75	125	0.14
ป่าบก	-2,750	-2.73	-842	-1.95	-1,908	-3.75
ป่าชายเลน	-1,266	-2.39	-149	-0.66	-1,117	-3.84
นาุ้ง	2,192	-	-	-	2,192	-
หนองน้ำ	-167	-0.87	-48	-0.59	-119	-1.13
อื่น ๆ	570	22.49	-	-	570	42.41

ที่มา : จากการวัดแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศ พ.ศ.2518 2524 และภาพถ่ายดาวเทียม พ.ศ.2532

4.1.3 การใช้ที่ดินเพื่อการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเล

การใช้ประโยชน์จากที่ดินเพื่อการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเลนั้น ได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2527 เรื่อยมา แต่เป็นไปอย่างช้า ๆ เพิ่งจะมาเริ่มมีการตื่นตัวเพาะเลี้ยงกันอย่างรวดเร็วในช่วงปี 2530-2532 ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินอย่างรวดเร็วตามไปด้วย โดยเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจาก พื้นที่ป่าชายเลน พื้นที่หนองน้ำสาธารณะและพื้นที่ทำการเพาะปลูกมาเป็นพื้นที่นาุ้ง ซึ่งจากการออกแบบสอบถามพบว่า เกษตรกรจำนวน 12 รายหรือร้อยละ 44.44 เพาะเลี้ยงกุ้งทะเลโดยใช้พื้นที่เดิม ซึ่งเป็นป่าชายเลน เกษตรกรจำนวน 10 รายหรือร้อยละ 37.04 เพาะเลี้ยงกุ้งทะเลในพื้นที่เดิมที่เป็นป่าชายเลนและพื้นที่นา เกษตรกร 1 รายหรือร้อยละ 3.70 เพาะเลี้ยงกุ้งทะเลในพื้นที่เดิมเคยเป็นสวนมะพร้าวจะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าชายเลนและพื้นที่ทำนาข้าวเพื่อทำการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเล ส่วนสภาพการใช้ที่ดินบริเวณรอบอ่าวคู้กระเบนและบริเวณรอบหนองสนามไชย ถัดจากบริเวณเพาะเลี้ยงกุ้งทะเลจะเป็นพื้นที่นา (ตารางที่ 4.3)

จากความต้องการในการใช้ที่ดินที่แตกต่างกันคือ ผู้เพาะเลี้ยงกุ้งทะเลต้องการน้ำทะเลเพื่อทำการเพาะเลี้ยง แต่เกษตรกรผู้ทำนาต้องการน้ำจืดในการทำนา ทำให้เกิดความขัดแย้งในการใช้ที่ดิน เมื่อน้ำเค็มจากนาุ้งรุกพื้นที่นาข้าวผลจากขาดความรับผิดชอบซึ่งกันและกัน การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว เช่น ไม่สร้างคันดินกั้นพื้นที่นาุ้ง การไม่ทำทางระบายน้ำรอบพื้นที่เพาะเลี้ยงหรือแม้แต่ในบริเวณอ่าวคู้กระเบนที่ทางราชการสร้างประตูระบายน้ำ เพื่อกั้นน้ำทะเลไม่ให้ท่วมและพื้นที่เกษตรกลับถูกรายล้อมบางส่วนที่ทำการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเลจะท่าลาย เนื่องจากต้องการน้ำเค็มในการทำนาุ้ง ผลที่ตามมาคือน้ำทะเลท่วมพื้นที่นาข้าวได้รับความเสียหาย

ตารางที่ 4.3 การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเพื่อมาเป็นพื้นที่เพาะเลี้ยงกุ้งทะเลของเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงกุ้งทะเล

การใช้ประโยชน์พื้นที่เดิม	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ป่าชายเลน	12	44.44
นาข้าว	10	37.04
ป่าชายเลนและนาข้าว	4	14.81
สวนมะพร้าว	1	3.70
รวม	27	100.00

ที่มา : จากแบบสอบถามของนิสิต เดือนพฤษภาคม 2533

จากการบุกรุกทำลายป่าชายเลน และหนองน้ำสาธารณะ เพื่อใช้ประโยชน์ในการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเล เป็นการทำลายแหล่งหาอาหารของราษฎรที่อาศัยผลผลิตจากป่าชายเลนและหนองน้ำสาธารณะ นอกจากนี้การทำนาุ้งที่ทำในบริเวณที่สาธารณะที่เคยใช้เป็นทางสัญจรไปมา ทำให้ราษฎรได้รับความเดือดร้อนต้องอ้อมทางเดิน เนื่องจากเจ้าของนาุ้งไม่อนุญาตให้ผ่าน

การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเล ในการดำเนินการเพาะเลี้ยงจะมีการระบายน้ำเสียและขี้เลนลงสู่แหล่งน้ำ ทำให้สภาพแวดล้อมข้างเคียงเสื่อมโทรม การปล่อยขี้เลนลงสู่แหล่งน้ำทำให้เกิดการตื้นเขินของ แหล่งน้ำ คู คลอง เห็นได้ชัดเจนในบริเวณหนองสนามไชย คลองสายปากตะโพนที่เป็นคลองเชื่อมระหว่างหนองสนามไชย และทะเลนอก ปัจจุบันตื้นเขินมากทำให้การไหลเวียนของน้ำไม่สะดวก ประกอบกับความสกปรกของขี้เลนและน้ำเสียจากบ่อกุ้งที่ระบายลงสู่แหล่งน้ำ ทำให้หนองสนามไชย ซึ่งเป็นแหล่งจับสัตว์น้ำ และยังเป็นรายได้เล็กน้อยของราษฎรในตำบลเริ่มเน่าเสีย จนราษฎรที่ลงไปหาสัตว์น้ำในหนอง เกิดอาการผื่นคันพุพอง ปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้ลดลง ซึ่งเป็นผลจากการตื้นเขินของคลองและหนองน้ำ การเน่าเสียของน้ำทำให้เกิดความขัดแย้งยิ่งขึ้น จากการออกแบบสอบถาม พบว่าเกษตรกรจำนวน 13 ราย ใน 90 รายที่มิได้เพาะเลี้ยงกุ้งหรือร้อยละ 14.44 ถูกน้ำเค็มจากนาุ้งท่วมพื้นที่นาซึ่งอยู่ในที่ลุ่มได้รับความเสียหายไม่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ เกษตรกรจำนวน 6 ราย หรือร้อยละ 6.67 ได้รับความเดือดร้อนจากน้ำเสียในบริเวณหนองสนามไชยและเกษตรกร 3 รายหรือร้อยละ 3.33 ได้รับความไม่สะดวกจากนาุ้งปิดทางที่เคยสัญจร (ตารางที่ 4.4)

ตารางที่ 4.4 ความขัดแย้งในการใช้ที่ดิน

ปัญหาความขัดแย้ง	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
น้ำเค็มรุกพื้นที่เกษตร	13	14.44
นาุ้งปิดทางสัญจรสาธารณะ	3	3.33
คุณภาพน้ำเสียและทำลายแหล่งหาอาหาร	6	6.67
ไม่มีปัญหาความขัดแย้ง	68	75.56
รวม	90	100.00

ที่มา : จากแบบสอบถามของนิสิต เดือนพฤษภาคม 2533

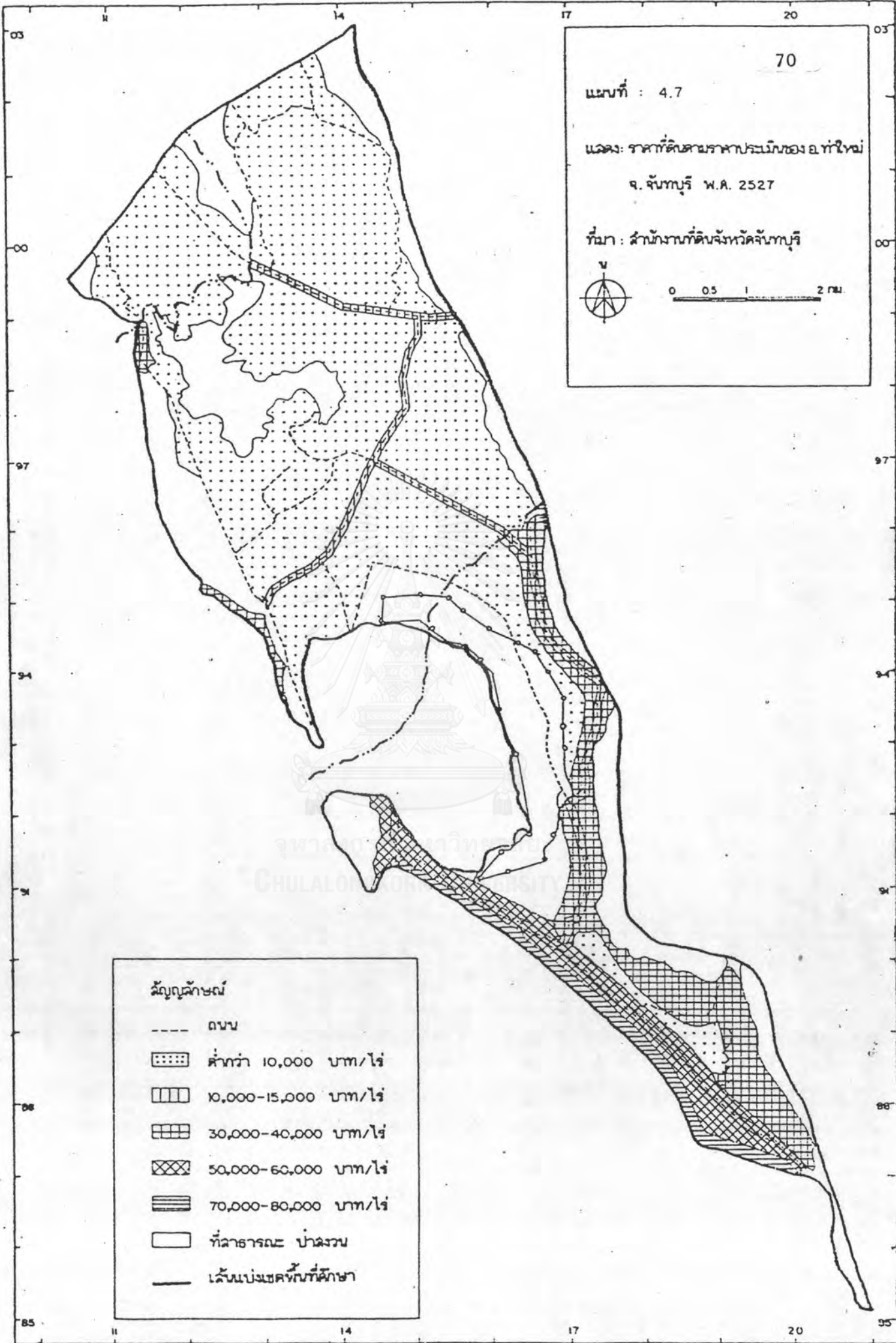
นอกจากมีการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเลของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่ศึกษาแล้วปัจจุบันได้เกิดธุรกิจเกี่ยวเนื่องกับการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเล ได้แก่ โรงงานเพาะพักกุ้งทะเล ซึ่งตั้งอยู่ตามแนวชายฝั่งตั้งแต่แหลมเสด็จถึงหาดเจ้าหลาว จำนวน 6 โรงงาน ซึ่งโรงงานเหล่านี้อาศัยน้ำทะเลในการดำเนินการและปล่อยน้ำเสียจากการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเล ปัจจุบันเกษตรกรได้ทำการต่อต้านโรงงานเพาะพักกุ้งทะเล ที่มาตั้งบริเวณคุ้มวิมาน เนื่องจากเกรงว่า น้ำเสียจากโรงงานที่ปล่อยสู่แหล่งน้ำธรรมชาติจะกระทบต่อการเพาะเลี้ยงกุ้งในบริเวณพื้นที่ของตน และอาจกระทบต่อการใช้ที่ดินในการท่องเที่ยวบริเวณชายหาดได้

ความต้องการใช้ที่ดินเพื่อการตั้งโรงงานเพาะพัก ก็เป็นตัวการสำคัญอีกประการหนึ่ง นอกเหนือจากความต้องการที่ดินเพื่อสร้างที่พักของนักท่องเที่ยวและที่อยู่อาศัยชายฝั่งทะเล ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของราคาที่ดิน ที่เชยิบตัวสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว มีการเก็งกำไรซื้อขายที่ดินชายทะเลกันอย่างกว้างขวาง

4.1.4 การเปลี่ยนแปลงราคาที่ดิน

จากการศึกษาถึงราคาที่ดินในบริเวณพื้นที่ศึกษาในปี 2527 พบว่า ที่ดินบริเวณชายหาดในตำบลคลองขุดมีราคาสูงสุดประมาณไร่ละ 70,000-80,000 บาท รองลงมาคือบริเวณสองฝั่งถนนสายเลียบชายหาด เส้นคลองขุด-เจ้าหลาว แหลมเสด็จราคาประมาณ 60,000 บาท/ไร่ บริเวณสองฝั่งถนนสายหลักที่แยกจากสายเลียบชายฝั่งบริเวณบ้านหมุดคู้ขึ้นไปทางเหนือของตำบลคลองขุด และ บริเวณชายหาดในตำบลสนามไชยราคาประมาณ 30,000-40,000 บาท/ไร่ บริเวณสองฝั่งถนนในตำบลสนามไชยส่วนใหญ่ราคาประมาณ 10,000-15,000 บาท/ไร่ ส่วนบริเวณพื้นที่ที่เหลือเป็นบริเวณที่สวน ไร่ นา มีราคาประมาณ 2,000-8,000 บาท/ไร่

ในปี 2530 ช่วงระยะเวลา 3 ปี ต่อมาจากปี 2527 ราคาที่ดินส่วนใหญ่มีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก ยกเว้นบริเวณที่ดินชายฝั่งทะเล ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ที่ดินชายทะเลในบริเวณตำบลคลองขุด ในปี 2527 ราคา 70,000-80,000 บาท/ไร่ เพิ่มขึ้นเป็น 150,000-250,000 บาท/ไร่ ในปี 2530 เพิ่มขึ้นประมาณ 3 เท่าตัว ส่วนที่ดินชายฝั่งทะเลในตำบลสนามไชย จากราคา 30,000 บาท/ไร่ ในปี 2527 เพิ่มขึ้นเป็น 100,000-200,000 บาท/ไร่ ในปี 2530 ซึ่งเพิ่มขึ้น 3-7 เท่าตัว แต่อย่างไรก็ดีราคาที่กล่าวเบื้องต้นนั้นเป็นเพียงราคาประเมินที่ดินเท่านั้น โดยสภาพความเป็นจริง ราคาที่ดินบริเวณชายหาดในตำบลคลองขุดมีการซื้อขายกันถึงไร่ละ 2-3 ล้านบาท และชายฝั่งทะเลในตำบลสนามไชยราคาไร่ละ 2 ล้านบาท ซึ่งสูงกว่าราคาประเมิน 10-20 เท่าตัว เนื่องจากความต้องการที่ดิน เพื่อทำธุรกิจต่าง ๆ เช่น โรงเพาะพักกุ้งทะเล สถานที่พักผ่อนเพื่อรองรับการท่องเที่ยว อาคารชุดริมชายหาด เหล่านี้เป็นต้น (แผนที่ 4.7 และ 4.8)

70

แผนที่ : 4.7

แสดง: ราคาที่ดินตามราคาประเมินของอ.ท่าใหม่

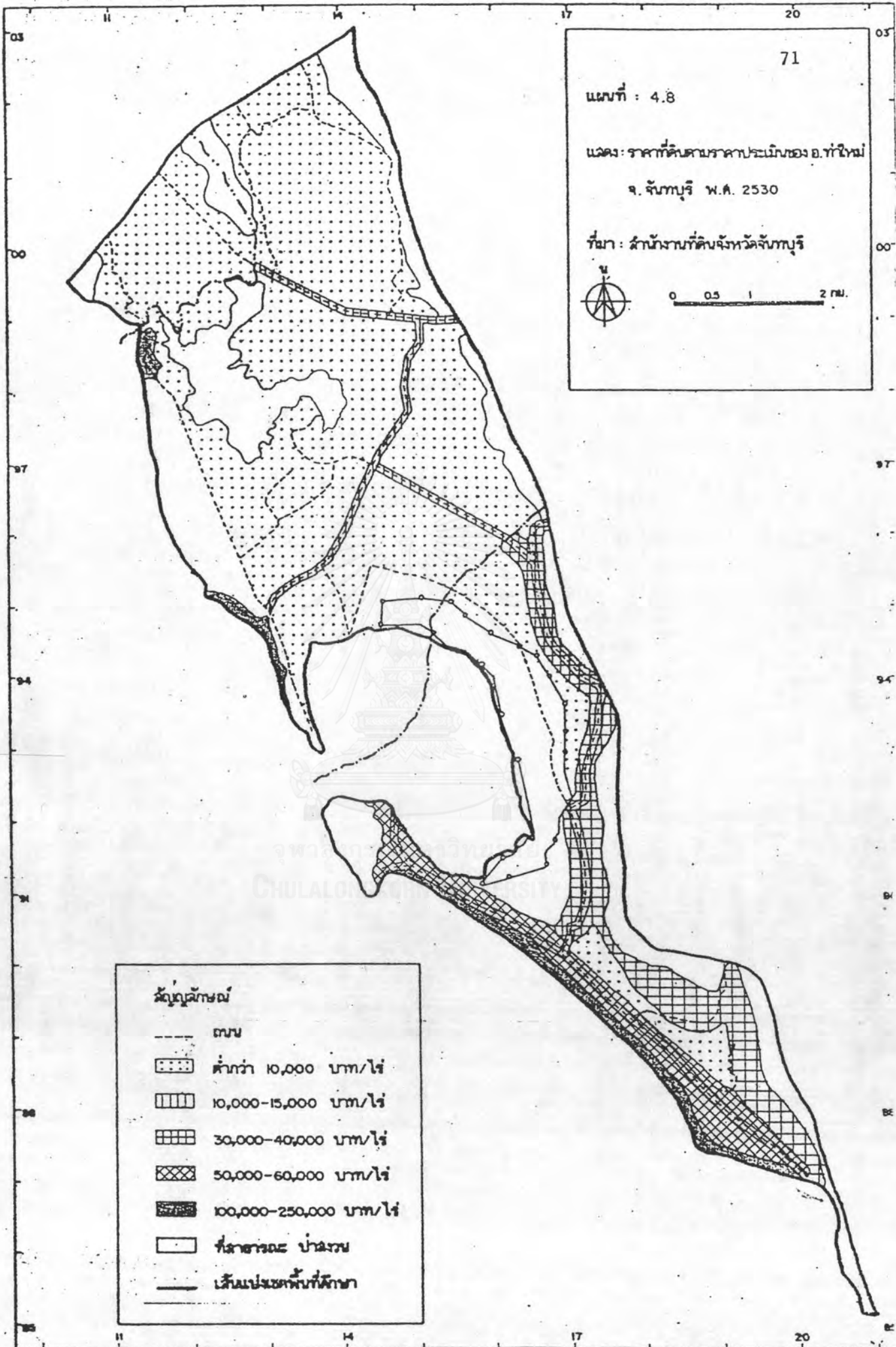
จ.จันทบุรี พ.ศ. 2527

ที่มา : สำนักงานที่ดินจังหวัดจันทบุรี

สัญลักษณ์

	ถนน
	ต่ำกว่า 10,000 บาท/ไร่
	10,000-15,000 บาท/ไร่
	30,000-40,000 บาท/ไร่
	50,000-60,000 บาท/ไร่
	70,000-80,000 บาท/ไร่
	ที่สาธารณะ ป่าสงวน
	เส้นแบ่งเขตกับที่ศึกษา

71

แผนที่ : 4.8

แสดง: ราคาที่ดินตามราคาประเมินของอ.ทำใหม่

จ. จันทบุรี พ.ศ. 2530

ที่มา : สำนักงานที่ดินจังหวัดจันทบุรี

0 0.5 1 2 กม.

สัญลักษณ์

- ถนน
- <small>ต่ำกว่า 10,000 บาท/ไร่</small>
- <small>10,000-15,000 บาท/ไร่</small>
- <small>30,000-40,000 บาท/ไร่</small>
- <small>50,000-60,000 บาท/ไร่</small>
- <small>100,000-250,000 บาท/ไร่</small>
- □ □ □ □ ที่ราชการจะ ป่าสงวน
- — — — — เส้นแบ่งเขตพื้นที่ศึกษา

4.2 ประชากร

4.2.1 จำนวนประชากร และการกระจายตัว

ประชากรอำเภอท่าใหม่ในปี พ.ศ. 2532 มีจำนวน 121,847 คนหรือร้อยละ 28.24 ของประชากรจังหวัดจันทบุรี โดยในบริเวณพื้นที่ศึกษาอ่าวคู้กระเบนมมีประชากรจำนวน 6,903 คน หรือร้อยละ 5.66 ของประชากรอำเภอท่าใหม่

ประชากรในบริเวณพื้นที่ศึกษาส่วนใหญ่จำนวน 3,217 คน หรือ ร้อยละ 46.60 อาศัยอยู่ในตำบลสนามไชย รองลงมาจำนวน 2,928 คนหรือร้อยละ 42.42 อาศัยอยู่ในตำบลคลองขุด และอาศัยอยู่ในตำบลกระแจะจำนวน 758 คน หรือร้อยละ 10.98

ลักษณะการกระจายตัวของประชากรในพื้นที่ศึกษาส่วนใหญ่มีการกระจายตัวอยู่ทั่วไปค่อนข้างเบาบาง เนื่องจากยังเป็นชุมชนชนบท บริเวณที่อยู่อาศัยอยู่ตามแนวเส้นทางคมนาคมและปะปนในพื้นที่เกษตร บริเวณพื้นที่ส่วนใหญ่ในตำบลคลองขุดมีการอยู่อาศัยหนาแน่นกว่าบริเวณพื้นที่ตำบลสนามไชย ส่วนบริเวณที่มีประชากรอยู่อาศัยหนาแน่นสูงกว่า 0.25 คน/ไร่ ในพื้นที่ศึกษาได้แก่ บริเวณหมู่ที่ 9, 6, 5, 10 ตำบลคลองขุด หมู่ที่ 4 ตำบลสนามไชย และหมู่ที่ 3 ตำบลกระแจะ ส่วนบริเวณพื้นที่ที่เหลือได้แก่ หมู่ที่ 2, 3, 4, 7 ตำบลคลองขุด หมู่ที่ 1, 2, 4, 5, 6, 7 ตำบลสนามไชย และหมู่ที่ 8 ตำบลกระแจะ มีประชากรอยู่อาศัยเบาบางคือ ต่ำกว่า 0.25 คนต่อไร่ และเมื่อพิจารณาความหนาแน่นของประชากรทั้งหมดในพื้นที่ศึกษาแล้ว จะมีค่าเฉลี่ย 0.23 คนต่อไร่

สำหรับขนาดครอบครัวของประชากรในพื้นที่ศึกษาส่วนใหญ่เป็นครอบครัวขนาดปานกลางประมาณ 5-6 คนต่อครอบครัว จะมีครอบครัวขนาดใหญ่ประมาณ 9 คนต่อครอบครัวในพื้นที่หมู่ 5 ตำบลคลองขุด และหมู่ 4, 6 ตำบลสนามไชยเท่านั้น โดยเฉลี่ยขนาดครอบครัวของประชากรในพื้นที่ศึกษาเท่ากับ 6.01 คนต่อครอบครัว (ตารางที่ 4.5 และแผนที่ 4.9)

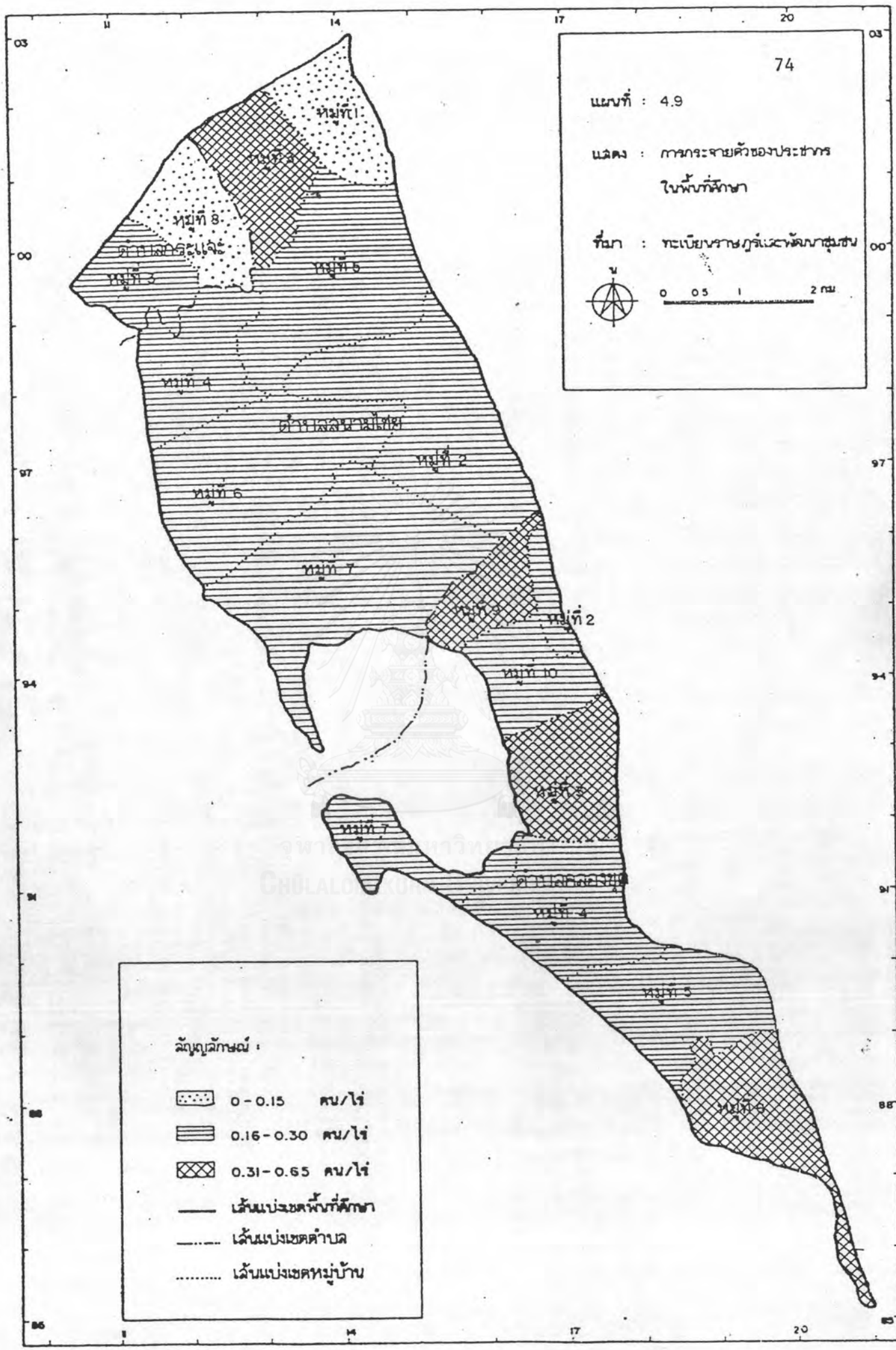
ตารางที่ 4.5 จำนวนประชากร ขนาดครอบครัว และการกระจายตัว พ.ศ. 2532

ตำบล	พื้นที่	ประชากร		ความหนาแน่น (คน/ไร่)	ครอบครัว	ขนาดครอบครัว
		จำนวน	ร้อยละ			
คลองขุด						
2. นอกเขา*	359	60	0.87	0.17	10	6.00
3. เนินประตู	1,469	228	3.30	0.16	50	4.56
4. หมุดด	1,891	453	6.56	0.24	105	4.31
5. เจ้าหลาว	2,016	580	8.40	0.29	63	9.21
6. เจ้าหลาว	1,578	705	10.21	0.45	141	5.00
7. คู้กระเบน	1,000	171	2.48	0.17	38	4.50
9. คลองขุด	891	412	5.97	0.46	71	5.80
10. คลองขุด	1,109	319	4.62	0.29	43	7.42
รวม	10,313	2,928	42.42	0.28	521	5.62
สนามไชย						
1. หนองหงษ์*	1,156	57	0.82	0.05	15	3.80
2. กรอกประตู	3,312	512	7.42	0.15	93	5.50
3. คลองบอน*	1,281	419	6.07	0.33	60	6.98
4. ปากตะโปน	1,656	426	6.17	0.26	47	9.06
5. สนามไชย	2,813	441	6.39	0.16	85	5.19
6. สองพี่น้อง	3,188	637	9.23	0.20	65	9.80
7. ท่าแคลง	4,000	725	10.50	0.18	140	5.18
รวม	17,406	3,217	46.60	0.18	505	6.37
กระแจะ						
3. นาซา	1,047	645	9.34	0.62	102	6.32
8. หนองแหวน*	1,250	113	1.64	0.09	20	5.65
รวม	2,297	758	10.98	0.33	122	6.21
รวม	30,016	6,903	100.00	0.23	1,148	6.01

ที่มา: 1. พัฒนาชุมชนและทะเบียนราษฎร อำเภอท่าหม่ม

2. จากการสำรวจ

หมายเหตุ * หมู่บ้านที่มีพื้นที่บางส่วนอยู่ในบริเวณพื้นที่ศึกษา

74

แผนที่ : 4.9

แสดง : การกระจายตัวของประชากร
ในพื้นที่ศึกษา

ที่มา : ทะเบียนราษฎรในเขตเทศบาล

0 0.5 1 2 กม.

ดินปลูกัษณ์ :

- 0-0.15 คน/ไร่
- 0.16-0.30 คน/ไร่
- 0.31-0.65 คน/ไร่
- เส้นแบ่งเขตพื้นที่ศึกษา
- เส้นแบ่งเขตตำบล
- เส้นแบ่งเขตหมู่บ้าน

4.2.2 โครงสร้างอายุ เพศ และการรับภาระการเลี้ยงดู

ประชากรในบริเวณพื้นที่ศึกษาจำนวน 6,903 คน แยกเป็นชาย 3,411 คน หรือร้อยละ 49.41 และเป็นหญิง 3,492 หรือร้อยละ 50.59 โดยมีสัดส่วนเพศหญิงมากกว่าเพศชาย คือ 1.02 : 1 โครงสร้างอายุของประชากรทั้งสองเพศนี้ส่วนใหญ่อยู่ในหมวดอายุระหว่าง 26-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 38.24 ของประชากรทั้งหมด รองลงมาได้แก่ประชากรในหมวดอายุมากกว่า 46 ปี และ หมวดอายุ 15-25 ปี หรือร้อยละ 19.32 และ 18.35 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.6)

ตารางที่ 4.6 โครงสร้างอายุของประชากรในพื้นที่ศึกษาปี 2532

อายุ	ประชากร	
	จำนวน	ร้อยละ
1 - 7	889	12.88
8 - 14	773	11.20
15 - 25	1,267	18.35
26 - 45	2,640	38.24
46 ขึ้นไป	1,334	19.32
รวม	6,903	100.00

ที่มา : พัฒนาชุมชน อำเภอท่าใหม่

ในเรื่องของการรับภาระการเลี้ยงดูของประชากรในพื้นที่ศึกษา เห็นได้ว่าประชากรส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุของประชากรวัยแรงงาน ประชากรที่สามารถทำงานได้จำนวน 5,017 คน ต้องรับภาระเลี้ยงดู ประชากรที่กำลังศึกษา ผู้ที่ไม่อยู่ในวัยแรงงาน และผู้ที่ไม่สามารถทำงานได้จำนวน 1,886 คน นั่นหมายถึงประชากร 1 คน ต้องรับภาระเลี้ยงดูประชากร 0.38 คนหรือ 1 : 0.38 นับว่าไม่เป็นภาระมากเท่าใดนัก

4.2.3 การคาดประมาณจำนวนประชากรในอนาคต

จากข้อมูลประชากรอำเภอท่าใหม่ ตั้งแต่ปี 2524-2532 ในช่วงระยะเวลา 8 ปี มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น 28,814 คน โดยเพิ่มจาก 93,033 คนเป็น 121,847 คน หรือ

ร้อยละ 30.97 ของประชากรในปี 2524 โดยมีอัตราการเพิ่มของประชากรร้อยละ 3.43 ต่อปี
 านที่นี้ใช้สมมติฐานการเติบโตของประชากร ในอัตราเดิมในการคาดประมาณจำนวนประชากรใน
 อนาคตของอำเภอท่าใหม่ในปี 2542 จะมีจำนวน 170,721 คน เพิ่มจากเดิในปี 2532 จำนวน
 48,874 คน หรือร้อยละ 40.11 (ตารางที่ 4.7 และแผนภูมิที่ 4.1)

ตารางที่ 4.7 จำนวนประชากรอำเภอใหม่ และการเปลี่ยนแปลงปี พ.ศ.2524-2532

พ.ศ.	จำนวนประชากร	การเปลี่ยนแปลงประชากร	
		จำนวน	ร้อยละ
2524	93,033	-	-
2525	95,254	2,221	2.39
2526	102,832	7,578	7.96
2527	104,968	2,136	2.08
2528	109,010	4,042	3.85
2529	113,397	4,387	4.02
2530	116,462	3,065	2.70
2531	119,120	2,658	2.28
2532	121,847	2,727	2.29
รวม	-	28,814	3.45

ที่มา : กองทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง

สำหรับประชากรในบริเวณพื้นที่ศึกษาจำนวน 6,903 คน หรือร้อยละ 54.28 ของประชากรในตำบลคลองขุด สนามาไชย และกระแจะ จากข้อมูลจำนวนประชากรของตำบลคลองขุด สนามาไชย และกระแจะ ปีพ.ศ. 2528-2532 มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นทั้งสิ้น 893 คนหรือร้อยละ 7.55 ของประชากรปี 2528 โดยมีอัตราการเพิ่มของประชากรร้อยละ 1.84 ต่อปี ใช้เป็นอัตราการเติบโตของประชากรในการคาดประมาณจำนวนประชากรในอนาคตของตำบลที่ครอบคลุม พื้นที่ศึกษาได้เท่ากับ 15,256 คนในปี พ.ศ. 2542 ซึ่งจะ เป็นประชากรในบริเวณพื้นที่ศึกษาจำนวน 8,281 คน โดยคิดจากสัดส่วนของประชากรสภาพปัจจุบัน (ตารางที่ 4.8)

ตารางที่ 4.8 จำนวนประชากรตำบลคลองขุด สนามาไชย กระแจะ และการเปลี่ยนแปลงประชากร ปีพ.ศ. 2528-2532

พ.ศ.	ประชากร	การเปลี่ยนแปลงประชากร		การเพิ่มขึ้นโดยธรรมชาติ		การย้ายถิ่นสุทธิ	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
2528	11,824	-	-	-	-	-	-
2529	12,014	190	21.28	0	0.00	190	19.33
2530	12,160	146	16.35	7	7.78	153	15.56
2531	12,483	323	36.17	36	40.00	359	36.52
2532	12,717	234	26.20	47	52.22	281	28.59
รวม	-	893	100.00	90	100.00	983	100.00

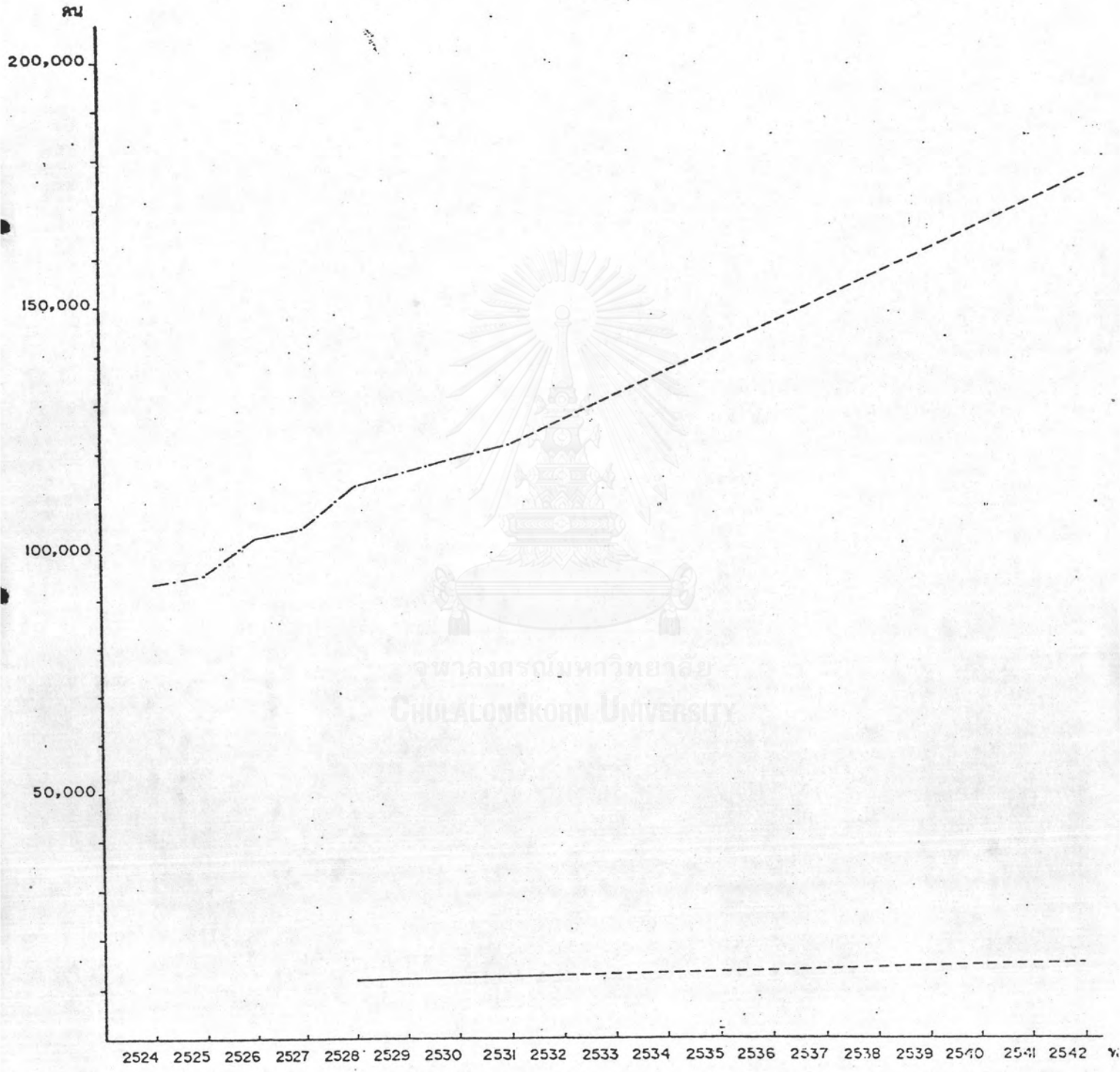
ที่มา : ข้อมูลทะเบียนราษฎร อำเภอท่าหม่

การเพิ่มจำนวนประชากรในบริเวณพื้นที่ตำบลคลองขุด สนามาไชย และกระแจะนั้น มีสาเหตุมาจากการย้ายถิ่นสุทธิเป็นสำคัญ โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2531 และ 2532 มีการเพิ่มของจำนวนประชากรค่อนข้างสูง จากการศึกษาถึงสาเหตุของการย้ายถิ่นฐานของประชากรในพื้นที่ศึกษา ของกลุ่มผู้ทำการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเล และกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอื่น พบว่าเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงกุ้งทะเล ร้อยละ 62.06 และผู้ประกอบการอาชีพอื่น ๆ ร้อยละ 76.67 อาศัยอยู่ในพื้นที่ศึกษา มาตั้งแต่เกิด (ตารางที่ 4.9)

แผนภูมิที่ 4.1. ประชากรอำเภอปี 2524 - 2532

ประชากรตำบลปี 2528 - 2532

และประชากรอนาคตปี 2542

- - - - ประชากรอำเภอ - - - - ประชากรอนาคต
 ——— ประชากรตำบล

ที่มา : ตารางที่ 4.7 และ 4.8

ส่วนประชากรในพื้นที่ที่ไม่ได้อาศัยอยู่ในพื้นที่มาตั้งแต่เกิดนั้น เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงกุ้งทะเลส่วนใหญ่ร้อยละ 22.22 มีการย้ายถิ่นฐานเข้ามาประกอบอาชีพเพาะเลี้ยงกุ้งทะเลในระยะ 1-2 ปีที่ผ่านมา หรือในช่วง พ.ศ. 2531 และ 2532 ส่วนที่เหลือส่วนใหญ่ย้ายถิ่นฐานเนื่องจากการสมรส

ประชากรที่ไม่ได้ประกอบอาชีพเพาะเลี้ยงกุ้งทะเล มีการย้ายถิ่นฐานเข้ามาอาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ศึกษาถึงร้อยละ 71.43 เนื่องจากการสมรสจึงย้ายถิ่นตามคู่สมรส ส่วนที่เหลือร้อยละ 28.56 ย้ายถิ่นฐานเนื่องจาก ที่ทำกินเดิมมีปัญหาได้รับผลผลิตต่ำจึงย้ายถิ่นหาที่ทำกินใหม่ และจากการย้ายถิ่นเพื่อเข้ามาหางานรับจ้างในพื้นที่ศึกษา (ตารางที่ 4.10)

ตารางที่ 4.9 ระยะเวลาอยู่อาศัยของประชากรในพื้นที่ศึกษา

ระยะเวลา	ผู้ประกอบอาชีพเพาะเลี้ยงกุ้ง		ผู้ประกอบอาชีพอื่น ๆ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ตั้งแต่เกิด	17	62.96	69	76.67
1 - 2	6	22.22	4	4.44
3 - 5	-	-	6	6.67
6 - 10	1	3.70	4	4.44
11 - 20	3	11.11	7	7.78
รวม	27	100.00	90	100.00

ที่มา : จากแบบสอบถามของนิสิต เดือนพฤษภาคม 2533

ตารางที่ 4.10 สาเหตุของการย้ายถิ่นฐานของประชากรในพื้นที่ศึกษา

สาเหตุ	ผู้เพาะเลี้ยงกุ้งทะเล		ผู้ประกอบการอาชีพอื่น ๆ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
แต่งงาน	6	60.00	15	71.43
ทำนากุ้ง	4	40.00	-	-
รับจ้างทั่วไป	-	-	3	14.28
พื้นที่เดิมมีปัญหา	-	-	3	14.28
รวม	10	100.00	21	100.00

ที่มา : จากแบบสอบถามของนิสิต เดือนพฤษภาคม 2533

4.2.4 ระดับการศึกษา

การศึกษาของประชากรในพื้นที่ศึกษาจำนวน 5,952 คนหรือร้อยละ 86.22 จบการศึกษาแล้วโดยส่วนใหญ่ร้อยละ 83.86 จบการศึกษาภาคบังคับหรือสูงกว่า ซึ่งไม่ได้ศึกษาต่อ ส่วนประชากรที่กำลังศึกษาจำนวน 951 คนหรือร้อยละ 13.78 เป็นประชากรวัยเด็กที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาร้อยละ 12.12 ที่เหลือเพียงร้อยละ 1.65 กำลังศึกษาในชั้นมัธยมศึกษา และสูงกว่ามัธยมศึกษา

จากการออกแบบสอบถามประชากรในพื้นที่ ทั้งกลุ่มผู้เพาะเลี้ยงกุ้งทะเล และกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอื่น พบว่าทั้งสองกลุ่มมีการศึกษาในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงร้อยละ 92.59 และ 91.11 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าระดับการศึกษาของประชากรในพื้นที่ส่วนใหญ่ร้อยละ 90 อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ซึ่งเป็นอุปสรรคประการหนึ่งในการเรียนรู้เทคโนโลยี ตลอดจนหลักวิชาการทันสมัยต่าง ๆ ในการพัฒนาอาชีพของเกษตรกร (ตารางที่ 4.11 และ 4.12)

ตารางที่ 4.11 การศึกษาของประชากรในพื้นที่ศึกษา ปีพ.ศ. 2532

การศึกษา	ประชากร	
	จำนวน	ร้อยละ
จบการศึกษา		
-ภาคบังคับหรือสูงกว่าซึ่งไม่ได้ศึกษาต่อ	5,789	83.86
-มัธยมศึกษาตอนต้น	46	0.67
-มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	25	0.36
-สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	92	1.33
รวม	5,952	86.22
กำลังศึกษา		
-ป.1 - ป.6	837	12.12
-มัธยมต้น - มัธยมปลายหรือเทียบเท่า	111	1.61
-สูงกว่ามัธยมศึกษา	3	0.04
รวม	951	13.78
รวม	6,903	100.00

ที่มา : พัฒนาชุมชนอำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี

ตารางที่ 4.12 ระดับการศึกษาของแรงงานในพื้นที่

การศึกษา	ผู้เพาะเลี้ยงกุ้งทะเล		ผู้ประกอบการอาชีพอื่น	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ป. 4	25	92.59	82	91.11
ป. 6	1	3.70	5	5.56
มัธยมต้น	-	-	2	2.22
สูงกว่ามัธยมต้น	1	3.70	1	1.11
รวม	27	100.00	90	100.00

ที่มา : จากแบบสอบถามของนิสิต เดือนพฤษภาคม 2533

4.3 สภาพเศรษฐกิจบริเวณพื้นที่ศึกษา

4.3.1 การประกอบอาชีพของประชากร

1. ลักษณะการประกอบอาชีพ

บริเวณพื้นที่ศึกษา ซึ่งอยู่ในบางส่วนของตำบลคลองขุด สนาบไชยและกระแจะ โดยมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 6,903 คน หรือ 1,148 ครอบครั้ว ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก เห็นได้ว่าเกษตรกรจำนวน 269 ครอบครั้ว หรือร้อยละ 32.14 มีอาชีพทำนาและประกอบอาชีพอื่นเสริมเมื่อว่างเว้นจากฤดูการทำนาได้แก่ การทำสวนผลไม้ สวนยาง ทำไร่ และรับจ้าง เกษตรกรจำนวน 265 ครอบครั้วหรือร้อยละ 23.08 ประกอบอาชีพเพาะเลี้ยงกุ้งทะเล เกษตรกรจำนวน 154 ครอบครั้วหรือร้อยละ 13.41 ประกอบอาชีพรับจ้างซึ่งส่วนใหญ่เป็นการรับจ้างงานการเกษตร เกษตรกรที่ทำสวนผลไม้ สวนมะพร้าว 150 ครอบครั้ว หรือร้อยละ 13.07 และเกษตรกรผู้ประกอบอาชีพประมงขนาดเล็กจำนวน 131 ครอบครั้ว หรือร้อยละ 11.41 นอกจากนั้นเป็นครอบครั้วที่ประกอบอาชีพนอกการเกษตร เช่น ค้าขาย รับราชการ จำนวน 79 ครอบครั้วหรือร้อยละ 6.88 ของจำนวนครอบครั้วทั้งหมดในพื้นที่ศึกษา (ตารางที่ 4.13)

ตารางที่ 4.13 การประกอบอาชีพของประชากรในพื้นที่ศึกษา

การประกอบอาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
ทำนาและประกอบอาชีพอื่น	369	32.14
ทำการเพาะ เลี้ยงกุ้งทะเล	265	23.08
ทำสวนผลไม้หรือสวนมะพร้าว	150	13.07
ประมงขนาดเล็ก	131	11.41
รับจ้าง	154	13.41
อื่น ๆ เช่น ค้าขาย รับราชการ	79	6.88
รวม	1,148	100.00

ที่มา : พัฒนาชุมชน อำเภอท่าใหม่ และจากการสัมภาษณ์กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2533

จากการออกแบบสอบถามเกษตรกรผู้ประกอบอาชีพทำนา และประกอบอาชีพอื่นพบว่ามีการทำนาเพื่อการบริโภคเป็นหลัก หากปีใดผลผลิตมากพอเหลือขายก็จะขายแก่โรงสีในพื้นที่สำหรับเกษตรกรรายที่ว่างจากการทำนาจะประกอบอาชีพรับจ้าง เนื่องจากมีพื้นที่ทำนาจำนวนน้อยเฉลี่ย 5.9 ไร่/ครอบครัว ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในหมู่ที่ 4, 5, 9 ตำบลคลองขุด หมู่ที่ 1, 2, 3 ตำบลสนามไชย และหมู่ที่ 3, 8 ตำบลกระแจะ เกษตรที่ประกอบอาชีพทำนา และทำสวนยางหรือสวนผลไม้ มีพื้นที่เพาะปลูกเฉลี่ย 20.08 ไร่/ครอบครัว แบ่งเป็นพื้นที่ทำนาเฉลี่ย 12.85 ไร่ พื้นที่สวน 7.23 ไร่ ได้แก่เกษตรกรในหมู่ที่ 10 ตำบลคลองขุด หมู่ที่ 5, 7 ตำบลสนามไชย และหมู่ที่ 3 ตำบลกระแจะ สวนผลไม้ที่นิยมปลูกได้แก่-ทุเรียน เงาะ

เกษตรกรผู้ประกอบอาชีพเพาะ เลี้ยงกุ้งทะเล แยกออกเป็น 2 กลุ่มด้วยกันคือผู้ที่อยู่ในโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน ได้แก่เกษตรกรในหมู่ที่ 3, 4, 7, 9, 10 ตำบลคลองขุด และหมู่ที่ 7 ตำบลสนามไชย มีพื้นที่เพาะเลี้ยงเฉลี่ยรายละ 6 ไร่ ส่วนอีกกลุ่มเป็นเกษตรกรผู้เพาะ เลี้ยงกุ้งนอกโครงการฯ อยู่ในหมู่ที่ 4, 6, 7 ตำบลสนามไชย และหมู่ที่ 3, 4, 7, 9, 10 ตำบลคลองขุด มีพื้นที่เพาะเลี้ยงเฉลี่ย 3.4 ไร่/ครอบครัว

เกษตรกรผู้ประกอบอาชีพทำสวนผลไม้ และสวนมะพร้าว ส่วนใหญ่มีพื้นที่ทำสวนเฉลี่ย 6 ไร่/ครอบครัว ส่วนใหญ่ที่อาศัยในหมู่ที่ 6 ตำบลคลองขุด ส่วนเกษตรกรที่ทำ

สวนผลไม้ส่วนใหญ่อยู่ในหมู่ที่ 1, 2, 3, 4 และ 6 ตำบลสนามไชย นิยมปลูก เงาะ ทุเรียน และมะม่วง

เกษตรกรผู้ประกอบอาชีพทำประมง ซึ่งเป็นประมงขนาดเล็กเป็นส่วน ตัวอยู่ในหมู่ที่ 4, 5, 6, 7, 10 ตำบลคลองขุด ส่วนใหญ่อาศัยอยู่บริเวณชายฝั่งทะเลเลทางตอนใต้ของพื้นที่ศึกษา ซึ่งออกทะเลดักลอบหมึก

เกษตรกรที่ประกอบอาชีพรับจ้าง ส่วนใหญ่เป็นการรับจ้างในการเกษตร เช่น รับจ้าง ถางป่า ทำนาถ้าง และประมง อาศัยอยู่ในหมู่ที่ 2, 3 ตำบลคลองขุด หมู่ที่ 4, 5, 6, 7 ตำบลสนามไชย และหมู่ที่ 3, 8 ตำบลกระแจะ

ส่วนครอบครัวที่ประกอบอาชีพนอกการเกษตร ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย รับราชการ ซึ่งมีจำนวนน้อยกว่าร้อยละ 10 ของครอบครัวทั้งหมดในพื้นที่ศึกษา

2. ผลผลิตและรายได้

ผลผลิตทางด้านเกษตรกรรมในบริเวณพื้นที่ศึกษา เป็นผลผลิตหลักที่ทำรายได้แก่ครัวเรือน เกษตรกรในตำบล ทำไร่ นา สวนผสม มีเนื้อที่ถือครองการเกษตรขนาดเล็ก เป็นส่วนใหญ่ จึงเพาะปลูกเพียงพอกินพอใช้เท่านั้น การใช้เทคโนโลยี วิชาการต่าง ๆ ค่อนข้างน้อย ผลผลิตที่ได้รับจึงอยู่ในเกณฑ์ไม่สูงนัก การทำนาโดยปกติจะเริ่มในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงธันวาคม ช่วงฤดูฝน เป็นน้ำฝนทำได้ปีละครั้ง ข้าวที่ปลูกเป็นพันธุ์พื้นเมือง เพราะเกษตรกรทำการผลิตเพื่อบริโภคภายในครอบครัวหากปีใดฝนดีผลผลิตมากอาจพอเหลือขายได้ สำหรับสวนผลไม้ที่ปลูกส่วนใหญ่ เป็นการเพาะปลูกแต่ดั้งเดิม จึงไม่เป็นระเบียบและมีพืชหลายชนิดปลูกปะปนกัน เช่น ทุเรียน เงาะ มะม่วง ส่วนพืชไร่ปลูกในที่ดอน โดยไม่ต้องอาศัยเทคโนโลยีเข้าช่วยเลย เป็นการปลูกโดยอาศัยธรรมชาติ พืชไร่ที่พบเห็น ได้แก่ มันสำปะหลังและถั่วลิสง (ตารางที่ 4.14)

ตารางที่ 4.14 ผลผลิตของพืชและราคาผลผลิต

พืช	ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)	ราคาผลผลิต (บาท/กก.)
ข้าว	40	35
ทุเรียน	1,600	20
เงาะ	1,500	10
มะม่วง	600	7
ยางพารา	135	17
มันสำปะหลัง	2,000	0.80
สับปะรด	4,000	1.50
ถั่วลิสง	250	10
กุ้งทะเล	570	140

ที่มา : ที่ทำการเกษตรอำเภอท่าใหม่, พาณิชยจังหวัดจันทบุรี พ.ศ. 2533

การที่ผลผลิตพืชผลส่วนใหญ่ในพื้นที่ศึกษาอยู่ในเกณฑ์ไม่สูงนัก เพราะการผลิตยังขาดการนำเทคโนโลยีใหม่มาช่วยในการผลิต นอกจากนี้ราคาผลผลิตขึ้นอยู่กับปริมาณของผลผลิตในท้องตลาด หากปีใดฝนแล้งผลผลิตต่ำ ราคาผลผลิตก็จะสูง หากผลผลิตในตลาดมีมาก ราคา ก็จะต่ำลง เช่นนี้สลับกันไป ประกอบกับคุณภาพของผลผลิตที่ยังไม่ได้มาตรฐานตามความต้องการของตลาด เนื่องจากการเพาะปลูกโดยอาศัยธรรมชาติเพียงอย่างเดียว จึงทำให้รายได้ของเกษตรกรไม่แน่นอน จากการศึกษาข้อมูลและจากการออกแบบสอบถามเกษตรกร พอจะประมาณรายได้ของเกษตรกรแยกตามอาชีพต่าง ๆ ได้ดังตารางที่ 4.15

ตารางที่ 4.15 รายได้จากการประกอบอาชีพของประชากรในพื้นที่ศึกษา

อาชีพ	รายได้ (บาท/ปี/ครอบครัว)
ทำนาและทำสวนผลไม้หรือสวนยาง	30,000- 40,000
ทำนาและทำไร่หรือรับจ้าง	10,000- 20,000
ประมงขนาดเล็ก	24,000- 48,000
ค้าขาย	72,000-108,000
ทำสวนยางและสวนผลไม้	100,000-300,000
ทำสวนมะพร้าว	10,000- 20,000
รับจ้าง	24,000- 36,000
ทำนาถ้ำ	500,000-1,000,000

ที่มา : พัฒนาการชุมชน, เกษตรกรอำเภอท่าใหม่ และจากแบบสอบถามพ.ศ.2533

จะเห็นว่าอาชีพที่ทำรายได้ต่อบปีให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ศึกษามากที่สุดได้แก่อาชีพทำนาถ้ำ มีรายได้ถึงปีละ 500,000-1,000,000 บาท/ครอบครัว รองลงมาได้แก่เกษตรกรที่ทำการเพาะปลูกสวนยางพารา และสวนผลไม้มีรายได้ประมาณ 100,000-300,000 บาท/ปี/ครอบครัว คราวเรือนที่ประกอบอาชีพดังกล่าว จัดเป็นครัวเรือนที่มีรายได้สูงส่วนครัวเรือนที่มีระดับรายได้ปานกลาง ได้แก่ครอบครัวที่ประกอบอาชีพค้าขาย มีรายได้ประมาณ 72,000-108,000 บาท/ปี/ครอบครัว ส่วนครัวเรือนที่เหลือได้แก่ครัวเรือนเกษตรกรที่ประกอบอาชีพ ทำนา ทำไร่ ทำสวน และรับจ้าง มีรายได้อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับครัวเรือนในพื้นที่ศึกษา คือมีรายได้ในช่วง 10,000-50,000 บาท/ปี/ครอบครัว

3. กรรมสิทธิ์ในที่ดิน

ก) กรรมสิทธิ์ในที่ดินอยู่อาศัย

จากการออกแบบสอบถามพบว่า ครัวเรือนร้อยละ 66.67 มีเอกสารสิทธิ์เป็น น.ส.3 ร้อยละ 10.26 มีโฉนดในที่ดิน และร้อยละ 3.41 มีส.ท.ก. ส่วนที่เหลือเป็นเกษตรกรที่อยู่ในโครงการศูนย์ศึกษาและพัฒนาอ่าวตังกระเบเน ได้รับอนุญาตให้อยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่ได้ และเกษตรกรที่ไม่ทราบสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย (ตารางที่ 4.16)

ตารางที่ 4.16 กรรมสิทธิ์ที่ดินอยู่อาศัย

กรรมสิทธิ์ที่ดิน	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
น.ส. 3	78	66.67
โฉนด	12	10.26
ที่ดินของทางราชการ	10	8.55
ส.ท.ก.	4	3.41
ไม่รู้	13	11.11
รวม	117	100.00

ที่มา : จากแบบสอบถามของนิสิต เดือนพฤษภาคม 2533

ข. กรรมสิทธิ์ที่ดินเกษตรกรรม

ครัวเรือนเกษตรกรร้อยละ 64.93 มีกรรมสิทธิ์ที่ทำกินโดยถือ น.ส.3 ผู้มีโฉนดมีเพียงร้อยละ 6.49 เท่านั้น ส่วนที่เหลือร้อยละ 2.60 มี ส.ท.ก. และ เกษตรกรที่อยู่ในโครงการฯร้อยละ 12.99 (ตารางที่ 4.17)

ตารางที่ 4.17 กรรมสิทธิ์ที่ดินเกษตรกรรม

กรรมสิทธิ์ที่ดิน	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
น.ส.3	50	64.93
โฉนด	5	6.49
ที่ดินของทางราชการ	10	12.99
ส.ท.ก.	2	2.60
ไม่รู้	10	12.99
รวม	77	100.00

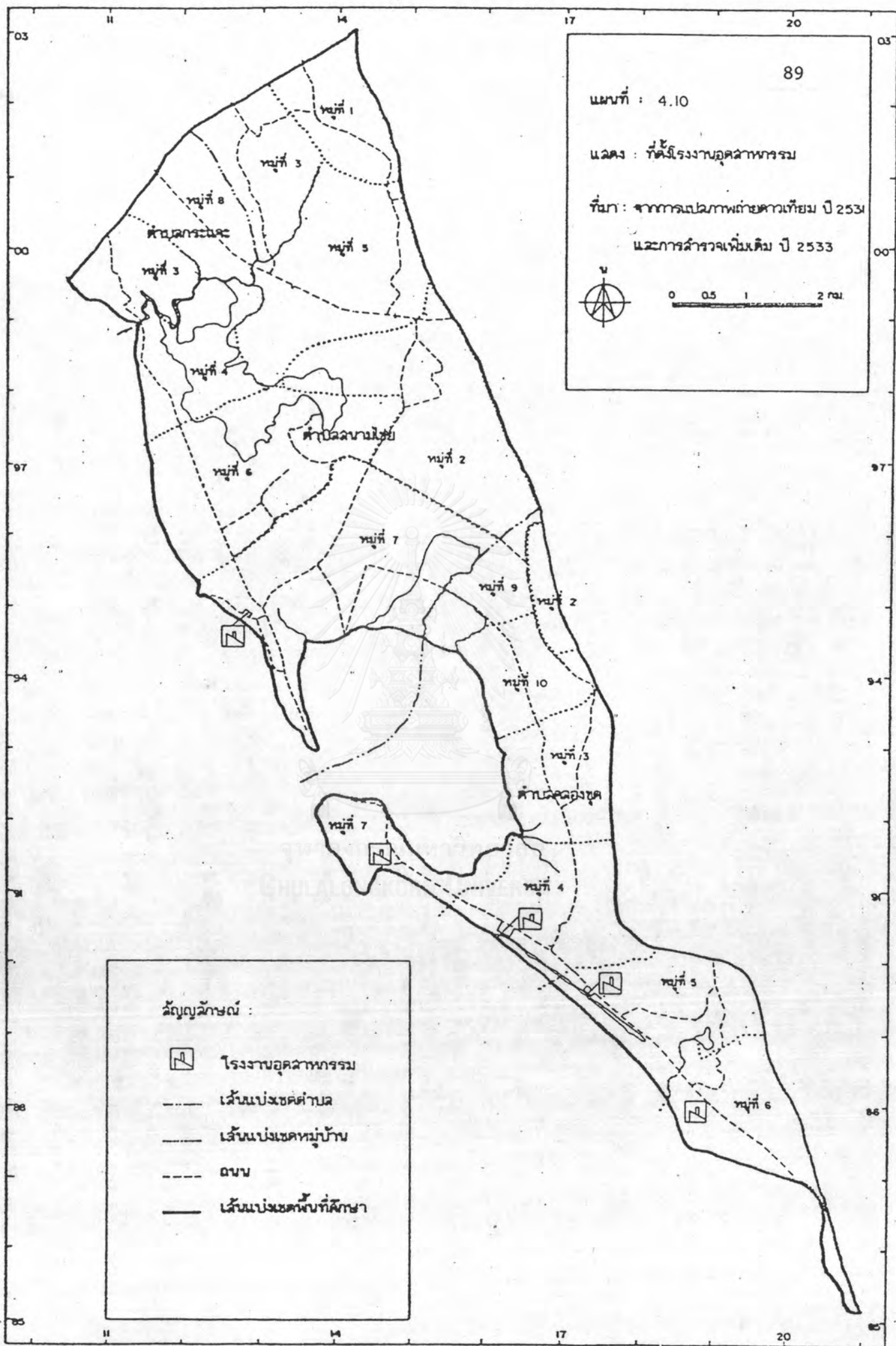
ที่มา : จากแบบสอบถามของนิสิต เดือนพฤษภาคม 2533

จะเห็นว่าครัวเรือนในพื้นที่ศึกษา มีกรรมสิทธิ์ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยประมาณร้อยละ 80 ถือโฉนด และ น.ส.3 สำหรับเกษตรกรผู้ทำการปลูก และเลี้ยงสัตว์ประมาณร้อยละ 70 มีกรรมสิทธิ์ที่ดินทำกิน โดยถือโฉนดและ น.ส.3

4.3.2 อุตสาหกรรม

ในบริเวณพื้นที่ศึกษา มีโรงงานเพาะผักกุกักตั้งอยู่เรียงราย ตามแนวถนนเลียบบชายหาด ตั้งแต่แหลมเสด็จ จนถึงหาดอ้ายหลาวจำนวน 5 แห่ง ตั้งอยู่ในตำบลคลองขุด และอีก 1 แห่งในตำบลสนามไชย ซึ่งได้แก่

1. เบอร์รี่คเกอร์ ตั้งอยู่ในหมู่ 7 บ้านคิ่งกระเบน
2. กุ้งก้ามกราม ตั้งอยู่ในหมู่ 4 บ้านหมุดุด
3. แหลมทองอควอเทคจำกัด ตั้งอยู่ในหมู่ 5 บ้านหมุดุด
4. มาบุญครองศิริชัยมารีนโปรดักส์จำกัด ตั้งอยู่ในหมู่ 6 บ้านเจ้าหลาว
5. เกรทแบชพิคจำกัด ฟาร์มเพาะผักกุกักของ เบอร์รี่คเกอร์ กุ้งก้ามกราม และมาบุญครองศิริชัยมารีนโปรดักส์จำกัด หยุดดำเนินการชั่วคราว
6. เจริญโภคภัณฑ์ ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 7 บ้านท่าแกลง ตำบลสนามไชย ขณะนี้ยังอยู่ในระหว่างดำเนินการก่อสร้าง (แผนที่ 4.10)

89

แผนที่ : 4.10

แสดง : ที่ตั้งโรงเรียนอุคคฉาพรหม

ที่มา : จากกรมแผนที่ทหารบก ปี 2531

และการสำรวจเพิ่มเติม ปี 2533

0 0.5 1 2 กม.

สัญลักษณ์ :

- โรงเรียนอุคคฉาพรหม
- เส้นแบ่งเขตตำบล
- เส้นแบ่งเขตหมู่บ้าน
- ถนน
- เส้นแบ่งเขตพื้นที่ศึกษา

4.3.3 สถานที่ท่องเที่ยว

บริเวณพื้นที่ศึกษาอ่าวคู้กระเบน เป็นบริเวณที่มีสถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติอยู่หลายแห่ง ซึ่งสามารถพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดจันทบุรี ได้แก่

1. หาดคู้วิมาน ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 7 บ้านท่าแฉ่ง ตำบลสนามไชยเป็นหาดทรายยาวประมาณ 1 กม. เป็นหาดในอ่าวขนาดเล็ก มีชายหาดหิน และสวนมะพร้าวเป็นที่ร่มรื่นเหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่ชอบความสงบเงียบ นอกจากนี้เขาบริเวณแหลมหินคัน ซึ่งอยู่บริเวณใกล้เคียงกับหาดคู้วิมาน เหมาะเป็นที่ชมทิวทัศน์ ซึ่งสามารถเห็นหาดชายฝั่งทะเลและบริเวณอ่าวคู้กระเบน บนเขายังมีพระพุทธรูปใหญ่ปางประธานพร และพระสังข์กระจาย สร้างไว้ให้ผู้นับบูชมาได้นมัสการองค์พระด้วย

2. หาดแหลมเสด็จ ตั้งอยู่ในตำบลคลองซุด เป็นหาดทรายที่อยู่ระหว่างทะเลนอกและอ่าวคู้กระเบน ชายหาดยาวประมาณ 5.5 กม. พื้นที่หน้าหาดกว้างประมาณ 200 เมตร ความลาดชันของหาดจะมากเมื่อเข้าใกล้เขาคู้กระเบน และลดน้อยลงจนถึงแหลมเจ้าหลาว บริเวณเขาคู้กระเบนซึ่งอยู่ต่อจากหาดแหลมเสด็จ บนเขานับเป็นจุดชมทิวทัศน์ที่สวยงามได้อีกแห่งหนึ่ง สามารถเห็นทะเลนอก อ่าวคู้กระเบน และชายหาดตลอดแนวชายฝั่งทะเล

3. หาดเจ้าหลาว ตั้งอยู่ในตำบลคลองซุด เป็นหาดที่ต่อเนื่องจากหาดแหลมเสด็จ โดยมีแหลมเจ้าหลาวขึ้นอยู่ มีความยาวประมาณ 1.5 กม. หาดกว้างประมาณ 30 เมตร หลังหาดเป็นสวนมะพร้าว มีจุดชมทัศนียภาพบนเขาบ่อย ซึ่งอยู่ติดกับหาดเจ้าหลาว และบริเวณแหลมเจ้าหลาว

สิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับนักท่องเที่ยว นั้น นับเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวในอ่าวคู้กระเบนนั้น เป็นสถานที่ท่องเที่ยวแบบชายหาด สำหรับบริการด้านต่าง ๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบันได้แก่

1. ที่พักแรม ลักษณะเป็นบ้านพัก มีนักท่องเที่ยวได้พักถึง 4 แห่งด้วยกัน ตั้งอยู่เรียงรายตามแนวถนนเลียบริมชายหาดตั้งแต่ หาดแหลมเสด็จ จนถึงหาดเจ้าหลาว ได้แก่ คู้กระเบนรีสอร์ท แหลมเสด็จรีสอร์ท ชายหาดแหลมเสด็จและรีสอร์ทท่าหมี่ที่กำลังดำเนินการสร้างอยู่บริเวณหาดเจ้าหลาว

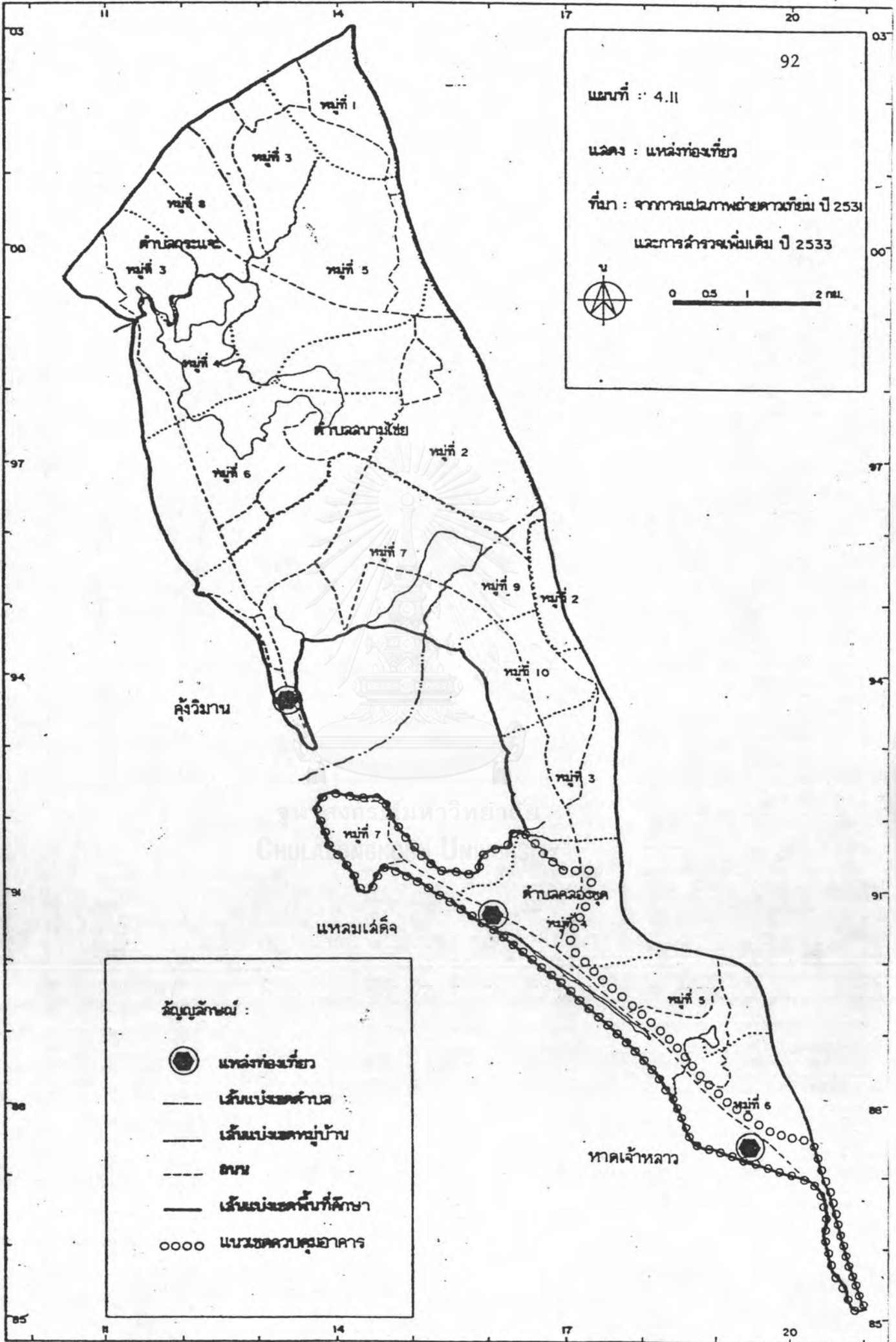
2. ร้านอาหาร บริเวณชายหาดมีร้านอาหารตั้งอยู่เรียงราย กระจุกตั้งอยู่หนาแน่นบริเวณหาดแหลมเสด็จ ลักษณะเป็นร้านอาหารถาวร และร้านอาหารที่เป็นเพิง จำหน่ายอาหารทั่วไป และอาหารทะเล

3. น้ำจืดและห้องเปลี่ยนเสื้อผ้า สำหรับผู้ที่มาท่องเที่ยวแบบไม่พักแรมแต่ต้องการเล่นน้ำ ซึ่งมีบริการบริเวณหาดคู้กระเบน

สำหรับสถานที่ท่องเที่ยวในบริเวณพื้นที่ศึกษาอ่าวคุ้งกระเบน พบว่ามีสถานที่ซึ่งมีธรรมชาติสวยงามทั้ง เขาและชายหาด สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทั้งประเภทไปเช้าเย็นกลับและประเภทพักแรมได้อยู่หลายแห่ง ได้แก่ หาดคุ้งวิมาน หาดแหลมเสด็จ และหาดเจ้าหลาว อย่างไรก็ตามควรมีการปรับปรุงในเรื่องของสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการต่าง ๆ สำหรับนักท่องเที่ยว เช่นบริการที่อาบน้ำจืด ห้องสุขา ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ตลอดจนสถานที่พักแรมให้ดียิ่งขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเพื่อพัฒนาให้บริเวณแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัด ซึ่งเป็นสภาพที่พร้อมสำหรับประชาชนในจังหวัด และต่างจังหวัดด้วย (แผนที่ 4.11)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
HUALONGKORN UNIVERSITY

92

แผนที่ : 4.11

แสดง : แหล่งท่องเที่ยว

ที่มา : จากการแปลภาพถ่ายดาวเทียม ปี 2531

และการสำรวจเพิ่มเติม ปี 2533

น

0 0.5 1 2 กม.

- สัญลักษณ์ :
- แหล่งท่องเที่ยว
 - เส้นแบ่งเขตตำบล
 - เส้นแบ่งเขตหมู่บ้าน
 - - - ถนน
 - เส้นแบ่งเขตพื้นที่ศึกษา
 - แนวเขตควบคุมอาคาร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

4.4 สาธารณูปโภค และสาธารณูปการ

4.4.1 สาธารณูปโภค

ก) ถนน

จันทบุรี เป็นจังหวัดที่สำคัญแห่งหนึ่งของชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก เนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวและเป็นแหล่งผลิตพืชผลด้านการเกษตรที่สำคัญหลายชนิด มีเส้นทางถนนเชื่อมการคมนาคมระหว่างจังหวัดจันทบุรีกับกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียงค่อนข้างสะดวกถนนสายสำคัญที่เชื่อมการคมนาคมระหว่างจังหวัดจันทบุรีเข้ากับจังหวัดอื่น ๆ ได้แก่

1. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 เริ่มจากกรุงเทพฯ ผ่านจังหวัดสมุทรปราการ ชลบุรี ระยอง เข้าสู่จันทบุรี ระยะทาง 291 กิโลเมตร

2. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 344 โดยเริ่มออกเดินทางจากกรุงเทพฯ ผ่านถนนสายบางนา-ตราด เข้าสู่จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี ถึงทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 344 ที่อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี จากนั้นทางหลวงแผ่นดินสายนี้จะไปเชื่อมกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 ที่อำเภอแกลงจังหวัดระยอง และเข้าสู่จังหวัดจันทบุรีโดยทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 ระยะทางจากกรุงเทพฯ ถึงจันทบุรี 254 กิโลเมตร

นอกจากทางหลวงแผ่นดินที่สำคัญ 2 สายนี้แล้ว ยังมีเส้นทางหลวงแผ่นดินเชื่อมการคมนาคมระหว่างจังหวัดจันทบุรีกับจังหวัดอื่น ๆ เช่น

ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 317 เชื่อมการคมนาคมระหว่างจังหวัดจันทบุรีกับจังหวัดปราจีนบุรี

ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 เชื่อมการคมนาคมระหว่างจังหวัดจันทบุรีกับจังหวัดตราด

สำหรับเส้นทางคมนาคมทางถนนในพื้นที่ศึกษาที่สำคัญคือ

1. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 (ถนนสุขุมวิท) นอกจากเป็นถนนสายสำคัญที่เชื่อมการคมนาคมระหว่างจังหวัดจันทบุรีกับจังหวัดอื่น ๆ แล้วยังเป็นเส้นทางที่สำคัญซึ่ง

เชื่อมการคมนาคมระหว่างอำเภอท่าใหม่ ตลอดจนถึงพื้นที่ศึกษาเข้ากับตัวเทศบาลเมืองจันทบุรีด้วย ถนนสายนี้มีผิวจราจร 4 ช่องทาง ปริมาณการจราจรหนาแน่น โดยเฉพาะในช่วงวันหยุด ปริมาณการจราจรจะคับคั่งมาก

2. ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3399 แยกมาจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 ที่บ้านปากทางหนองสีงา ผ่านบ้านท่าศาลา จากนั้นแยกเข้าสู่ตำบลคลองขุด ไปสุดทางที่แหลมเสด็จ ระยะทางประมาณ 25 กิโลเมตร อีกสายหนึ่งแยกเข้าสู่ตำบลสนามไชยไปสุดทางที่บ้านคู้วิมาน ระยะทางจากบ้านท่าศาลาถึงคู้วิมานประมาณ 6 กิโลเมตร ทางหลวงจังหวัดสายนี้เป็นเส้นทางที่สำคัญสายหนึ่ง ซึ่งประชาชนในพื้นที่ศึกษาใช้ในการเดินทางออกสู่ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 เพื่อไปยังเทศบาลเมืองจันทบุรี อำเภอ และจังหวัดอื่น ๆ ต่อไป ปัจจุบันผิวจราจรส่วนใหญ่เป็นลูกรังกว้าง 6 เมตร มีราดยางบางช่วงที่ผ่านพื้นที่ชุมชน สภาพผิวจราจรยังไม่ได้มาตรฐานขรุขระ เป็นหลุมเป็นบ่อ โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝน เป็นอุปสรรคในการสัญจรไปมา

3. ถนนสายเขื่อนวังโตนด แยกจากทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3399 ที่บ้านคลองขุด ผ่านตำบลรำพันไปยังตัวอำเภอท่าใหม่ ผิวจราจร 2 ช่องทาง ราดยางยกเว้นช่วงที่ผ่านพื้นที่ตำบลรำพันบางส่วน และตำบลคลองขุด ผิวจราจรเป็นลูกรังกว้าง 6 เมตร สภาพผิวจราจรชำรุดมาก เป็นหลุม บ่อ เป็นอุปสรรคในการสัญจรไปมาทำให้ไม่สะดวกรวดเร็วเท่าที่ควร ถนนสายนี้เป็นเส้นทางที่ประชาชนในพื้นที่ศึกษานิยมมาใช้เดินทางไปสู่ตัวอำเภออีกเส้นทางหนึ่ง

4. ทางหลวงท้องถิ่น สายปากทางสามแยกกระแจะถึงบ้านหนองแวน โดยแยกจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 ที่สามแยกกระแจะ ผ่านพื้นที่ตำบลสนามไชย ตำบลกระแจะ เข้าสู่พื้นที่ศึกษา มีระยะทางประมาณ 11 กิโลเมตร เป็นเส้นทางสายสำคัญอีกสายหนึ่ง ซึ่งประชาชนโดยเฉพาะผู้อยู่ทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือของพื้นที่ศึกษา ใช้ในการเดินทางออกสู่ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 เพื่อเดินทางไปยังตำบลหรืออำเภออื่น ๆ ต่อไป ปัจจุบันผิวจราจรเป็นลูกรังกว้าง 6.00 เมตร สภาพผิวจราจรดีพอสมควรมีขรุขระ เป็นหลุมเป็นบ่อบางบริเวณ

นอกจากถนนสายสำคัญดังกล่าว ที่เชื่อมการคมนาคมภายในพื้นที่ศึกษาเข้ากับตัวอำเภอท่าใหม่ เทศบาลเมือง อำเภอและจังหวัดอื่น ๆ แล้ว ภายในพื้นที่ศึกษายังมีถนนสายย่อยต่าง ๆ เชื่อมการคมนาคมภายในหมู่บ้าน ตำบลและระหว่างตำบลตลอดจนถึงพื้นที่เกษตรต่าง ๆ อีกด้วย ซึ่งถนนเหล่านี้เป็นถนนลูกรังส่วนใหญ่ไม่ได้มาตรฐาน ผิวจราจรแคบระหว่าง 3.00-6.00 เมตร ผิวจราจรชำรุดขรุขระ ทำให้การคมนาคมไม่สะดวก โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝน

จากการออกแบบสอบถามพบว่าประชากรร้อยละ 64.10 มีปัญหาเกี่ยวกับเส้นทางจราจรไม่สะดวก เป็นหลุมเป็นบ่อ ผิวจราจรแคบ ส่วนอีกร้อยละ 35.90 ไม่มีปัญหาเดือดร้อนเกี่ยวกับการใช้เส้นทางคมนาคม ถึงแม้ราษฎรบางส่วนตอบว่ายังไม่มีปัญหาแต่สภาพการจราจรในบริเวณพื้นที่ศึกษาควรได้รับการปรับปรุง เพื่อความสะดวกในการสัญจรไปมา ความรวดเร็วในการขนส่งผลผลิตตลอดจนเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการท่องเที่ยวที่จะขยายตัวในอนาคต (แผนที่ 4.12)

แผนที่ : 4.12 95

แหล่ง : เส้นทางคมนาคม

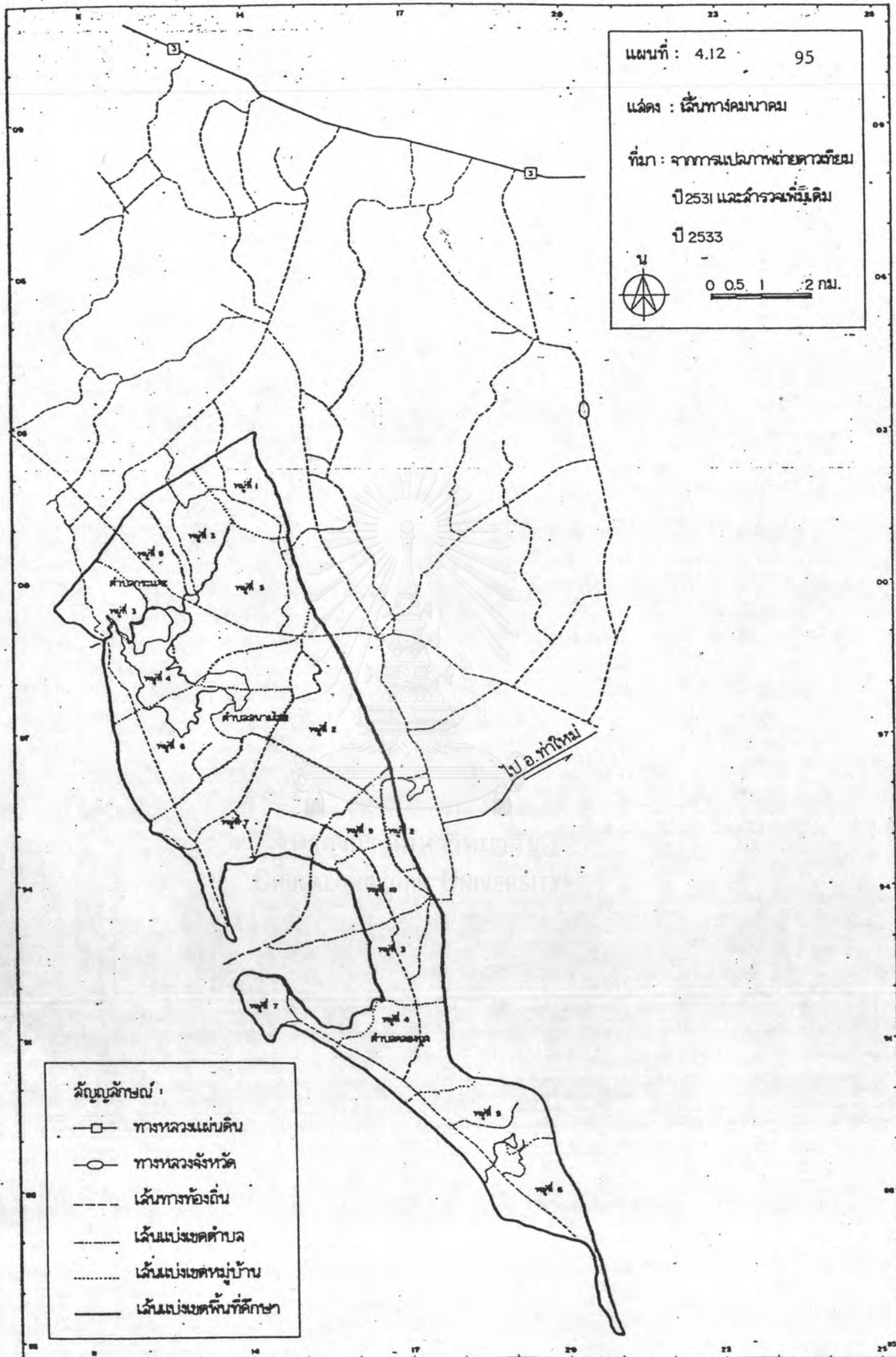
ที่มา : จากการแปลภาพถ่ายดาวเทียม

ปี 2531 และสำรวจเพิ่มเติม

ปี 2533

0 0.5 1 2 กม.

สัญลักษณ์ :

- ทางหลวงแผ่นดิน
- ทางหลวงจังหวัด
- - - - - เส้นทางท้องถิ่น
- — — — — เส้นแบ่งเขตตำบล
- · · · · เส้นแบ่งเขตหมู่บ้าน
- — — — — เส้นแบ่งเขตพื้นที่ศึกษา

ข) ไฟฟ้า

ในบริเวณอำเภอท่าใหม่ ทุกตำบลได้รับบริการไฟฟ้า ครบทุกตำบล และทุกหมู่บ้านแล้ว แต่อย่างไรก็ดีจากการออกแบบสอบถาม พบว่าเกษตรกรร้อยละ 6.84 ยังไม่มีไฟฟ้าใช้

ค) น้ำอุปโภค บริโภค

แหล่งน้ำที่ประชากรใช้ในการอุปโภค บริโภค ในบริเวณพื้นที่ศึกษานั้น ได้แก่ แหล่งน้ำใต้ดิน บริเวณพื้นที่โดยทั่วไปสามารถขุดเจาะน้ำได้ ส่วนใหญ่ เป็นบ่อน้ำตื้น ลึกประมาณ 6 เมตร คุณภาพน้ำดี จืดและใส ส่วนบ่อน้ำตื้นส่วนใหญ่มักพบปัญหาเป็นสนิม น้ำกร่อยจึงเห็นได้ว่าในบริเวณพื้นที่ศึกษานี้มีบ่อน้ำตื้น จำนวนถึง 987 บ่อ ส่วนใหญ่เป็นบ่อที่เอกชนขุดกันเอง สำหรับบ่อน้ำตื้นไม่เป็นที่นิยมใช้กันนักมีทั้งหมดเพียง 16 บ่อเท่านั้น (ตารางที่ 4.18)

สำหรับประปา มีการตั้งประปาหมู่บ้านในหมู่ที่ 4 บ้านปากตะโพน ตำบลสนามไชย ประชากรได้รับน้ำประปา 30 ครอบครัว แต่สภาพปัจจุบันนั้น อุปกรณ์ของระบบการจ่ายน้ำ ชำรุด เสียหาย ดังนั้นจึงไม่มีการบริการประปายในปัจจุบัน

ตารางที่ 4.18 แหล่งน้ำ อุปโภค บริโภคของประชากรในบริเวณพื้นที่ศึกษา

ตำบล	บ่อน้ำตื้น		บ่อน้ำใต้ดิน	
	สาธารณะ	บุคคล	สาธารณะ	บุคคล
คลองขุด	1	3	20	370
สนามไชย	3	6	6	457
กระแจะ	3	-	1	133
รวม	7	9	27	960

ที่มา : จากแบบ กชช. 2 ค. กรมพัฒนาชุมชนอำเภอท่าใหม่

สำหรับปัญหาความต้องการแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค พบว่า ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 81.20 มีปัญหาในเรื่อง คุณภาพน้ำที่กร่อย เค็ม เป็นสนิม ปริมาณน้ำขาดแคลนอย่างมากในช่วงฤดูร้อน จึงนับเป็นปัญหาที่ราษฎรส่วนใหญ่นับว่าในบริเวณพื้นที่ศึกษาประสบอยู่

4.4.2 สาธารณูปการ

บริการทางสังคมที่ประชากรในบริเวณพื้นที่ศึกษาได้รับได้แก่โรงเรียน อนามัย วัด สำนักสงฆ์ ศาลเจ้า และสถานที่ราชการ ซึ่งอาคารสถานที่เหล่านี้ ส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในบริเวณสองข้างทางของเส้นทางคมนาคม (แผนที่ 4.13)

1) สถานศึกษามีจำนวน 7 แห่ง ตั้งอยู่ในตำบลคลองขุด 2 แห่ง ตำบลสนามไชย 3 แห่ง และตำบลกระแจะ 1 แห่ง ได้แก่

1. โรงเรียนวัดหนองหมุดต หมู่ที่ 4 ตำบลคลองขุด
2. โรงเรียนบ้านเจ้าหลาว หมู่ที่ 6 ตำบลคลองขุด
3. โรงเรียนท่าใหม่พลสวัสดิ์ราษฎร์นุกูล หมู่ที่ 7 ตำบลสนามไชย
4. โรงเรียนวัดท่าแฉ่ง หมู่ที่ 7 ตำบลสนามไชย
5. โรงเรียนวัดสนามไชย หมู่ที่ 5 ตำบลสนามไชย
6. โรงเรียนบ้านหนองหงษ์ หมู่ที่ 3 ตำบลสนามไชย
7. โรงเรียนบ้านนาซา หมู่ที่ 3 ตำบลกระแจะ

2) ศาสนสถานในพื้นที่จำนวน 7 แห่ง ตั้งอยู่ในตำบลคลองขุด 4 แห่ง และตำบลสนามไชย 3 แห่ง ได้แก่

1. วัดหมุดต หมู่ที่ 4 ตำบลคลองขุด
2. วัดสนามไชย หมู่ที่ 5 ตำบลสนามไชย
3. วัดคลองบอน หมู่ที่ 3 ตำบลสนามไชย
4. วัดท่าแฉ่ง หมู่ที่ 7 ตำบลสนามไชย
5. สำนักสงฆ์บ้านเจ้าหลาว หมู่ที่ 6 ตำบลสนามไชย
6. สำนักสงฆ์ หมู่ที่ 7 ตำบลสนามไชย
7. ศาลเจ้า หมู่ที่ 7 ตำบลคลองขุด

3) บริการสาธารณสุขในพื้นที่มีด้วยกัน 1 แห่ง ได้แก่

สถานีอนามัยตำบลสนามไชย หมู่ที่ 7 ตำบลสนามไชย

สำหรับบริการสาธารณสุขภายในชุมชนจากการออกแบบสอบถามพบว่าประชากรร้อยละ 64.96 มีส้วมถูกสุขลักษณะใช้ ที่เหลือร้อยละ 35.04 ยังใช้ส้วมไม่ถูกสุขลักษณะ เช่น ส้วมหลุม เป็นต้น

4) สถานที่ราชการในพื้นที่มีด้วยกัน 4 แห่ง ตั้งอยู่ในตำบล คลองขุดบริเวณถนนเลียบชายฝั่งทะเล ได้แก่

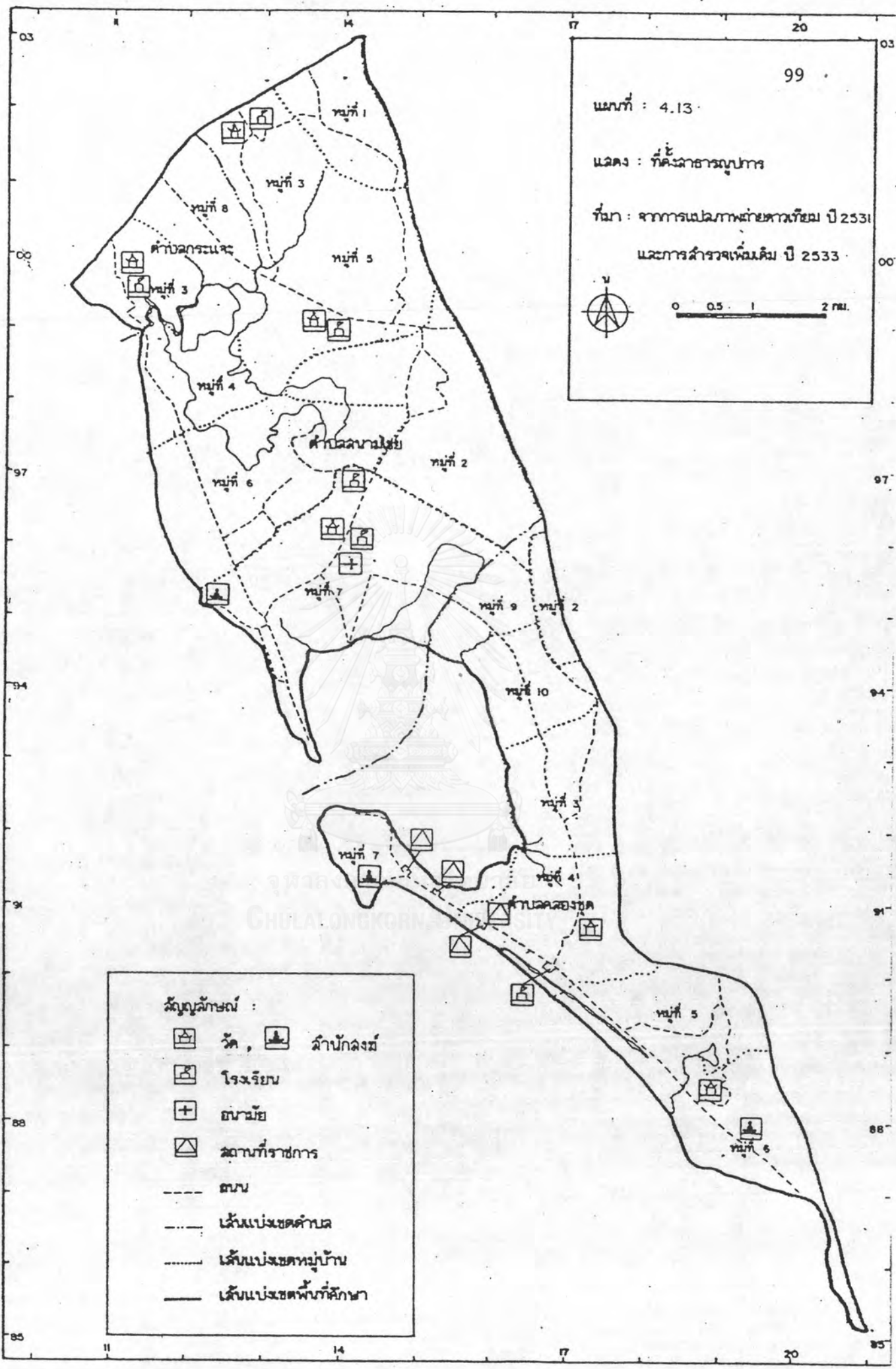
1. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาสุสานต์
2. โครงการศึกษาการพัฒนาป่าไม้

3. ศูนย์ศึกษาและพัฒนากาการประมง อ่าวคุ้งกระเบน

4. โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนา อ่าวคุ้งกระเบน ตามพระราชดำริ

จากการออกแบบสอบถามถึงความต้องการบริการสาธารณูปการ พบว่า ประชากรร้อยละ 58.97 มีปัญหาความต้องการในเรื่องของความปลอดภัย เนื่องจากบริเวณพื้นที่ ศึกษายังขาดบริการรักษาความปลอดภัย ความต้องการทางด้านแหล่งเงินกู้ยืมที่กู้ยืมอัตราดอกเบี้ยที่ ยุติธรรม และความต้องการตลาดกลางเพื่อการเกษตร

99

แผนที่ : 4.13

แสดง : ที่ตั้งสาธารณูปการ

ที่มา : จากการแปลภาพถ่ายดาวเทียม ปี 2531
และการสำรวจเพิ่มเติม ปี 2533

0 0.5 1 2 กม.

- สัญลักษณ์ :
- วัด, สำนักสงฆ์
 - โรงเรียน
 - สถานที่ราชการ
 - ถนน
 - เส้นแบ่งเขตตำบล
 - เส้นแบ่งเขตหมู่บ้าน
 - เส้นแบ่งเขตพื้นที่ศึกษา

4.5 สภาพทางเศรษฐกิจของการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเล

4.5.1 สภาวะการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเลของจังหวัดจันทบุรี

ในระยะเวลา 3-4 ปีที่ผ่านมา การเพาะเลี้ยงกุ้งทะเลกลายเป็นอาชีพที่มีผู้สนใจเข้ามาลงทุนทำกันอย่างกว้างขวาง เนื่องจากเป็นอาชีพที่ให้ผลตอบแทนสูงในระยะเวลาอันรวดเร็ว ในปี 2531 ไทยสามารถผลิตกุ้งได้ 70,000 ตัน ซึ่งเพิ่มจากปี 2529 ถึง 52,115 ตัน หรือประมาณ 4 เท่าตัว สามารถทำรายได้จากการส่งออกกุ้งแช่แข็ง 9,634 ล้านบาท จากการส่งออก 49,537 ตัน ผลผลิตกุ้งส่วนใหญ่มาจากผลผลิตกุ้งกุลาดำที่เพิ่มการผลิตจากการเพาะเลี้ยงจาก 897 ตัน ในปี 2529 เป็น 80,000 ตัน ในปี 2532 การผลิตสูงขึ้นถึง 89 เท่าตัวและในปี 2532 นี้เองไทยจึงได้เป็นผู้ผลิตกุ้งกุลาดำมากเป็นอันดับ 1 ของโลก

การขยายตัวอย่างรวดเร็วของการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเล ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินอย่างกว้างขวาง ที่ดินชายทะเลเป็นที่ต้องการของคนทั่วไป ทำให้พื้นที่ป่าชายเลนถูกบุกรุกเสียหายเป็นจำนวนมากในระยะเวลาอันรวดเร็ว จังหวัดจันทบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าชายเลนอย่างรวดเร็ว ในช่วงระยะเวลา 3 ปี พ.ศ. 2529-2532 พื้นที่ป่าชายเลนลดลงจากเดิม ในปี 2529 มีป่าชายเลน 90,668 ไร่ เหลือเพียง 54,350 ไร่ ในปี 2532 หรือลดลงจำนวน 36,318 ไร่ หรือร้อยละ 40.06 ของปี 2529 โดยพื้นที่ส่วนใหญ่ถูกนำมาใช้เพื่อประโยชน์ในการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเล จากจำนวนผู้เพาะเลี้ยงกุ้งทะเล 263 ราย พื้นที่เพาะเลี้ยง 12,029 ไร่ ในปี 2529 เพิ่มเป็น 1,959 ราย พื้นที่เพาะเลี้ยง 65,359 ไร่ ในปี 2532 เห็นได้ว่าในช่วงระยะเวลาเพียง 3 ปี มีเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงกุ้งเพิ่มขึ้นถึง 1,696 ราย หรือเพิ่มขึ้นถึง 7.4 เท่าตัว และพื้นที่เพาะเลี้ยงกุ้งเพิ่มขึ้นจำนวน 53,330 ไร่ หรือเพิ่มขึ้น 5.4 เท่าตัว

จังหวัดจันทบุรีมีการเลี้ยงกุ้งทะเลในพื้นที่ 4 อำเภอ จากทั้งหมด 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง ท่าใหม่ แหลมสิงห์ และขลุง ส่วนอำเภอมะขาม และอำเภอโป่งน้ำร้อนไม่มีการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเล การเพาะเลี้ยงกุ้งทะเล ในจังหวัดจันทบุรีนั้น ส่วนใหญ่เป็นการเพาะเลี้ยงแบบพัฒนา รองลงมาได้แก่แบบกึ่งพัฒนา และแบบธรรมชาติ โดยเป็นพื้นที่เพาะเลี้ยงแบบพัฒนา จำนวน 37,112 ไร่ หรือร้อยละ 56.78 พบในพื้นที่อำเภอเมือง ท่าใหม่ และแหลมสิงห์ พื้นที่การเพาะเลี้ยงกุ้งแบบกึ่งพัฒนาจำนวน 18,043 ไร่ หรือร้อยละ 27.61 เกือบทั้งหมดพบในบริเวณพื้นที่อำเภอขลุง สำหรับการเลี้ยงกุ้งทะเลแบบธรรมชาตินั้นมีเพาะเลี้ยงน้อยที่สุด 10,204 ไร่ หรือร้อยละ 15.61 พบในพื้นที่อำเภอขลุงเป็นส่วนใหญ่ และบางบริเวณในอำเภอแหลมสิงห์ (ตารางที่ 4.19)

ตารางที่ 4.19 ลักษณะการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเลในจังหวัดจันทบุรี ปี 2532

อำเภอ	พื้นที่เพาะเลี้ยงกุ้งทะเล					
	พัฒนา	ร้อยละ	กึ่งพัฒนา	ร้อยละ	ธรรมชาติ	ร้อยละ
เมือง	7,339	11.23	-	-	-	-
ท่าใหม่	14,570	22.31	-	-	-	-
แหลมสิงห์	12,040	18.42	363	0.56	2,115	3.23
ขลุง	3,155	4.82	17,680	27.05	8,089	12.38
รวม	37,112	56.78	18,043	27.61	10,204	15.61

ที่มา : ฝ่ายสถิติการประมง กรมประมง

อำเภอท่าใหม่เป็นอำเภอที่มีจำนวนผู้เพาะเลี้ยงกุ้งทะเลมากที่สุดตามจังหวัดจันทบุรี คือมี ผู้เพาะเลี้ยงกุ้งทะเลจำนวน 580 ราย หรือร้อยละ 29.61 รองลงมาได้แก่ อำเภอแหลมสิงห์ ขลุง และ อำเภอเมือง นอกจากนี้อำเภอท่าใหม่ยังเป็นบริเวณที่มีการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเลแบบพัฒนา ซึ่งเป็นลักษณะการเพาะเลี้ยงที่นิยมเลี้ยงกันมากที่สุดตามจังหวัดอีกด้วย (ตารางที่ 4.20)

ตารางที่ 4.20 จำนวนผู้เพาะเลี้ยง และพื้นที่เพาะเลี้ยงกุ้งทะเลในจังหวัดจันทบุรี
ปี 2532

อำเภอ	ผู้เพาะเลี้ยงกุ้งทะเล		พื้นที่เพาะเลี้ยงกุ้งทะเล	
	จำนวน	ร้อยละ	เนื้อที่	ร้อยละ
เมือง	412	21.03	7,339	11.23
ท่าใหม่	580	29.61	14,570	22.29
แหลมสิงห์	512	26.13	14,526	22.22
ขลุง	455	23.23	28,924	44.25
รวม	1,959	100.00	65,924	100.00

ที่มา :: ฝ่ายสถิติการประมง กรมประมง

บริเวณที่มีการเพาะเลี้ยงกันอย่างหนาแน่นในอำเภอท่าใหม่ ได้แก่บริเวณอ่าวคู้กระเบน ซึ่งมีผู้เพาะเลี้ยงกุ้งทะเลถึง 265 ราย หรือร้อยละ 45.69 ของผู้เพาะเลี้ยงทั้งหมดในอำเภอ โดยมีพื้นที่เพาะเลี้ยงประมาณ 2,192 ไร่ หรือร้อยละ 15.04 ของพื้นที่เพาะเลี้ยงทั้งหมดในอำเภอ ดังนั้นบริเวณพื้นที่อ่าวคู้กระเบน จึงมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินอย่างรวดเร็ว และมีการประกอบอาชีพจากหลายสาขาอาชีพที่หันมาลงทุนในการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเลมากยิ่งขึ้น

จากการออกแบบสอบถามเกษตรกรผู้ประกอบอาชีพเพาะเลี้ยงกุ้งทะเลนั้นพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 92.59 เดิมประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยร้อยละ 44.44 ประกอบอาชีพทำนา ร้อยละ 37.04 ประกอบอาชีพที่ประมงขนาดเล็ก และร้อยละ 11.11 ประกอบอาชีพทำสวน ส่วนที่เหลือนั้นประกอบอาชีพนอกการเกษตรกรรมได้แก่ รับราชการและทำธุรกิจพลอย (ตารางที่ 4.21)

ตารางที่ 4.21 การประกอบอาชีพก่อนการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเล

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
ทำนา	12	44.44
ประมงขนาดเล็ก	10	37.04
ทำสวน	3	11.11
รับราชการ	1	3.70
กิจการพลอย	1	3.70
รวม	27	100.00

ที่มา : จากแบบสอบถามของนิสิต เดือนพฤษภาคม 2533

สาเหตุจูงใจที่ทำให้บุคคลหลายอาชีพเข้ามาดำเนินธุรกิจเพาะเลี้ยงกุ้งทะเล ประการสำคัญก็คือ รายได้ ความต้องการรายได้ที่สูงขึ้นทำให้เปลี่ยนแปลงอาชีพ ซึ่งมีความแตกต่างกันในเรื่องของโอกาสที่เข้ามาดำเนินการ จากการออกแบบสอบถามพบว่า เกษตรกรร้อยละ 37.04 จับสลากรได้ จึงมีโอกาเพาะเลี้ยงกุ้งทะเลโดยอยู่ในโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน ร้อยละ 14.81 ทำการเพาะเลี้ยงโดยเลียนแบบเพื่อนบ้าน และร้อยละ 11.11 ได้รับการชักชวนจากญาติ นอกจากนี้ในด้านระยะเวลาที่ประกอบอาชีพนี้ พบว่าเกษตรกรร้อยละ 62.96 เริ่มทำการเพาะเลี้ยงในปี 2531 ร้อยละ 22.22 เริ่มเพาะเลี้ยงในปี 2532 ที่เหลือเริ่มเพาะเลี้ยงในปี 2530 และ 2529 เห็นได้ว่าการเริ่มการเพาะเลี้ยงกันมากในปี 2531 ซึ่งเป็นปีที่เริ่มโครงการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน นับได้ว่าโครงการนี้มีส่วนกระตุ้นให้เกษตรกรในบริเวณพื้นที่ข้างเคียงเกิดความสนใจและตื่นตัว ในการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเลมากยิ่งขึ้น (ตารางที่ 4.22 และ 4.23)

ตารางที่ 4.22 สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงอาชีพ

สาเหตุ	จำนวน	ร้อยละ
ต้องการรายได้เพิ่ม และจับสลากได้	10	37.04
ต้องการรายได้เพิ่ม	10	37.04
เลียนแบบเพื่อนบ้าน รายได้สูง	4	14.81
ญาติชักชวน	3	11.11
รวม	27	100.00

ที่มา : จากแบบสอบถามของนิสิต เดือนพฤษภาคม 2533

ตารางที่ 4.23 ระยะเวลาเริ่มการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเล

ปี	จำนวน	ร้อยละ
2529	1	3.70
2530	3	11.11
2531	17	62.96
2532	6	22.22
รวม	27	100.00

ที่มา : จากแบบสอบถามของนิสิต เดือนพฤษภาคม 2533

อย่างไรก็ดีการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเลในบริเวณอ่าวคังกระเบนนั้น ไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงอาชีพของประชากรที่ประกอบอาชีพอื่นในบริเวณพื้นที่ข้างเคียงจากการออกแบบสอบถามพบว่ามี การเปลี่ยนแปลงอาชีพจำนวน 19 ราย หรือร้อยละ 11.11 ส่วนอีก 71 ราย หรือร้อยละ 78.89 ยังคงประกอบอาชีพเดิม (ตารางที่ 4.24)

ตารางที่ 4.24 การเปลี่ยนแปลงอาชีพของประชากรที่ไม่ได้ประกอบอาชีพเพาะเลี้ยง กุ้งทะเล

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
เปลี่ยนแปลง	19	21.11
ไม่เปลี่ยนแปลง	71	78.89
รวม	90	100.00

ที่มา : จากแบบสอบถามของนิสิตเดือนพฤษภาคม 2533

สำหรับประชากรที่เปลี่ยนแปลงอาชีพนั้น ร้อยละ 47.37 ต้องการรายได้เพิ่ม มักประกอบอาชีพเดิม ทำไร่ ไร่จ้าง และเปลี่ยนอาชีพเป็น ประมง ร้อยละ 26.31 เปลี่ยนอาชีพเนื่องจากอายุมากแล้ว ไม่สามารถประกอบอาชีพเดิม ได้แก่ ทำนา ประมงขนาดเล็ก จึงเปลี่ยนอาชีพมาเป็นค้าขาย เกษตรกรร้อยละ 15.79 ทำการเพาะปลูก แต่ได้รับผลผลิตต่ำ จึงเปลี่ยนมาทำงาน ไร่จ้าง ทำสวน และร้อยละ 10.53 เปลี่ยนอาชีพเนื่องจากการย้ายถิ่นฐาน จากเดิมประกอบอาชีพ ไร่จ้างถางป่า เปลี่ยนเป็น ทำไร่ ทำสวน ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงอาชีพประชากรในบริเวณพื้นที่ศึกษานั้นมาจากเหตุผลในการประกอบอาชีพของแต่ละบุคคล ซึ่งไม่ได้มีสาเหตุเกี่ยวเนื่องมาจากการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเลในพื้นที่เลย (ตารางที่ 4.25)

ตารางที่ 4.25 สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงอาชีพของประชากรที่ไม่ได้ทำการเพาะ
เลี้ยงกุ้งทะเล

สาเหตุ	จำนวน	ร้อยละ
ต้องการรายได้เพิ่ม	9	47.37
อายุมาก	5	26.31
ผลผลิตต่ำขาดทุน	3	15.79
ย้ายที่อยู่	2	10.53
รวม	19	100.00

ที่มา : จากแบบสอบถามของนิสิตเดือนพฤษภาคม 2533

4.5.2 การเพาะเลี้ยงกุ้งทะเลบริเวณอ่าวคู้กระเบน

4.5.2.1 ลักษณะการถือครองที่ดิน

1. ขนาดพื้นที่เพาะเลี้ยง

ในบริเวณพื้นที่ศึกษาอ่าวคู้กระเบน สามารถแบ่งกลุ่มเกษตรกรผู้ทำการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเลออกเป็น 2 กลุ่มด้วยกันคือ กลุ่มที่อยู่ในโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคู้กระเบนจำนวน 104 ราย และกลุ่มของเกษตรกรที่ทำการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเลนอกโครงการฯ จำนวน 161 ราย

สำหรับเกษตรกรในโครงการฯ จะได้รับการจัดสรรที่ดินรายละ 10 ไร่ เป็นที่อยู่อาศัยและทำการเพาะเลี้ยง 7 ไร่ บลู่ป่า 3 ไร่ ขนาดของบ่อกุ้งประมาณ 2 ไร่ จำนวน 3 บ่อ โดยบริเวณนาุ้งของโครงการได้มีการวางผังพื้นที่นาุ้งและระบบระบายน้ำไว้อย่างเป็นระเบียบ

ส่วนเกษตรกรนอกโครงการฯ จากการออกแบบสอบถามพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 58.82 มีการถือครองพื้นที่เพาะเลี้ยง 1-3 ไร่ ร้อยละ 29.41 ถือครองพื้นที่ 4-6 ไร่ ส่วนที่เหลือมีการถือครองมากกว่า 7 ไร่ ซึ่งพื้นที่นาุ้งนอกโครงการเหล่านี้ไม่มีการวางผังบริเวณพื้นที่นาุ้ง การขยายตัวเป็นไปตามยถากรรม ขาดการควบคุมและวางแผน

สรุปได้ว่าเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงนอกโครงการฯ ส่วนใหญ่มีพื้นที่ถือครองขนาดเล็กกว่า เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงในโครงการฯ และนาุ้งนอกโครงการยังขาดการวางผังบริเวณตลอดจนระบบระบายน้ำของนาุ้งด้วย (ตารางที่ 4.26)

ตารางที่ 4.26 ขนาดถือครองที่ดินของเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงนอกโครงการฯ

พื้นที่เพาะเลี้ยง (ไร่)	จำนวน	ร้อยละ
1 - 3	10	58.82
4 - 6	5	29.41
7 - 10	1	5.88
มากกว่า 10	1	5.88
รวม	17	100.00

ที่มา : จากแบบสอบถามของนิสิตเดือนพฤษภาคม 2533

2. กรรมสิทธิ์ในที่ดิน

เกษตรกรที่ทำการเพาะ เลี้ยงกุ้งทะเลในโครงการฯ จำนวน 104 ครอบครัวที่ดินโดยได้รับอนุญาตจากราชการให้ทำกินในพื้นที่ ซึ่งที่ดินนั้นสามารถกักตุนในทางมรดกแก่ทายาทโดยธรรมได้ แต่ห้ามไปแบ่งแยกหรือโอนสิทธิ์ หรือเช่าช่วงทำกินแก่ผู้อื่น ในการดำเนินการเพาะ เลี้ยงมีกำหนดระยะเวลาไม่เกิน 30 ปี ในกรณีที่เกษตรกรรายนั้นไม่ปฏิบัติตามแผนงาน หรือข้อกำหนดในโครงการ หรือกระทำการอื่นใดที่เป็น หรืออาจเป็นเหตุให้การดำเนินงานของตน หรือผู้อื่นเกิดความเสียหาย ทางคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน สามารถเพิกถอนการครอบครองที่ดินนี้ได้ โดยพิจารณาทายาทเป็นผู้รับแทน เป็นอันดับแรก

ส่วนเกษตรกรผู้เพาะ เลี้ยงนอกโครงการฯ ร้อยละ 58.82 ครอบครองที่ดินโดยมี น.ส.3 และร้อยละ 11.76 มี ส.ท.ก. ส่วนที่เหลือไม่มีเอกสารที่ทางราชการออกให้ เป็นการจับจองมือเปล่า เนื่องจากบุกรุกเข้าไปทำในบริเวณที่หวงห้ามได้แก่บริเวณหนองสนามไชย และบริเวณพื้นที่ป่าสงวนในตำบลคลองขุด (ตารางที่ 4.27) .

ตารางที่ 4.27 กรรมสิทธิ์ในที่ดินของ เกษตรกรผู้เพาะ เลี้ยงนอกโครงการฯ

กรรมสิทธิ์ในที่ดิน	จำนวน	ร้อยละ
น.ส.3	10	58.82
ส.ท.ก.	2	11.76
จับจองมือเปล่า	5	29.41
รวม	17	100.00

ที่มา : จากแบบสอบถามของนิสิต เดือนพฤษภาคม 2533

4.5.2.2 การดำเนินการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเลบริเวณอ่าวคังกระเบน

1. ประเภทของการเพาะเลี้ยง

การดำเนินการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเลในบริเวณพื้นที่ศึกษา จากการออกแบบสอบถามพบว่า เกษตรกรทั้งหมดทำการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเลแบบพัฒนา นั่นคืออาศัยลูกกุ้งจากโรงเพาะฟักเพียงอย่างเดียว และมีการตัดแปลงนำหลักวิชาการมาใช้ ประกอบด้วย เครื่องมือ และ เทคโนโลยีที่ทันสมัย (ตารางที่ 4.28)

ตารางที่ 4.28 ประเภทของการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเล

ประเภท	จำนวน	ร้อยละ
แบบพัฒนา	27	100.00
แบบกึ่งพัฒนา	-	-
แบบธรรมชาติ	-	-
รวม	27	100.00

ที่มา : จากแบบสอบถามของนิสิต เดือนพฤษภาคม 2533

2. บริเวณพื้นที่เพาะเลี้ยงกุ้งทะเล

ในพื้นที่ศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงกุ้งทะเล ทำการเพาะเลี้ยงในบริเวณพื้นที่ 2 แห่งด้วยกันคือ กลุ่มแรกทำการเพาะเลี้ยงบริเวณอ่าวคังกระเบน ได้แก่ เกษตรกรในหมู่ที่ 3, 4, 7, 9, 10 ตำบลคลองขุด และหมู่ที่ 7 ตำบลสนามไชยมีจำนวน 219 ราย หรือร้อยละ 82.64 ของเกษตรกรผู้ทำการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเลทั้งหมดในพื้นที่ โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 31.70 อยู่ในพื้นที่หมู่ 7 ตำบลสนามไชยรองลงมาร้อยละ 21.51 อยู่ในพื้นที่หมู่ 4 ตำบลคลองขุด

สำหรับเกษตรกรกลุ่มที่สอง ทำการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเลบริเวณหนองสนามไชย ซึ่งเป็นหนองน้ำสาธารณะตั้งอยู่ในหมู่ที่ 4 และ 6 ของตำบลสนามไชย ได้แก่ เกษตรกร ในหมู่ที่ 4, 6 ตำบลสนามไชย มีจำนวน 46 รายหรือร้อยละ 17.36 ของเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงทั้งหมดในพื้นที่ศึกษา (ตารางที่ 4.29)

ตารางที่ 4.29 จำนวนผู้เพาะเลี้ยงในพื้นที่ศึกษา

บริเวณที่เพาะเลี้ยง	ต.คลองขุด หมู่ที่	ต.สนามไชย หมู่ที่	ผู้เพาะเลี้ยงกุ้งทะเล	
			จำนวน	ร้อยละ
อ่าวคู้กระเบน	3	-	37	13.96
	4	-	57	21.51
	7	-	8	3.02
	9	-	15	5.66
	10	-	18	6.79
	-	7	84	31.70
หนองสนามไชย	-	4	34	12.83
	-	6	12	4.53
รวม	-	-	265	100.00

ที่มา : จากการสัมภาษณ์กำนัน และผู้ใหญ่บ้านเดือนพฤษภาคม 2533

3. การวางผังและขนาดของบ่อเลี้ยง

เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงในโครงการฯ จะได้รับความช่วยเหลือจากทางราชการ ในเรื่องของการวางผังพื้นที่เพาะเลี้ยงกุ้งทะเล โดยมีการกำหนดขนาดบ่อเลี้ยงที่เหมาะสม ระบบการระบายน้ำที่ถูกต้องหลักวิชาการ เกษตรกรแต่ละรายได้สิทธิครอบครองบ่อ กุ้ง 3 บ่อ บ่อละประมาณ 2 ไร่ แต่ละบ่อมีขนาดกว้าง 56 เมตร ยาว 58 เมตร คันบ่อกว้างประมาณ 3 เมตร สูงจากระดับดินเดิมประมาณ 1 เมตร ด้านข้างของบ่อน้ำมีความลาดเอียง 1 : 1.5 นอกจากนี้บ่อเลี้ยงกุ้งแต่ละบ่อจะมีประตูรับน้ำ และประตูระบายน้ำอย่างละ 1 ประตู เพื่อให้การส่งน้ำเข้าและระบายน้ำออกในแต่ละบ่อเป็นอิสระแยกออกจากกัน จากนั้นจะมีคลองส่งน้ำเข้าสู่พื้นที่ และคลองระบายน้ำเสียจากบ่อกุ้งเป็นคลองใหญ่ 2 คลอง โดยคลองระบายน้ำเสียออกมีแนวคลองอยู่ทางด้านตะวันออกของบริเวณนากุ้ง จากนั้นน้ำจะไหลระบายลงสู่อ่าวคู้กระเบนตามแนวคลองธรรมชาติและคลองที่ขุดขึ้นโดยมีทิศทางการไหลของน้ำจากทิศตะวันออกสู่ทิศตะวันตกในช่วงน้ำลง ส่วนคลองส่งน้ำมีแนวคลองอยู่ทางด้านตะวันตกของบริเวณนากุ้ง โดยน้ำจากอ่าวจะไหลเข้าสู่คลองส่งน้ำตามแนวคลองธรรมชาติและคลองขุดซึ่งเป็นคลองเดียวกันกับที่น้ำเสียไหล

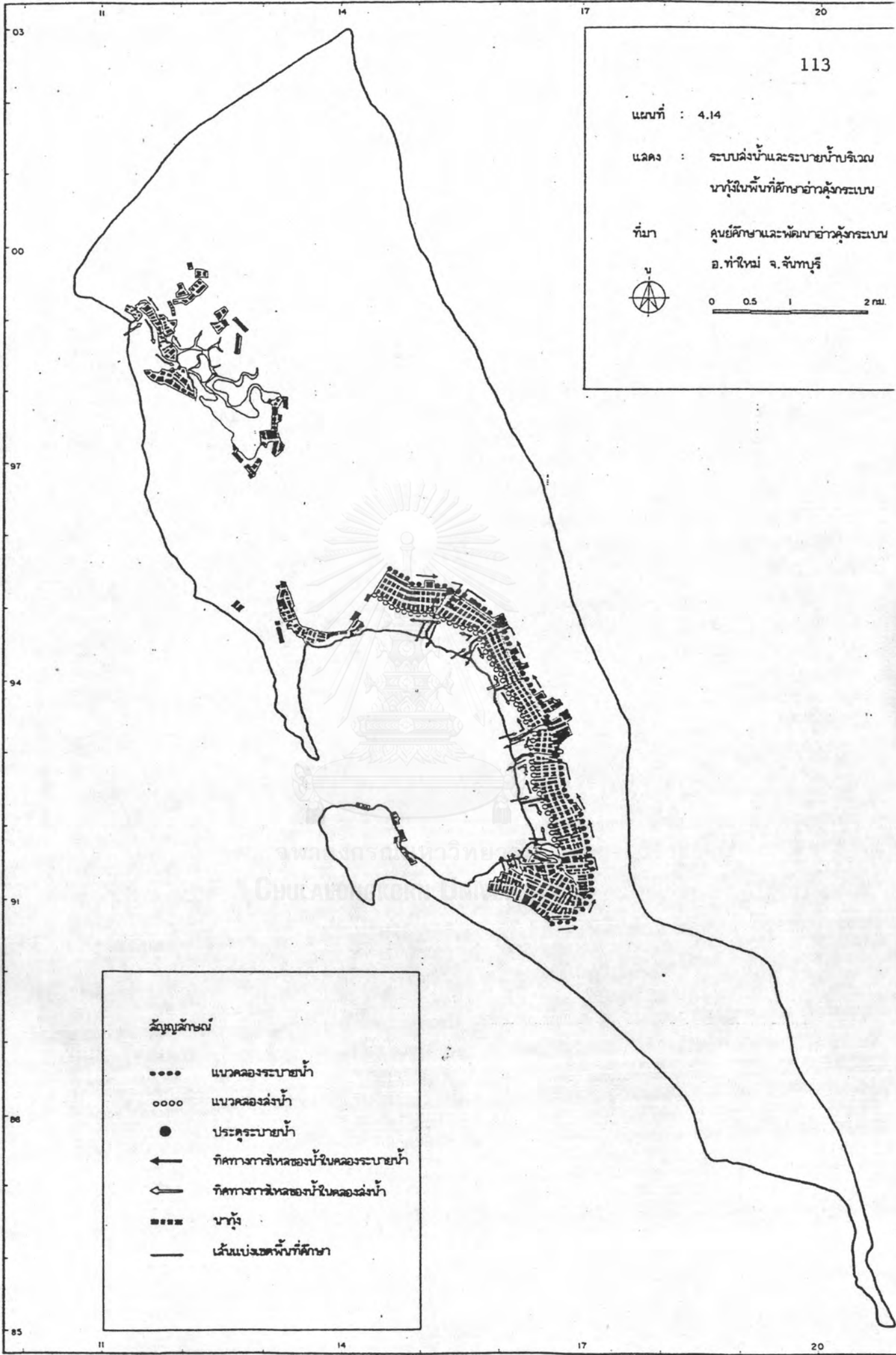
ระบายออกในทิศทางจากตะวันตกสู่ตะวันออกในช่วงน้ำขึ้น จากระบบส่งน้ำและระบายน้ำเสีย ซึ่งมีคลองที่น้ำไหลเข้าและออกทางเดียวกันนี้ จึงทำให้น้ำเสียบางส่วนไหลปนกับน้ำซึ่งจะส่งเข้าสู่ท่ากักตักน้ำในบางระยะ (แผนที่ 4.14 และแผนผังที่ 4.1)

สำหรับเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงนอกโครงการ จากการแบบสอบถามพบว่า เกษตรกรประมาณร้อยละ 60 มีขนาดของบ่อเลี้ยงประมาณ 1-3 ไร่ ลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมตามสภาพของการถือครองหรือการจับจอง และลักษณะของพื้นที่ ส่วนระบบการระบายน้ำของแต่ละบ่อเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 70.59 อาศัยการสูบน้ำเข้าบ่อกัก และมีประตูระบายน้ำออกเพียง 1 ประตู เกษตรกรร้อยละ 29.41 มีประตูระบายน้ำเข้าและระบายน้ำออกคนละทาง การดำเนินการเพาะเลี้ยง ส่วนใหญ่ยังขาดการจัดระบบการระบายน้ำที่ถูกต้อง โดยเฉพาะเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงบริเวณสนามไชย ที่มีการสูบน้ำจากหนองสนามไชย เข้ามาในนาแก และระบายน้ำเสีย ตลอดจนถึงเลนลงในหนองสนามไชยในบริเวณแห่งเดียวกัน เส้นทางที่รับน้ำ และระบายน้ำเป็นเส้นทางเดียวกันได้แก่คลองปากตะโปน ทำให้การไหลเวียนของน้ำเสียและซีเลนวนเวียนสะสมอยู่ในหนองสนามไชย ซึ่งเป็นปัญหาหนึ่งที่ผู้เพาะเลี้ยงกำลังประสบอยู่ (ตารางที่ 4.30)

ตารางที่ 4.30 ระบบการระบายน้ำของพื้นที่เพาะเลี้ยงกุ้งทะเลบริเวณนอกโครงการฯ

ระบบการระบายน้ำ	จำนวน	ร้อยละ
ประตูรับน้ำและระบายน้ำ	5	29.41
ประตูระบายน้ำ	12	70.59
รวม	17	100.00

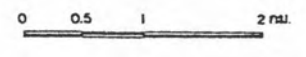
ที่มา : จากแบบสอบถามของนิสิต เดือนพฤษภาคม 2533

แผนที่ : 4.14

แสดง : ระบบส่งน้ำและระบายน้ำบริเวณ
นาทุ่งในพื้นที่ศึกษาอำเภอดำรงกระบวน

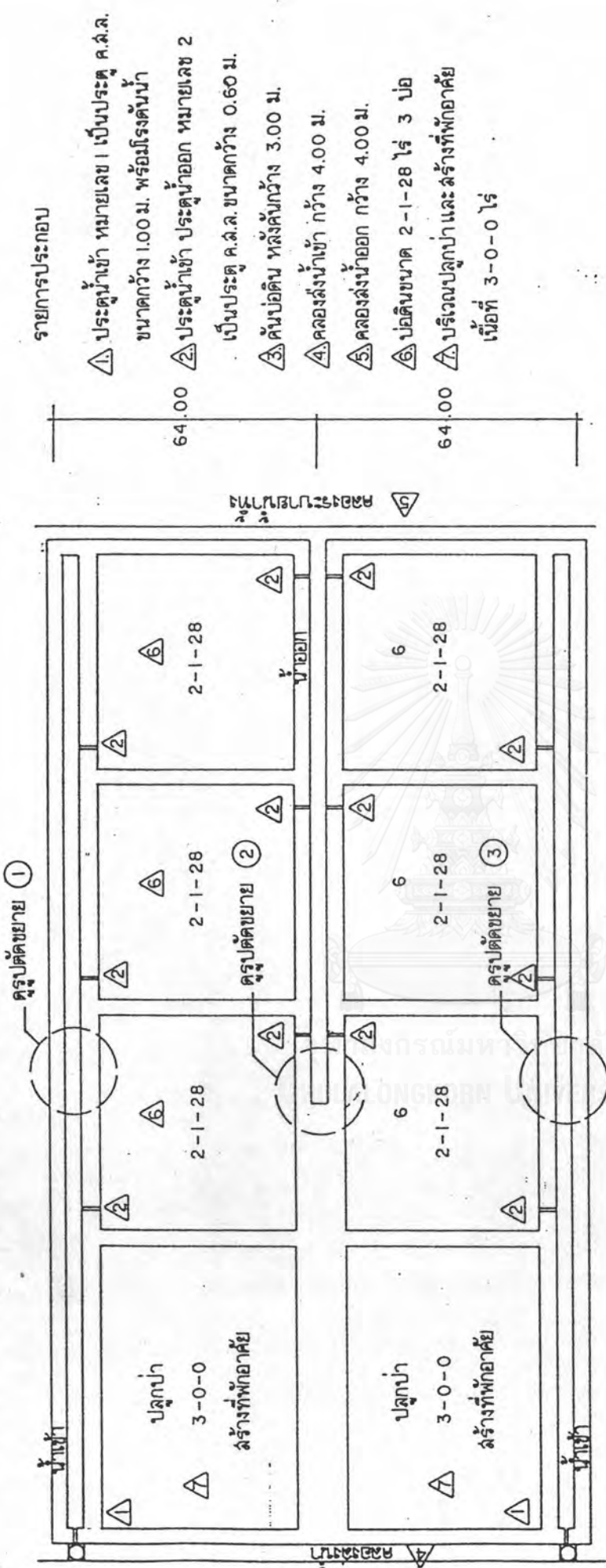
ที่มา ศูนย์ศึกษาและพัฒนาอำเภอดำรงกระบวน
อ.ท่าใหม่ จ.จันทบุรี

สัญลักษณ์

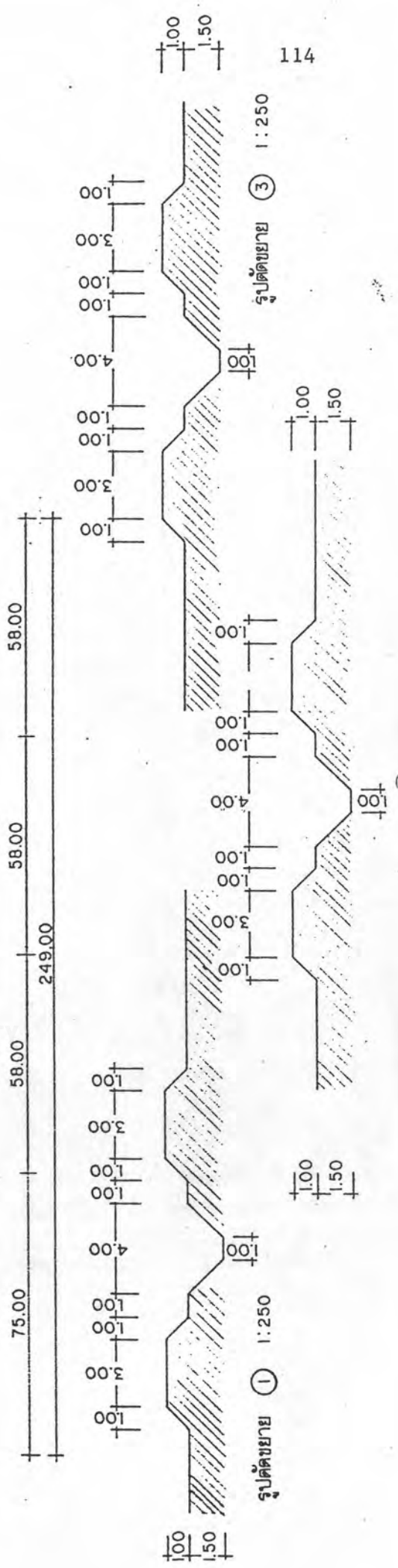
- แนวคลองระบายน้ำ
- แนวคลองส่งน้ำ
- ประตูละบายน้ำ
- ← ทิศทางการไหลของน้ำในคลองระบายน้ำ
- ← ทิศทางการไหลของน้ำในคลองส่งน้ำ
- นาทุ่ง
- เส้นแบ่งเขตพื้นที่ศึกษา

ผังที่ 4.1 แสดงนากุ้งบริเวณนิคมการศึกษาคูมางวัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน

รายการประกอบ

- ▲ 1 ประตูน้ำเข้า หมายเลข 1 เป็นประตู ค.ส.ล. ขนาดกว้าง 1.00 ม. พร้อมโรงต้นน้ำ
- ▲ 2 ประตูน้ำเข้า ประตูน้ำออก หมายเลข 2 เป็นประตู ค.ส.ล. ขนาดกว้าง 0.60 ม.
- ▲ 3 คันบ่อดิน หลังคันกว้าง 3.00 ม.
- ▲ 4 คลองส่งน้ำเข้า กว้าง 4.00 ม.
- ▲ 5 คลองส่งน้ำออก กว้าง 4.00 ม.
- ▲ 6 บ่อดินขนาด 2-1-28 ไร่ 3 บ่อ
- ▲ 7 บริเวณปลูกป่าและสร้างที่พักอาศัย เนื้อที่ 3-0-0 ไร่

4. ลักษณะการเพาะเลี้ยง

บริเวณพื้นที่ศึกษา ลักษณะการเพาะเลี้ยงกุ้งในแบบพัฒนา ซึ่งต้องอาศัยเทคโนโลยีที่ทันสมัย ประกอบกับหลักวิชาการเลี้ยง เงินทุนในการดำเนินการ ดังนั้น ขบวนการเลี้ยงจึงมีหลายขั้นตอนด้วยกัน พอสรุปได้ดังนี้

ก. การเตรียมบ่อ

การปล่อยลูกกุ้งในบ่อเลี้ยง จะต้องมีการเตรียมบ่อ เช่นระบายน้ำออกเพื่อลอกเลน การตากบ่อ เพื่อกำจัดสารที่เป็นพิษต่อกุ้ง การใส่ปูนขาวเพื่อปรับสภาพดินให้มีความเป็นกรดเป็นด่างอยู่ในระดับเหมาะสม การกำจัดศัตรูกุ้งโดยสารเคมี เช่น กากชา โรตัม เป็นต้น

จากการออกแบบสอบถามเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงกุ้ง ในโครงการฯพบว่า เกษตรกรร้อยละ 90.00 นั้น มีการเตรียมบ่อโดย คุดเลน ตากบ่อ และโรยปูนขาวและร้อยละ 10 มีการใช้กากชาเพื่อกำจัดศัตรูกุ้ง

เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงนอกโครงการฯ ร้อยละ 82.35 มีการเตรียมบ่อโดย คุดเลน ตากบ่อ และโรยปูนขาว และร้อยละ 17.65 มีการใส่กากชากำจัดศัตรูกุ้ง

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงกุ้งทะเลในบริเวณพื้นที่ศึกษานั้น นับว่ามีความรู้ความเข้าใจดีพอสมควรในการเตรียมบ่อกุ้งให้มีสภาพที่เหมาะสม ก่อนที่ทำการเลี้ยงกุ้งในครั้งต่อไป (ตารางที่ 4.31)

ตารางที่ 4.31 การเตรียมบ่อเลี้ยงกุ้ง

การเตรียมบ่อ	เกษตรกรในโครงการฯ		เกษตรกรนอกโครงการ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
คุดเลน ตากบ่อ โรยปูน	9	90.00	14	82.35
คุดเลน ตากบ่อ โรยปูน กากชา	1	10.00	3	17.65
รวม	10	100.00	17	100.00

ที่มา : จากแบบสอบถามของนิสิตเดือนพฤษภาคม 2533

ข. การคัดเลือกลูกกึ่งและการปล่อยกึ่ง

กึ่งทะเลที่ทำการเพาะเลี้ยงในบริเวณพื้นที่ศึกษา จากการออกแบบสอบถามพบว่า เป็นกึ่งกุลาดำ (ตารางที่ 4.32) ซึ่งขนาดพื้นที่เหมาะสมในการเพาะเลี้ยงควรมีขนาด ช่วง PL15 - PL20 (เป็นระยะตัวอ่อนของกึ่งที่มีขนาดของลำตัวยาวประมาณ 1 ซม.) การปล่อยกึ่งเป็นขั้นตอนที่ต้องระมัดระวัง เพราะลูกกึ่งไม่สามารถทนต่อการเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิ และความเค็มอย่างกระทันหันได้ หนทางที่จะช่วยให้ลูกกึ่งมีอัตราการรอดตายสูงทำได้โดยการปล่อยกึ่งลงในบ่ออนุบาล มีการให้อาหารและดูแลอย่างใกล้ชิด ประมาณ 15-20 วัน กึ่งจึงจะแข็งแรงและโตพอที่จะปล่อยลงในบ่อเลี้ยง

จากการออกแบบสอบถามเกษตรกรเพาะเลี้ยงกึ่งพบว่าเกษตรกรทั้งหมด ซื้อลูกกึ่งจากโรคเพาะพัก โดยเลือกซื้อขนาด PL15 - PL20 แต่เลือกซื้อลูกกึ่งจากแหล่งเพาะพักที่แตกต่างกัน (ตารางที่ 4.33)

ตารางที่ 4.32 ชนิดของกึ่งทะเลที่เพาะเลี้ยงและขนาดกึ่ง

ชนิด	จำนวน	ร้อยละ
กึ่งกุลาดำ	27	100.00
แซบ้าย	-	-
ตะกาด	-	-
รวม	27	100.00

ที่มา : จากแบบสอบถามของนิสิตเดือนพฤษภาคม 2533

ตารางที่ 4.33 ขนาดของลูกกึ่งที่ทำการเพาะเลี้ยง

ขนาด	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า PL15	-	-
PL15 - PL20	27	100.00
สูงกว่า PL20	-	-
รวม	27	100.00

ที่มา : จากแบบสอบถามของนิสิตเดือนพฤษภาคม 2533

การเลือกซื้อลูกกึ่ง จากการสอบถามพบว่า เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงในโครงการฯ ร้อยละ 50 ซื้อลูกกึ่งจากโรงเพาะฟักเอกชน และร้อยละ 50 ซื้อลูกกึ่งจากโรงงานเพาะฟักของเอกชน และของทางราชการ

ส่วนเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงนอกโครงการฯ ร้อยละ 82.35 ซื้อลูกกึ่งจากเอกชน และร้อยละ 17.65 ซื้อลูกกึ่งจากโรงงานเพาะฟักเอกชนและของทางราชการ (ตารางที่ 4.34)

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าเกษตรกรร้อยละ 70.37 ต้องอาศัยลูกกึ่งจากภาคเอกชนทั้งสิ้น เกษตรกรที่เหลือร้อยละ 29.63 แม้เคยอาศัยลูกกึ่งจากราชการ แต่ยังคงพึ่งลูกกึ่งจากเอกชนเช่นเดียวกัน จึงพอจะกล่าวได้ว่า ภาคเอกชนเข้ามาอิทธิพลต่อการเพาะเลี้ยงกึ่งทะเลอย่างมาก เพราะลูกกึ่งที่มีคุณภาพดีย่อมมีส่วนทำให้ผลผลิตที่ได้รับเพิ่มขึ้น หมายถึงผลตอบแทนจากการผลิตที่สูงขึ้นตามไปด้วย

ตารางที่ 4.34 แหล่งซื้อลูกกุ้งของเกษตรกร

แหล่งพันธุ์กุ้ง	เกษตรกรในโครงการฯ		เกษตรกรนอกโครงการฯ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เอกชน	5	50.00	14	82.35
ราชการ	-	-	-	-
เอกชนและราชการ	5	50.00	3	17.65
รวม	10	100.00	17	100.00

ที่มา : จากแบบสอบถามของนิสิต เดือนพฤษภาคม 2533

ในเรื่องของการปล่อยกุ้ง จากแบบสอบถาม พบว่าเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงในโครงการฯ ร้อยละ 70.00 นำกุ้งปล่อยลงในบ่อเลี้ยงโดยไม่ทำการอนุบาลส่วนอีกร้อยละ 30.00 นั้นมีการอนุบาลลูกกุ้งในช่วงระยะเวลา 7-15 วัน ก่อนปล่อยสู่บ่อเลี้ยง

เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงนอกโครงการฯ ร้อยละ 88.24 ปล่อยลูกกุ้งโดยไม่ทำการอนุบาลลูกกุ้ง ส่วนที่เหลือร้อยละ 11.76 มีการอนุบาลลูกกุ้งก่อนปล่อยลูกกุ้งสู่บ่อใหญ่ (ตารางที่ 4.35)

เห็นได้ว่าเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงในโครงการฯ มีการดำเนินการเพาะเลี้ยงถูกหลักการเลี้ยงมากกว่าเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงนอกโครงการฯ แต่อย่างไรก็ตามเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 81.48 ยังคงดำเนินการเพาะเลี้ยงไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ

ตารางที่ 4.35 การปล่อยลูกกุ้งสู่บ่อเลี้ยง

การปล่อยลูกกุ้ง	เกษตรกรในโครงการฯ		เกษตรกรนอกโครงการฯ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ปล่อยเลย	7	70.00	15	88.22
อนุบาล 7-15 วัน	3	30.00	2	11.76
อนุบาลมากกว่า 15 วัน	-	-	-	-
รวม	10	100.00	17	100.00

ที่มา : จากแบบสอบถามของนิสิตเดือนพฤษภาคม 2533

สำหรับความสามารถ ในการดำเนินการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเลในระยะเวลา 1 ปี จากการออกแบบสอบถามพบว่า เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงในโครงการฯ ร้อยละ 40.00 ทำการเพาะเลี้ยงกุ้งได้ 3 ครั้ง/ปี ร้อยละ 60.00 ทำการเพาะเลี้ยงได้ 2 ครั้ง/ปี

ส่วนเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงนอกโครงการฯ ร้อยละ 11.76 สามารถทำการเพาะเลี้ยงได้ 3 ครั้ง/ปี และร้อยละ 88.24 ทำการเพาะเลี้ยงได้ 2 ครั้ง/ปี (ตารางที่ 4.36)

เห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 77.78 สามารถทำการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเลได้ 2 ครั้ง/ปี มีเพียงร้อยละ 22.22 เท่านั้นที่มีความสามารถทำได้ถึง 3 ครั้ง/ปี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงในโครงการฯ

ตารางที่ 4.36 จำนวนการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเลในระยะเวลา 1 ปี

จำนวนครั้ง	เกษตรกรในโครงการฯ		เกษตรกรนอกโครงการฯ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
2	6	60.00	15	88.24
3	4	40.00	2	11.76
รวม	10	100.00	17	100.00

ที่มา : จากแบบสอบถามของนิสิต เดือนพฤษภาคม 2533

ค. การให้อาหารกุ้งและอุปกรณ์การเลี้ยง

คุณภาพของอาหาร การให้อาหารที่เหมาะสม ตามขนาดความต้องการของกุ้งในช่วงวัยต่าง ๆ ความถี่ ตลอดจนการเปลี่ยนถ่ายน้ำ การเพิ่มปริมาณออกซิเจนในน้ำโดยใช้เครื่องตีน้ำ เพื่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ช่วยให้อุ้งเจริญเติบโตและมีอัตราการรอดตายสูง

จากการออกแบบสอบถาม ชนิดของอาหารที่ใช้เลี้ยงกุ้งพบว่าเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงในโครงการฯ ทั้งหมด เลี้ยงกุ้งโดยให้อาหารสำเร็จและจะให้อาหารสดแก่กุ้งช่วงเวลาก่อนจับขาย เพราะกุ้งชอบอาหารสด จะกินมากทำให้น้ำหนักตัวเพิ่ม

ส่วนเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงนอกโครงการฯ ร้อยละ 29.41 ให้อาหารสำเร็จแก่กุ้ง และจะให้อาหารสดในช่วงก่อนจับขาย เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงนอกโครงการฯ ส่วนใหญ่ร้อยละ 70.59 เลี้ยงกุ้งโดยอาหารสำเร็จเพียงอย่างเดียว ทั้งนี้เกษตรกรให้เหตุผลว่าการให้อาหารสดจะทำให้หน้าเน่าเสียมาก ไม่สามารถเปลี่ยนถ่ายน้ำได้ทัน เนื่องจากคุณภาพของน้ำในหนองสนามไชยเริ่มมีปัญหาการเน่าเสีย จากการระบายออกของน้ำเสียสู่ทะเลไม่ทัน เพราะคลองปากตะโปนที่เป็นคลองเชื่อมระหว่างทะเลและหนองน้ำเกิดการตันขึ้นจากการปล่อยทิ้งขี้เลนของบ่อกุ้งนั่นเอง (ตารางที่ 4.37)

ตารางที่ 4.37 ชนิดของอาหารที่ใช้เพาะเลี้ยง

ชนิด	เกษตรกรในโครงการฯ		เกษตรกรนอกโครงการฯ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
อาหารสำเร็จรูป	-	-	12	70.59
อาหารสด	-	-	-	-
อาหารสำเร็จรูปและ อาหารสด	10	100.00	5	29.41
รวม	10	100.00	17	100.00

ที่มา : จากแบบสอบถามของนิสิตเดือนพฤษภาคม 2533

ในการให้อาหารกุ้ง และการเปลี่ยนถ่ายน้ำจากบ่อกุ้ง จากการออกแบบสอบถามพบว่า เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงในโครงการฯ ร้อยละ 50.00 ทำการเพาะเลี้ยงกุ้งโดยอาศัยคำแนะนำจากทางราชการ ร้อยละ 40.00 อาศัยคำแนะนำจากทางราชการ และจากประสบการณ์ของตนเองจากการเพาะเลี้ยง มีเพียงร้อยละ 10.00 ที่ทำการเพาะเลี้ยงโดยอาศัยประสบการณ์ของตนเอง เพียงอย่างเดียวเท่านั้น

ส่วนเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงนอกโครงการฯ ร้อยละ 17.65 เพาะเลี้ยงกุ้งทะเลโดยอาศัยคำแนะนำจากทางราชการ และที่เหลือส่วนใหญ่ร้อยละ 82.35 ทำการเพาะเลี้ยงโดยอาศัยประสบการณ์ของตนเอง เป็นสำคัญ

จะเห็นว่าเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงในโครงการฯ ร้อยละ 90.00 เคยได้รับการแนะนำหลักวิชาการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเลจากทางราชการ แต่เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงนอกโครงการฯ ส่วนใหญ่ร้อยละ 82.35 ไม่เคยได้รับคำแนะนำจากทางราชการ การเพาะเลี้ยงอาศัยประสบการณ์เป็นสำคัญ ซึ่งเป็นข้อได้เปรียบในการเพาะเลี้ยงอีกประการหนึ่งของผู้เพาะเลี้ยงในโครงการฯ ในการรับรู้เทคนิคในการเพาะเลี้ยงที่ถูกต้อง (ตารางที่ 4.38)

ตารางที่ 4.38 แหล่งความรู้ของเกษตรกรในการเพาะเลี้ยง

แหล่งเรียนรู้	เกษตรกรในโครงการฯ		เกษตรกรนอกโครงการฯ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ราชการ	5	50.00	3	17.65
ประสบการณ์	1	10.00	14	82.35
ราชการและ ประสบการณ์	4	40.00	-	-
รวม	10	100.00	17	100.00

ที่มา : จากแบบสอบถามของนิสิต เดือนพฤษภาคม 2533

สำหรับอุปกรณ์ที่ช่วยในการเพาะเลี้ยงจากการออกแบบสอบถามพบว่าเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงในโครงการฯ ร้อยละ 50.00 มีเครื่องสูบน้ำ 2 เครื่อง รองลงมาร้อยละ 40 มี 1 เครื่อง ส่วนอุปกรณ์ตีน้ำ ร้อยละ 40 มี 1-2 เครื่อง และมี 3-4 เครื่อง ในจำนวนร้อยละ 40 เท่ากัน

ส่วนเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงนอกโครงการฯ ร้อยละ 82.35 มีเครื่องสูบน้ำ 1 เครื่อง และร้อยละ 64.71 มีเครื่องตีน้ำ 1-2 เครื่อง (ตารางที่ 4.39 และ 4.40)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า เกษตรกรผู้ทำการเพาะเลี้ยงกึ่งทะเลในบริเวณพื้นที่ศึกษา ได้นำเอาอุปกรณ์ที่ทันสมัยมาใช้ในการประกอบการเพาะเลี้ยง ทั้งเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงในโครงการฯ และเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงนอกโครงการฯ

ตารางที่ 4.39 จำนวนเครื่องสูบน้ำ

เครื่องสูบน้ำ	เกษตรกรในโครงการฯ		เกษตรกรนอกโครงการฯ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1	4	40.00	14	82.35
2	5	50.00	3	17.65
3	1	10.00	-	-
รวม	10	100.00	17	100.00

ที่มา : จากแบบสอบถามของนิสิต เดือนพฤษภาคม 2533

ตารางที่ 4.40 จำนวนเครื่องตีน้ำ

เครื่องตี	เกษตรกรในโครงการฯ		เกษตรกรนอกโครงการฯ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1-2	4	40.00	11	64.71
3-4	4	40.00	4	23.53
ตั้งแต่ 5	2	20.00	2	11.76
รวม	10	100.00	17	100.00

ที่มา : จากแบบสอบถามของนิสิตเดือนพฤษภาคม 2533

4.5.2.3 ต้นทุน ผลผลิต และรายได้

การลงทุนเลี้ยงกุ้งทะเล ประกอบด้วยต้นทุน 2 ประเภท คือ ต้นทุนคงที่ หมายถึง ต้นทุนที่เป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการใช้ปัจจัยคงที่ซึ่งจะไม่เปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณการผลิต ต้นทุนผันแปร หมายถึงค่าใช้จ่ายที่สามารถเปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณการผลิตในแต่ละช่วงระยะเวลาการผลิต นอกจากนี้ต้นทุนทั้งสองอย่างยังแบ่งเป็นต้นทุนที่เป็นเงินสด และต้นทุนที่ไม่ได้จ่ายเป็นตัวเงิน เป็นต้นทุนประเมิน

การลงทุนในการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเล เมื่อเริ่มดำเนินการเกษตรกรจะต้องลงทุนในปัจจัยคงที่ ค่าใช้จ่ายในการลงทุนที่สำคัญ ได้แก่ ค่าที่ดิน ค่าโรงเรือน ค่าสร้างบ่อเพาะเลี้ยง เครื่องสูบน้ำ เครื่องดีอากาศ เป็นต้น เมื่อเริ่มดำเนินการผลิตค่าใช้จ่ายที่ต้องลงทุนแต่ละรอบการผลิต ซึ่งประกอบด้วยต้นทุนคงที่ และต้นทุนผันแปร ดังรายละเอียด ดังนี้คือ

ต้นทุนคงที่ประกอบด้วย (1) ค่าเสื่อมราคาของบ่อเพาะเลี้ยง และประตูรับและระบายน้ำ (2) ค่าเสื่อมราคาของอุปกรณ์ อาทิเช่น โรงเรือน เครื่องสูบน้ำ เครื่องดีน้ำ (3) ค่าเสียโอกาสการใช้ที่ดิน ซึ่งการประเมินค่าเสื่อมนี้คิดในอัตราคงที่ ตามอายุการใช้งานของปัจจัยแต่ละประเภท และให้มูลค่าซากเท่ากับศูนย์เมื่อหมดอายุการใช้งาน มีสูตรว่า

$$\text{ค่าเสื่อมราคา} = \frac{\text{มูลค่าซื้อ} - \text{มูลค่าซาก}}{\text{อายุการใช้งาน}}$$
 สำหรับค่าเสียโอกาสการใช้ที่ดินนั้น หมายถึงรายได้ที่ควรได้รับหากนำที่ดินนั้นไปในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่กลับไม่ได้รับรายได้นั้น โดยประเมินจากการให้เช่าที่ดิน เพื่อการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเลในบริเวณที่ศึกษา

ต้นทุนผันแปร ประกอบด้วย (1) ค่าพันธุ์กุ้ง (2) ค่าอาหารกุ้ง (3) ค่าลอกเลนและซ่อมแซมบ่อกุ้ง (4) ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงน้ำมันหล่อลื่น และสารเคมีอื่นใดก็ได้แก่ ค่ายา ค่าปูนขาว และกากชา เป็นต้น (5) ค่าแรงงาน เป็นทั้งค่าแรงงานที่จ้างจริง และค่าเสียโอกาสแรงงานในครัวเรือน โดยประเมินตามอัตราค่าจ้างในท้องถิ่น

1. ต้นทุนในการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเล

การศึกษาต้นทุน จากการออกแบบสอบถาม พบว่า ต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่ของเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงในโครงการฯ เท่ากับ 45,215 บาท ส่วนต้นทุนของผู้เพาะเลี้ยงนอกโครงการเท่ากับ 64,900 บาท เมื่อพิจารณาแยกประเภทของต้นทุนการเพาะเลี้ยงเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงในโครงการฯ เสียต้นทุนผันแปร จำนวน 40,665 หรือ ร้อยละ 89.94 ต้นทุนคงที่ 4,550 บาท หรือร้อยละ 10.06 ส่วนต้นทุนการเพาะเลี้ยงของเกษตรกรนอกโครงการฯ เสียต้นทุนผันแปร 55,975 บาท หรือร้อยละ 86.25 และต้นทุนคงที่ 8,925 บาท หรือร้อยละ 13.75

ค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่ ของการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเล ได้แก่ ค่าอาหาร รองลงมาได้แก่ ค่าพันธุ์กุ้ง และค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและสารเคมี เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงในโครงการฯ เสียค่าอาหารต่อไร่ จำนวน 21,315 บาท หรือร้อยละ 47.14 ค่าพันธุ์กุ้งต่อไร่

7,375 บาท และค่าน้ำมันเชื้อเพลิง, สารเคมี 6,775 บาท หรือร้อยละ 31.29 ส่วนเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงนอกโครงการฯ เสียค่าอาหารต่อไร่ 33,430 บาท หรือร้อยละ 51.51 ค่าพันธุ์กุ้งต่อไร่ 8,335 บาท และค่าน้ำมันเชื้อเพลิง, สารเคมี 7,700 บาท หรือร้อยละ 24.70 ตารางที่ 4.41

เมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดของต้นทุนการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเลของเกษตรกรในบริเวณที่ศึกษา พบว่า สัดส่วนของค่าใช้จ่ายในการดำเนินการแทบจะไม่แตกต่างกันเลย แต่ที่แตกต่างเห็นได้ชัดคือ จำนวนเงินลงทุนต่อไร่ที่ต้องจ่าย เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงนอกโครงการฯ ต้องจ่ายต้นทุนในการเพาะเลี้ยงสูงกว่าเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงในโครงการฯ ถึง 19,685 บาท/ไร่ ทั้งนี้เนื่องจากสาเหตุสำคัญหลายประการด้วยกันคือ เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงในโครงการฯ ได้รับการจัดสรรที่ดินทำกินจากราชการ จึงไม่ต้องซื้อหรือเช่าที่ดิน และไม่มีค่าเสียโอกาสใช้ที่ดิน เพราะเกษตรกรไม่มีสิทธินำที่ดินไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างอื่นได้ สำหรับต้นทุนเมื่อเริ่มดำเนินการ เช่น ค่าขุดบ่อ หรือค่าสร้างประตูรับและระบายน้ำ ค่าลอกเลน ตลอดจนค่าวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงในโครงการฯ จะเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่า เนื่องจากราชการได้จ้างเหมาเอกชนให้เข้ามาดำเนินการ มีการควบคุม ติดต่อซื้อขายวัสดุอุปกรณ์ ในจำนวนมาก จึงได้ส่วนลดราคา ส่วนผู้เพาะเลี้ยงนอกโครงการฯ ดำเนินกิจการในลักษณะต่างคนต่างทำ จึงเสียค่าใช้จ่ายสูงกว่า นอกจากนี้เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงในโครงการฯ ยังได้รับการดูแลแนะนำอย่างใกล้ชิดในเรื่องของการให้อาหาร การใช้ยาและสารเคมีต่าง ๆ ในขณะที่เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงนอกโครงการฯ ส่วนใหญ่อาศัยประสบการณ์ในการเพาะเลี้ยง แต่เพียงอย่างเดียว

ตารางที่ 4.41 ต้นทุนการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเลแบบพัฒนา 1 รุ่น เลี้ยงต่อไร่ ในบริเวณพื้นที่ศึกษาอำเภอกิ่งกระเบน

รายการ	เกษตรกรในโครงการ		เกษตรกรนอกโครงการ	
	จำนวนเงิน	ร้อยละ	จำนวนเงิน	ร้อยละ
ต้นทุนคงที่				
ค่าเสื่อมราคาบ่อและประตู	1,330	2.94	2,540	3.91
ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์	3,220	7.12	4,065	6.26
ค่าเสียโอกาสการใช้ที่ดิน	-	-	2,320	3.57
รวมต้นทุนคงที่	4,550	10.06	8,925	13.75
ต้นทุนผันแปร				
ค่าพันธุ์กุ้ง	7,375	16.31	8,335	12.84
ค่าอาหารกุ้ง	21,315	47.14	33,430	51.51
ค่าลอกเลนและค่าซ่อมแซมบ่อ	2,500	5.53	3,765	5.80
ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและสารเคมี	6,775	14.98	7,700	11.86
ค่าแรงงาน	2,700	5.97	2,745	4.23
รวมต้นทุนผันแปร	40,655	89.94	55,975	86.25
รวมต้นทุนทั้งหมด	45,215	100.00	64,900	100.00

ที่มา : จากแบบสอบถามของนิสิต เดือนพฤษภาคม 2533

จากการออกแบบสอบถาม พบว่า เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงในโครงการฯ ร้อยละ 50.00 มีปัญหาเกี่ยวกับเงินลงทุนในการดำเนินการที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ ส่วนเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงนอกโครงการฯ ร้อยละ 91.41 มีปัญหาเกี่ยวกับเงินลงทุนที่สูงมาก และในจำนวนนี้ร้อยละ 64.70 ยังประสบปัญหาขาดแคลนแหล่งเงินทุน และอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่สูง (ตารางที่ 4.42) จึงเห็นว่า เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงกึ่งทะเล ส่วนใหญ่ประสบปัญหาในเรื่องเงินลงทุนไม่เพียงพอเพียง โดยเฉพาะเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงนอกโครงการฯ ที่ประสบปัญหาขาดแคลนแหล่งเงินทุน ส่วนเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงในโครงการฯ ยังไม่ประสบปัญหาในด้านนี้เท่าไรนัก เนื่องจากได้รับความช่วยเหลือเป็นกรณีพิเศษจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

ตารางที่ 4.42 จำนวนเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงที่ประสบปัญหาด้านเงินลงทุน

ปัญหา	เกษตรกรในโครงการฯ		เกษตรกรนอกโครงการฯ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เงินลงทุนสูง	5	50.00	5	29.41
เงินลงทุนสูงและขาดแหล่งเงินทุน	-	-	11	64.70
ไม่มีปัญหา	5	50.00	1	5.88
รวม	10	100.00	17	100.00

ที่มา : จากแบบสอบถามของนิสิต เดือนพฤษภาคม 2533

2. ผลผลิตและรายได้

เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงในโครงการฯ ได้รับผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 569 กิโลกรัม ส่วนเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงนอกโครงการฯ ได้รับผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 578 กิโลกรัม ซึ่งค่อนข้างใกล้เคียงกัน ส่วนราคาผลผลิตเฉลี่ยที่ได้รับนั้น เกษตรกรในโครงการฯ ขายได้ราคา 145 บาทต่อกิโลกรัม (ขนาดกึ่ง 30 ตัวต่อกิโลกรัม) ส่วนเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงนอกโครงการฯ ขายได้ในราคา 140 บาทต่อกิโลกรัม

ดังนั้นเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงในโครงการฯ มีรายได้จากการเพาะเลี้ยงกึ่งทะเลต่อไร่ จำนวน 82,505 บาท คิดเป็นกำไรสุทธิ 37,290 บาท ส่วน

เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงนอกโครงการฯ มีรายได้จากการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเลต่อไร่จำนวน 80,920 บาท คิดเป็นกำไรสุทธิ 16,020 บาท (ตารางที่ 4.43) เห็นได้ว่าแม้ผลผลิตและรายได้ของเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงกุ้งทะเลทั้งสองกลุ่มจะใกล้เคียงกันก็ตาม แต่กำไรที่ได้รับนั้นแตกต่างกันถึง 21,270 บาท หรือประมาณ 1.3 เท่า ทั้งนี้เนื่องจากต้นทุนการผลิตของเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงนอกโครงการฯ สูงกว่ามากนั่นเอง

ตารางที่ 4.43 ผลผลิตของการเลี้ยงกุ้งทะเลแบบพัฒนา ต้นทุนและรายได้ 1 ไร่
เฉลี่ยต่อไร่ ในบริเวณพื้นที่ศึกษาอ่าวคังกระเบน

รายการ	เกษตรกรในโครงการฯ ปริมาณ/หน่วย	เกษตรกรนอกโครงการฯ ปริมาณ/หน่วย
ผลผลิตเฉลี่ย	569 กก./ไร่	578 กก./ไร่
ราคาเฉลี่ย	145 บาท/กก.	140 บาท/กก.
รายได้	82,505 บาท/ไร่	80,920 บาท/ไร่
ต้นทุนในการเพาะเลี้ยง		
ต้นทุนผันแปร	40,665 บาท/ไร่	55,975 บาท/ไร่
ต้นทุนคงที่	4,550 บาท/ไร่	8,925 บาท/ไร่
รวมต้นทุนการผลิต	45,215 บาท/ไร่	64,900 บาท/ไร่
ผลตอบแทน (กำไรสุทธิ)*	37,290 บาท/ไร่	16,020 บาท/ไร่

ที่มา : จากแบบสอบถามของนิสิต เดือนพฤษภาคม 2533

หมายเหตุ * เป็นกำไรสุทธิก่อนหักภาษีและอัตราดอกเบี้ย

จากการออกแบบสอบถาม พบว่า เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงในโครงการฯ ร้อยละ 50.00 ประสบปัญหาผลผลิตต่ำ ส่วนเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงนอกโครงการฯ ร้อยละ 64.71 ประสบปัญหาผลผลิตต่ำ ทำให้ขาดทุน โดยเฉพาะในปี 2532 เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงต้องประสบปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำทั่วประเทศ ซึ่งมีผลกระทบต่อเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยง ยิ่งเป็นเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงนอกโครงการฯ ที่ต้องใช้ต้นทุนในการดำเนินการสูงด้วยแล้ว มีผลทำให้ได้รับความเสียหาย ขาดทุนกันเป็นจำนวนมาก (ตารางที่ 4.44)

ตารางที่ 4.44 จำนวนเกษตรกรผู้เพาะ เลี้ยงที่มีประสบปัญหาด้านผลตอบแทนในการลงทุน

ปัญหา	เกษตรกรในโครงการฯ		เกษตรกรนอกโครงการฯ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ผลผลิตต่ำ	5	50.00	-	-
ผลผลิตต่ำ ขาดทุน	-	-	11	64.71
ไม่มีปัญหา	5	50.00	6	35.29
รวม	10	100.00	17	100.00

ที่มา : จากแบบสอบถามของนิสิต เดือนพฤษภาคม 2533

4.5.2.4 ตลาด

1. ตลาดปัจจัยการผลิต

เกษตรกรผู้เพาะ เลี้ยงกึ่งทะเลในบริเวณพื้นที่ศึกษา ร้อยละ 70.37 อาศัยลูกกุ้งจากเอกชน และร้อยละ 29.63 อาศัยจากทางราชการและเอกชน สำหรับลูกกุ้งของทางราชการนั้น เกษตรกรสามารถสั่งซื้อจากศูนย์ศึกษาพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน ส่วนลูกกุ้งของเอกชนนั้น จากการออกแบบสอบถาม พบว่า ร้อยละ 30.00 ซื้อจากฟาร์มในจังหวัดระยอง ร้อยละ 30.00 ซื้อจากฟาร์มในจังหวัดฉะเชิงเทรา และร้อยละ 40.00 ซื้อจากฟาร์มในจังหวัดชลบุรี ส่วนเกษตรกรผู้เพาะ เลี้ยงนอกโครงการฯ ร้อยละ 29.41 ซื้อลูกกุ้งจากฟาร์มในจังหวัดระยอง ร้อยละ 23.53 ซื้อจากฟาร์มในจังหวัดจันทบุรี ร้อยละ 17.64 ซื้อจากฟาร์มในจังหวัดสมุทรสาคร ชลบุรี และที่เหลือร้อยละ 29.41 ซื้อลูกกุ้งโดยไม่ทราบแหล่งที่มา (ตารางที่ 4.45)

เห็นได้ว่า เกษตรกรผู้เพาะ เลี้ยงกึ่งทะเลในบริเวณพื้นที่ศึกษา อ่าวคุ้งกระเบนส่วนใหญ่ ร้อยละ 66.67 สั่งซื้อลูกกุ้งจากฟาร์มที่ตั้งอยู่นอกจังหวัดจันทบุรี ได้แก่ จังหวัดระยอง ชลบุรี ฉะเชิงเทรา และสมุทรสาคร โดยทางฟาร์มจะนำลูกกุ้งมาส่งให้ถึงบ่อเลี้ยง ซึ่งเกษตรกรผู้เพาะ เลี้ยงในโครงการฯ มักซื้อลูกกุ้งจากฟาร์มที่เคยซื้อกันเป็นประจำและทราบแหล่งที่มา แต่เกษตรกรผู้เพาะ เลี้ยงนอกโครงการฯ ถึงร้อยละ 29.41 ซื้อลูกกุ้งจากพ่อค้าที่นำมาขายโดยไม่ทราบแหล่งที่มา นับเป็นการเสี่ยงต่อการเพาะ เลี้ยงในเรื่องของคุณภาพของลูกกุ้ง

อัตราการผลิตของกุ้ง

ตารางที่ 4.45 แหล่งที่มาของพันธุ์กุ้ง

จังหวัด	เกษตรกรในโครงการฯ		เกษตรกรนอกโครงการฯ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
จันทบุรี	-	-	4	23.53
ระยอง	3	30.00	5	29.41
ชลบุรี	4	40.00	1	5.88
สมุทรสาคร	-	-	2	11.76
ฉะเชิงเทรา	3	30.00	-	-
ไม่ทราบที่มา	-	-	5	29.41
รวม	10	100.00	17	100.00

ที่มา : จากแบบสอบถามของนิสิต เดือนพฤษภาคม 2533

2. ตลาดผลผลิต

การขายผลผลิต แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะด้วยกันคือ ขายที่บ่อเลี้ยง โดยมีพ่อค้ามารับซื้อถึงที่ และขายตามแหล่งรับซื้อโดยเกษตรกรเป็นผู้นำผลผลิตไปขายด้วยตนเอง จากการออกแบบสอบถาม พบว่าเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงในโครงการฯ ร้อยละ 60.00 ขายกุ้งที่บ่อเลี้ยง ร้อยละ 40.00 นำกุ้งไปขายเองยังจังหวัดสมุทรปราการ สมุทรสาคร ส่วนเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงนอกโครงการฯ ทุกรายขายผลผลิตที่บ่อเลี้ยง (ตารางที่ 4.46)

ตารางที่ 4.46 ลักษณะการขายผลผลิต

การขายผลผลิต	เกษตรกรในโครงการฯ		เกษตรกรนอกโครงการฯ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ขายที่บ่อเลี้ยง	6	60.00	17	100.00
นำไปขายเอง	4	40.00	-	-
รวม	10	100.00	17	100.00

ที่มา : จากแบบสอบถามของนิสิต เดือนพฤษภาคม 2533

สำหรับแหล่งที่มาของพ่อค้าผู้มารับซื้อผลผลิต เกษตรกรผู้ทำการเพาะเลี้ยงในโครงการฯ ร้อยละ 66.67 ขายให้แก่พ่อค้าที่มาจากจังหวัดจันทบุรี ร้อยละ 33.37 ขายให้แก่พ่อค้าที่มาจากจังหวัดอื่น ได้แก่ สมุทรสาคร ชลบุรี ส่วนเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงนอกโครงการฯ ร้อยละ 70.59 ขายผลผลิตให้แก่พ่อค้าที่มาจากจังหวัดจันทบุรี และร้อยละ 29.41 ขายให้แก่พ่อค้าที่มาจากจังหวัดอื่น (ตารางที่ 4.47)

ตารางที่ 4.47 แหล่งที่มาของพ่อค้าผู้มารับซื้อผลผลิตที่บ่อเลี้ยง

แหล่งที่มา	เกษตรกรในโครงการ		เกษตรกรนอกโครงการฯ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ภายในจังหวัด	4	66.67	12	70.59
ต่างจังหวัด	2	33.33	5	29.41
รวม	6	100.00	17	100.00

ที่มา : จากแบบสอบถามของนิสิต เดือนพฤษภาคม 2533

ในการกำหนดราคาผลผลิตนั้น เกษตรกรในโครงการฯ ร้อยละ 40.00 เป็นผู้กำหนดราคาผลผลิต และร้อยละ 60.00 พ่อค้าผู้รับซื้อเป็นคนกำหนดราคาผลผลิต ส่วนเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงนอกโครงการฯ ร้อยละ 17.65 เป็นผู้กำหนดราคาผลผลิต และร้อยละ 82.35 พ่อค้าเป็นผู้กำหนดราคาผลผลิต แต่อย่างไรก็ตามในการซื้อขายผลผลิตนั้น จะมีการต่อรองราคากันทุกครั้งก่อนขายผลผลิต (ตารางที่ 4.48 และ 4.49)

ตารางที่ 4.48 ผู้มีอำนาจในการกำหนดราคาผลผลิต

ผู้กำหนดราคา	เกษตรกรในโครงการฯ		เกษตรกรนอกโครงการฯ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
พ่อค้าผู้รับซื้อผลผลิต	6	60.00	14	82.35
เกษตรกรผู้ขายผลผลิต	4	40.00	3	17.65
รวม	10	100.00	17	100.00

ที่มา : จากแบบสอบถามของนิสิต เดือนพฤษภาคม 2533

ตารางที่ 4.49 การตกลงต่อรองราคาระหว่างผู้ซื้อผลผลิตและผู้ขายผลผลิต

การต่อรองราคา	เกษตรกรในโครงการฯ		เกษตรกรนอกโครงการฯ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มี	10	100.00	17	100.00
ไม่มี	-	-	-	-
รวม	10	100.00	17	100.00

ที่มา : จากแบบสอบถามของนิสิต เดือนพฤษภาคม 2533

จะเห็นได้ว่า เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงในโครงการฯ ร้อยละ 40.00 นำผลผลิตไปขายเองยังแหล่งรับซื้อภายนอกจังหวัด โดยให้เหตุผลว่า ผลผลิตจะขายได้ในราคาที่ดีกว่า ส่วนเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงนอกโครงการฯ ทุกรายขายผลผลิตแก่พ่อค้าที่มารับซื้อถึงที่ ส่วนใหญ่เป็นพ่อค้าคนกลางในจังหวัดจันทบุรี นำผลผลิตไปขายยังแหล่งรับซื้อในจังหวัดอื่นอีกต่อหนึ่ง สำหรับการตกลงราคาผลผลิตนั้น เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงในโครงการฯ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 60.00 เป็นผู้กำหนดราคาผลผลิต ส่วนเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงนอกโครงการฯ เพียงร้อยละ 17.65 เท่านั้นที่สามารถกำหนดราคาผลผลิต ซึ่งอำนาจในการหนดราคาผลผลิต ขึ้นอยู่กับความต้องการของตลาด นั้นหมายถึงคุณภาพของสินค้า หากผลผลิตมีคุณภาพสูงตามที่ตลาดต้องการ ย่อมเป็นที่ต้องการของพ่อค้า เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงสามารถกำหนดราคาผลผลิตของตนเองได้

อย่างไรก็ดี จากการออกแบบสอบถาม ถึงราคาผลผลิตที่เกษตรกรได้รับนั้น พบว่า เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงในโครงการฯ ร้อยละ 30.00 มีปัญหาในเรื่องของผลผลิตราคาต่ำ ร้อยละ 20 มีปัญหาในเรื่องของการขนส่งผลผลิตไปขาย มีระยะทางค่อนข้างไกล ส่วนเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงนอกโครงการฯ ร้อยละ 47.06 มีปัญหาในเรื่องของราคาผลผลิตที่ได้รับต่ำกว่าที่คาด และร้อยละ 52.94 ไม่มีปัญหา (ตารางที่ 4.50)

ตารางที่ 4.50 เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงที่ประสบปัญหาในการขายผลผลิต

ปัญหา	เกษตรกรในโครงการฯ		เกษตรกรนอกโครงการฯ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ราคาผลผลิตต่ำ	3	30.00	8	47.04
การขนส่งระยะไกล	2	20.00	-	-
ไม่มีปัญหา	5	50.00	9	52.94
รวม	10	100.00	17	100.00

ที่มา : จากแบบสอบถามของนิสิต เดือนพฤษภาคม 2533

สรุป

ในบริเวณพื้นที่ศึกษาอ่าวคังกระเบน เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินอย่างมากในช่วง พ.ศ. 2524-2532 ซึ่งก่อนหน้านั้นในช่วง พ.ศ. 2518-2524 มีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก บริเวณพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด ได้แก่ พื้นที่ป่าบก พื้นที่ป่าชายเลน และพื้นที่หนองน้ำ ที่มีจำนวนลดลง ทั้งนี้เนื่องจากพื้นที่ป่าถูกเปลี่ยนแปลงเป็น สวนไร่ ส่วนพื้นที่ป่าชายเลน และพื้นที่หนองน้ำถูกใช้เป็นที่นาทุ่ง โดยเฉพาะในช่วง พ.ศ. 2530-2532 มีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างรวดเร็ว มีการอพยพเข้ามาทำนาทุ่งในพื้นที่ จึงมีการเพิ่มของประชากรสูงกว่าปกติในปี 2531 และ 2532

สำหรับการประกอบอาชีพของประชากรในพื้นที่ศึกษา พบว่าร้อยละ 90 ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก โดยร้อยละ 45 ประกอบอาชีพทำนา ทำสวน ทำไร่ และร้อยละ 35 ประกอบอาชีพประมง ทำนาทุ่ง เกษตรกรผู้ทำการเพาะปลูกส่วนใหญ่มักปลูกพืชโดยอาศัยธรรมชาติ ขาดหลักวิชาการ และเทคโนโลยีทันสมัย ทำให้ได้รับผลผลิตต่ำกว่าที่ควร เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงกุ้งทะเลเป็นกลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยต่อบึงสูงที่สุดในบริเวณพื้นที่ศึกษา รองลงมาได้แก่ เกษตรกรผู้ประกอบอาชีพ ทำสวนผลไม้ สวนยางพารา ค้าขาย ทำนา ทำไร่ และรับจ้างตามลำดับ

จากแรงจูงใจในเรื่องของผลตอบแทนรายได้ ที่สูงจากการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเล ทำให้มีผู้สนใจจากหลายสาขาอาชีพเข้ามาทำการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเลเพิ่มขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่ไม่เคยมีความรู้ในเรื่องการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเลมาก่อน ประกอบกับพื้นฐานการศึกษาค่อนข้างต่ำ ทำให้เกิดปัญหาติดตามมา อาทิเช่น การขาดหลักวิชาการในการเพาะเลี้ยง การลงทุนที่สูง การตกเป็นเครื่องมือในการค้า ตลอดจนก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านต่าง ๆ นอกจากนี้เกษตรกรในพื้นที่ประมาณร้อยละ 30 ยังไม่มีการมลสิทธิ์ในการถือครองที่ดิน ซึ่งส่วนใหญ่ ได้แก่ เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงกุ้งทะเล จึงมีส่วนทำให้ขาดความรับผิดชอบในการทำนุบำรุงพื้นที่ ทำลายสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงกุ้งทะเลสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มด้วยกันคือ เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงกุ้งทะเลในโครงการของทางราชการ และเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงนอกโครงการ จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรในโครงการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลในเรื่องของ เงินทุน หลักวิชาการ และการวางผังระบบการเพาะเลี้ยง ทำให้ต้นทุนการผลิตต่ำ และคุณภาพของผลผลิตตลอดจนราคาผลผลิตสูงกว่าผลผลิตจากเกษตรกรนอกโครงการ ส่วนผลผลิตจากการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเลในพื้นที่จะถูกส่งผ่านออกไปยังนอกพื้นที่ทันทีที่มีการขายผลผลิต ในลักษณะต่างคนต่างขาย อาจมีพ่อค้ามารับซื้อ หรือเกษตรกรเป็นผู้นำไปขายเอง ยังแหล่งรับซื้อนอกเขตจังหวัดที่ไกลออกไป เนื่องจากในบริเวณจังหวัดจันทบุรียังขาดห้องเย็นที่ได้มาตรฐาน ไม่สามารถ

เก็บรักษาผลผลิต ดำเนินกรรมวิธีการผลิตเพื่อส่งเป็นสินค้าส่งออกได้ ทำให้กึ่งราคาตกในช่วงที่
ผลผลิตล้นตลาด

ในเรื่องของสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ปัจจุบันมีค่อนข้างทั่วถึง แต่ยังคง
มีบางบริเวณที่ยังขาดแคลน ตลอดจนบริการต่าง ๆ ยังไม่ได้มาตรฐาน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการ
ปรับปรุง บริการสาธารณูปโภค และสาธารณูปการ เพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชน ในด้าน
เศรษฐกิจ สังคม และการท่องเที่ยวต่อไปในอนาคต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY